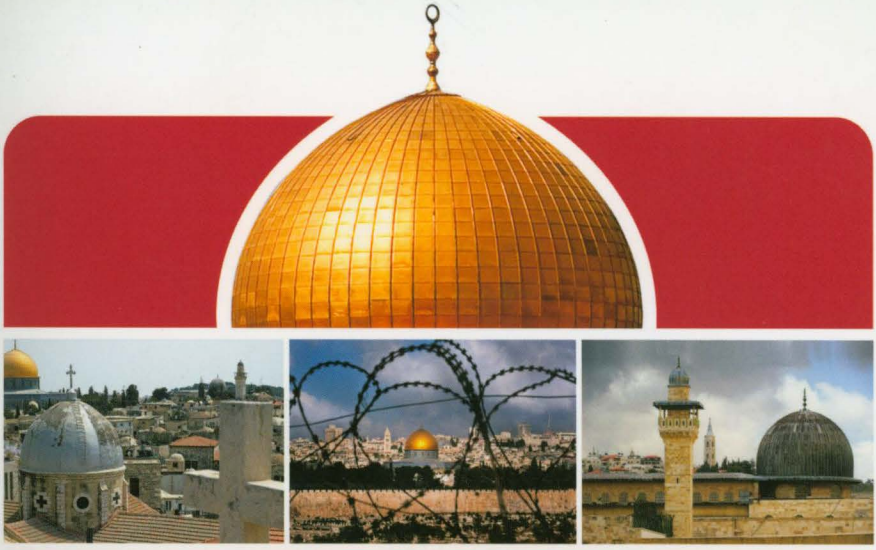

Yitik Sevda KUDÜS

MEHMED PAKSU

NESİL

yitik sevda kudüs

MEHMED PAKSU

yitik sevda kudüs

MEHMED PAKSU

Yayın Yönetmeni: Alı Erdoğan
Yayın Danışmanı: Metin Karabaşoğlu
Editör: Said Nohut
Tashih: Cihan Dinar
İç Tasarım: Said Demirtaş
Kapak Tasarımı: Mesut Sarı
ISBN: 978-605-131-029-9
Baskı Tarihi: Ekim 2011
Baskı Cilt: İmak Ofset
Atatürk Caddesi Göl Sokak No: 1
Yenibosna-Bahçelievler / İST
Tel: (0212) 656 49 97

NESİL

Sanayi Cad., Bilge Sk., No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 www.nesilyayinlari.com
Faks: (0212) 551 26 59 nesil@nesilyayinlari.com

NESİL YAYIN GRUBU | NESİL | NESİL karakalem | SÖZ | NESİL ÇOCUK

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak ***Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.***'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

yitik sevda kudüs

MEHMED PAKSU

NESİL

MEHMED PAKSU

www.mehmetpaksu.com
iletisim@mehmetpaksu.com / mehmetpaksu@gmail.com

1953-2 Haziran Çarşamba-(20 Ramazan) Gaziantep'te doğdu.

1970-İlkokuldan sonra 5 yıl kadar özel dinî eğitim aldı.

1977-Gaziantep İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu.

1978- İlk yazısı günlük bir gazetede yayınlandı.

1980-Nesil Yayınları'nda editör olarak göreve başladı. 2000 yılına kadar 400'e yakın kitabı yayına hazırladı

1981-İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu.

1982-Askerliğini Yedek Subay olarak yaptı

1984-İlk kitabı İman Fedaileri yayınlandı.

1992-Moral FM'de hafta içi her gün yayınlanan Moral Kuşağı isimli programına başladı. Kesintisiz canlı yayınla devam eden programda, iman, ibadet, aile hayatı gibi başlıklar altında dinleyicilerden gelen dinî sorulara cevap veriyor.

2003-Dünden Bugüne Tercüman Gazetesi'nde köşe yazarlığına başladı.

2005-Bugün Gazetesi'nde köşe yazarlığına başladı.

2008-Bugün Gazetesi'nde her gün "Sırdaş" başlığı altında, okuyucularından gelen mahrem sorulara dinî kaynaklar ışığında cevaplar verdi. (Mayıs 2011)

Yurt içi ve yurt dışında çeşitli konularda yüzlerce konferans verdi. 2010 yılı Köşe Yazarı Medya Etik Ödülü aldı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

YAYINLANAN KİTAPLARI

- İnanç ve İbadet İlmihali
- Kadın ve Aile İlmihali
- Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali (heyetle birlikte)
- Sahabiler Ansiklopedisi (heyetle birlikte)
- Büyük Rüya Tabirleri (Fatma Zehra Paksu ile birlikte)
- Nur Dede
- Nur Dede Anlatıyor 1-2-3-4
- Peygamberimizin Örnek Ahlâkı
- Peygamberimizden Günlük Dualar
- Peygamberimin Ramazan'ı
- Peygamberimizin Dilinden Hac ve Umre
- Peygamberimi Seviyorum 1
- Açıklamalı Dua Kitabı
- Açıklamalı Namaz Tesbihatı
- Cennete Koşan On Arkadaş
- Cep İlmihali
- İslam Büyüklerinden Gençliğe Sesleniş
- Gençlik İlmihali
- Mübarek Aylar, Günler ve Geceler
- Ölüm ve Sonrası
- Vesvese: Sebepleri ve Kurtuluş Yolları
- İman Hayata Geçince
- Olayların Kur'anca Yorumu
- İnsanı Uçuruma Götüren Sözler
- Küçülen Dünyanın Büyüyen Yaralarına Kur'ân'dan Reçeteler
- Namaz Niçin ve Nasıl Kılınır?
- Kur'ân'ı Nasıl Öğrenelim, Okuyalım, Anlayalım?
- Mahremiyet Okulu 1 Yusuflar, Züleyhalar
- Mahremiyet Okulu 2 Mutsuz Evlilikler, Boşanmalar
- Mahremiyet Okulu 3 İhanetler, Cinsel Sorunlar

İçindekiler

Kudüs: Yitik Sevda 7

Birinci Bölüm
Kudüs ve Mescid-i Aksâ

Tarih İçinde Kudüs 13
Mescid-i Aksâ 28
Kur'ân ve Hadiste Mescid-i Aksâ 36
Kubbetü's-Sahra 54
Sahra-Muallak Taşı 59
Kubbetü's-Sahra ve Çevresi 65
Burak Duvarı-Ağlama Duvarı 71
Selâhaddin-i Eyyûbî Camii 75
Kudüs'te Osmanlı Çeşme ve Sebilleri 78
Kıyamet Kilisesi 81
Hazret-i Mûsa Makamı 96
Lût Aleyhisselâm ve Lût Gölü 100

İkinci Bölüm
Kudüs'te Hayatı Geçen ve
Türbesi Bulunan Peygamberler

İbrahim Aleyhisselâm 127
İshak Aleyhisselâm 136

Yakup Aleyhisselâm 139
Yusuf Aleyhisselâm 140
Yûnus Aleyhisselâm 147
Davud Aleyhisselâm 151
Süleyman Aleyhisselâm 156
Mûsa ve Harun Aleyhimesselâm 160
Zekeriya, Yahya ve İsa Aleyhimüsselâm 175

Kaynaklar 187
Fotoğraflar 191

Kudüs: Yitik Sevda

Ah Kudüs! Yitik sevda, asırlık hasret...

Sana kavuşmak, seninle buluşmak, seni dünya gözüyle seyretmek hayal ötesi bir beklentiydi.

Ama Rabbim nelere kadir değil ki? "Bir mübarek sefer olsa da gitsem" duası gerçekleşti.

Öyle güzel bir an ki, Mi'racın sahibi Efendimizin (a.s.m.) kâinatı şereflendirdiği gün...

Asırlar öncesinden kalmış taş binaların, taş yolların ve daracık sokakların, hilâl benzeri kemerlerin arasından geçerek görkemli surların kapısına dayandık. Heybetli kapıdan eğilerek geçilen içindeki girişinden adımımızı atar atmaz Mescid-i Aksâ'ya kavuştuk.

Aksâ Mescidi, yer küreyi süsleyen ikinci cami. Hak din İslâmın ilk kıblesi. Süleyman Aleyhisselâm'ın cinlere inşa ettirdiği ilk mescid. Yüzbinlerce peygamberin, Peygamberimizin (a.s.m.) imamlığında buluştuğu ilk mabed. Efendimizin (a.s.m.) Mi'raca yücelirken uğradığı son dünya parçası.

143 dönümlük, etrafı surlarla çevrili, bahçesi ağaçlarla do-

nanmış bir mekân Mescid-i Aksâ.

Avlusu irili ufaklı kubbelerle bezenmiş, büyüklü küçüklü cami ve mescitlerle renklenmiş bir mabed. Mescid-i Aksâ bünyesinde tarihî seyri içinde şu mescitler mevcut:

1- Üç bin sene önce Hz. Süleyman'ın yaptırdığı ilk mescid.

2- Bin üç yüz sene önce Halife Abdülmelik'in yaptırdığı ve şimdi Mescid-i Aksâ olarak bilinen mescid.

3- Peygamberimizin Mi'raca çıkarken Burak'ı bağladığı rivayet edilen Burak Mescidi.

4- Muhteşem Yeraltı Mescidi.

5- Şu anda ibadete açık olan Selahaddin-i Eyyûbî mescidi.

6- Bütün semavi dinlerde mukaddes olan "Muallak Taşın" (Sahra) üzerine yükseltilen ve bu taşı kucaklayan altın kubbeli, Abdülmelik bin Mervan'ın yaptırdığı, Kanunî Sultan Süleyman'ın da çinilerle süslediği Kubbetü's-Sahra Mescidi.

Bu mescidin içine girince Peygamberimizin (a.s.m.) Mi'raca çıkarken ayağını bastığı mübarek taşı, taş üzerinde mübarek ayağının izini ve bu taşın altına on bir basamakla inilen 70 kişilik mini mescidi görüyorsunuz.

Aman yâ Rabbi! Ne ruhanî bir mekân! Kâbe'nin içine girmiş gibisiniz.

Bir anda dört bin sene öncesini hem fizik olarak, hem de mâna olarak yaşıyorsunuz. Hz. İbrahim'den Hz. Îsa'ya ve Efendimize (a.s.m.) kadar gelen bütün peygamberlerle âdeta berabersiniz. Kur'ân kıssalarını, peygamberler tarihini okumuyor; adeta görüyor, bizzat yaşıyor, heyecandan heyecana giriyor, üst üste tatlı şoklar geçiriyorsunuz.

Hz. Mûsa'nın hayatının büyük bir kısmı burada geçtiği gibi, Hz. Îsa da burada doğmuş ve hayatı burada devam etmiş.

Bu mekânda İslâm dini ile birlikte üç dinin özellikleri, ilk mabetleri, mukaddes mekânları burada yer alıyor. Üç dinin mensubu burada iç içe yaşıyor. Din adamları hariç, çoğu zaman birini diğerinden ayıramıyorsunuz.

Kudüs'ten sonra el-Halil şehri sıraya giriyor. Acılı, hicranlı,

mağdur ve mazlum bir şehir... O nisbette mukaddes, mübarek, nurlu ve feyizli bir mekân. Halil Camii. Üç metre boyundaki peygamber sandukalarıyla süslenmiş bir mabed. Hz. İbrahim ve Hz. Sâra; Hz. İshak ve hanımı, Hz. Yakub ve hanımı, Hz. Yusuf Aleyhisselâmların türbeleri...

el-Halil, Osmanlıda tarih boyu hacıların uğrak yeri, bazı rivayetlere göre Mekke ve Medine'den sonra gelen üçüncü Harem bölgesi.

Camiye girer girmez peygamberlerin arasında gibisiniz. Rüyada mısınız, hayal mi görüyorsunuz, yoksa gerçekten böyle bir yerde misiniz, orayı terk ettikten sonra fark ediyorsunuz olayın gerçek yüzünü... "Kemâ Salleyte alâ İbrâhîme ve alâ âli İbrâhîme"yi okumaya devam ediyorsunuz.

Daha neler neler? Hz. Mûsa'nın dağlar arasında çıplak bir tepenin üstünde kendi haline bırakılmış, sahipsiz bir külliyesi, mütevazı bir mescidin içindeki türbesi ve muazzam, heybetli kabri. Ürperti içinde tatlı bir heyecan duyuyorsunuz, ama içiniz "cızzz!" ediyor. "Böyle mi görmeliydim seni ey koca peygamber? Ey Mûsa!" diyorsunuz, ama hemen yanındaki meyvelerini taşımakta güçlük çeken bereketli tek hurma ağacını görünce, rahmetin tecellisini müşahede ediyorsunuz.

Bu mekânların ardından Erîha mı, Lût Gölü mü, Betlaham mı, oraları hiç sormayın, Filistin özerk bölgesi içler acısı... Maddî manevî dua isteyen bir parçamız, farkında olmadığımız, unuttuğumuz, bir asra yakın gözden uzak tuttuğumuz, ihmal ve imhal ettiğimiz azâmız. Sadece "yâ Mâlike'l-Mülk/Ey mülkün gerçek Sahibi!" deyiveriyorsunuz içinizden...

Aslında bu hal Kudüs için de geçerli, el-Halil için de geçerli, Mescid-i Aksâ için de...

Âh Kudüs âh! Ama yine ver elini, al götür bedenimi, ruhumu... Bırakın kalbim orada kalsın, belki yumuşar, belki aydınlanır. Ömrüm oldukça hep kalbimde yaşayacak, ruhumda canlanacak, hayalimden silinmeyecek, rüyalarımı süsleyeceksin!

* * *

Bu notları ilk Kudüs ziyaretimden sonra kaleme aldım. 9 sefer gitmek nasip oldu. Her gidişte farklı bilgilerle, izlenimlerle döndüm.

Bu arada Kudüs ve Mescid-i Aksâ hakkında yazılmış olan kitapları temin ettim. Sonunda gördüğüm, duyduğum, okuduğum ve sorup, araştırdığım, öğrendiğim ne varsa hepsini yazıya geçirdim.

Duam, Kudüs ve Mescid-i Aksâ sevdalıları için olsun.

MEHMED PAKSU

Birinci Bölüm

Kudüs ve Mescid-i Aksâ

Tarih İçinde Kudüs

KUDÜS, SURLARLA ÇEVRİLİ eski şehirden ve sur dışında yer alan iç içe birbiriyle sarmaş dolaş olmuş, kucaklaşmış, mahallelerden oluşmuş. Surlar 12 metre yüksekliğinde, 4 kilometre uzunluğunda...

Sur içinde yaşayan insanların büyük çoğunluğu Müslüman, bir kısmı Yahudi, küçük bir bölümü de Hıristiyan... Sokaklar dar ve dolambaçlı. Evler hep beyaz taştan inşa edilmiş, beton yapılar girmemiş buraya... Herşey fıtrî, sade ve âsude...

Müslümanlar bu kutsal şehre "Kudüs" veya "Beytü'l-Makdis" diyorlardı. Yunanlılar "İliya," Süryaniler "Makdine," İbraniler "Has Yebus," "Urşelim," "Kapitaliana" adlarıyla anıyorlardı. Şimdi ise "Jarusalem," "Dârü's-selâm" diyorlar "Barış şehri" manasında...

Beş bin yıldır insanların yaşadığı Kudüs, her kenarı yaklaşık bir kilometre uzunluğunda surlarla çevrili bir dikdörtgen biçiminde.

Kudüs mimarisinin belirgin özelliği, eskiyle yeninin; çok değişik üslupta dinî ve sivil yapıların bir arada olmasıdır.

Şehrin en göze çarpan yapısı Kanunî Sultan Süleyman'ın 1538-40 yılları arasında Haçlılar dönemine ait sur kalıntılarının üstüne yaptırdığı eski Kudüs surlarıdır.

Eski surların geçmişi yer yer Bizans, Herodos, hatta Hasmon dönemlerine kadar uzanır.

KUDÜS'TE İNSANLIK TARİHİ

Kudüs'e ilk yerleşenler, Arapların ilk ataları olan Amâlika kavmidir.

Kudüs, Kenanilerin bir kolu olan Yebûsilerce kuruldu. Bundan dolayı şehrin bir adı da Yebûs'tur. Bölge o zamanlar "Kenan diyarı" olarak bilinirdi.

Hz. İbrahim Milattan önce 2000 yılında Kudüs'e uğradı. İsrailoğulları Firavun'un zulmünden kurtularak Hz. Mûsa'nın öncülüğünde "arz-ı mev'ud"a (vaat edilmiş topraklar) doğru büyük bir göç başlattılar. Milattan önce 11. yüzyılın sonlarında ilk devleti kurdular.

HZ. DAVUD VE HZ. SÜLEYMAN ZAMANI:

İlk kral ve komutan, Kur'ân diliyle Tâlût oldu. Tâlût'u İsrailoğullarının talebi üzerine Cenab-ı Hak seçerek Hz. İşmoil Aleyhisselâma bildirdi.[1] Tâlût'un asıl ismi Savil İbn Kays veya kısaca Seul'dur.

Tâlût, İsrailoğullarına musallat olan, onları yurtlarından çıkaran zâlim bir kumandan olan Câlût'u bir savaşta mağlup etti. O sıralar orduda bir asker olan Davud, Câlût'u öldürdü.

Tâlût velî bir zattı, Allah dostuydu. Daha sonra kızını Hz. Davud'la evlendirdi. Öldükten sonra da tahta Hz. Davud'un geçmesini vasiyet etti.

Tâlût'un ölümü üzerine İsrailoğullarının başına Hz. Davud

[1] Bakara sûresi, 246-247.

geçti. Bütün İsrailoğulları ona boyun eğdi, yönetimini kabul etti.

Daha sonra Cenab-ı Hak, Hz. Dâvûd'a peygamberlik görevi verdi.

Hz. Davud tahta geçer geçmez, büyük bir ordu kurdu. Bütün Kenan illerini fethetti, Kudüs'ü de alarak devletin başşehri yaptı.

Daha sonra Kudüs'e büyük bir saray inşa etti. Mescid-i Aksâ'nın ilk temelini attı ve 33 yıl hakkaniyet ve adalet üzere hükmetti.

Hz. Davud vefat edince yerine oğlu Hz. Süleyman geçti (M.Ö. 972-932). Bu dönemde Kudüs en parlak günlerini yaşadı.

Hz. Süleyman Kudüs'te Mescid-i Aksâ'nın inşaatını tamamladı, bunun yanı sıra savunma amaçlı çeşitli binalar vücuda getirdi.

Hz. Süleyman'ın vefatıyla birlik dağıldı. Devlet iki ayrı parçaya bölündü, kuzeyde İsrail, güneyde Yahuda krallıkları kuruldu.

YIKILIŞLAR, ÇÖKÜŞLER

Fazla bir zaman geçmeden her iki devletten ilki M.Ö. 721'de Asurluların hücumuyla, ikincisi de M.Ö. 586 tarihinde Babil Hükümdarı Buhtunnasar (Nabukadnazar) tarafından yıkıldı.

Buhtunnasar Yahudileri bütünüyle Kudüs'ten çıkardı, sürgün etti.

Pers İmparatorluğunun kurucusu Keyhusrev'in (II. Kyros) Babil'i ele geçirmesiyle Kudüs iki asır kadar İran hâkimiyeti altında kaldı.

Keyhusrev M.Ö. 538'de yayımladığı bir emirle 40 bin kadar Yahudinin Kudüs'e tekrar dönmesine ve Mescid-i Aksâ'yı yeniden inşa etmesine izin verdi.

Bölge daha sonra M.Ö. 334'te Büyük İskender'in, ardından da Helenistik krallıklarından Mısır'daki Ptolemaioslar ile Suriye'deki Selevkoslar'ın eline geçti.

Selevkoslar M.Ö. 164 tarihinde Kudüs'ten atıldı ve Hasmon Hanedanı kuruldu.

Filistin M.Ö. 63'te Romalıların istilasına uğradı. Bu arada zaman zaman Yahudi ayaklanmaları oldu. Roma prensi Titus ise Kudüs'ü yaktı, yıktı, bütün zenginliklerini mahvetti. Yahudileri de bütünüyle Kudüs'ten çıkardı. Şehri bir Roma kimliğiyle yeniden imar etti ve adına "İliya" dedi.

HZ. ÎSA SONRASI

Hz. Îsa'nın hak dini tebliğinden ve imparator Constantinos'un M.S. 312'de bu dini kabul etmesinden sonra Kudüs bir defa daha kutsallık kazandı ve dinî ağırlıklı binalarla süslenmeye başlandı.

Bölge 611'de Sasani istilasına uğradı, 614'te Kudüs halkı çok büyük bir katliama maruz kaldı.

629'da İmparator Herakleios tarafından Kudüs dahil bütün Filistin tekrar Bizans hakimiyetine girdi. Büyük Constantinos, Kudüs'te birçok manastır ve kilise yaptırdı.

MÜSLÜMAN KUDÜS
PEYGAMBERİMİZİN KUDÜS HEDEFİ

İslâmın gelişiyle Kudüs 624 tarihine kadar Müslümanların kıblesi olarak kaldı. 620'de Peygamberimizin (a.s.m.) Mi'raca çıkmasıyla Mescid-i Aksâ ve dolayısıyla Kudüs, İslâm tarihinde önemli bir yer aldı.

Peygamber Sallallahü Aleyhi Vesellem, Şeddad bin Evs'e şu müjdeyi vermişti:

> "Dikkat edin, Şam fethedilecektir. Beytü'l-Makdis de fethedilecektir. İnşaallah sen ve çocukların orada imam (idareci) olacaksınız."[2]

[2] el-Mufassal Fî Târihi'l-Kuds, s. 84.

Bir seferinde Peygamber Sallallahü Aleyhi Vesellem, Muaz bin Cebel'e şöyle buyurmuştu:

> "Ey Muaz, kim Şam ve Kudüs sahillerinden bir sahile (Şam ve Kudüs civarına) yerleşirse o kimse kıyamete kadar cihat halinde sayılır."[3]

Hazret-i Ali Efendimiz de bu konuda şu teşvikte bulunmuştu:

> "Beytü'l-Makdis, yaşanacak ne güzel bir yerdir. Orada kalmak Allah yolunda cihat etmek gibidir. İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki, onlardan biri şöyle diyecektir: 'Keşke Beytü'l-Makdis'in bir kerpicinde benim de bir saman çöpüm olsaydı."[4]

Peygamberimizin (a.s.m.) ve Hz. Ali gibi sahabilerin ileri gelenlerinin Kudüs'ün fethi konusunda bu şekildeki teşvikleri bölgeyi İslâm ordularının hedefi haline getirdi.

Hicretten sonra Kudüs, Müslümanlar tarafından çok büyük bir önem kazandı. Peygamber Efendimiz (a.s.m.), Bizans'a bağlı bulunan Busra Emîri el-Gassanî'ye bir mektup gönderdi. Emîr, Peygamberimizin (a.s.m.) elçisi Hz. Haris'i öldürünce Mute Savaşı patlak verdi. 3 bin kişilik İslâm ordusu, 100 bin kişilik Bizans ordusuna karşı büyük bir zafer kazandı, Bizanslıların gururu ve cesareti böylece kırılmış oldu.

Ertesi sene Peygamberimiz (a.s.m.) Mekke'nin fethinden sonra Tebük seferine çıktı. Bizans İmparatoru hızla yayılan İslâmı durdurmak için bir büyük bir ordu hazırladı. Bazı Arap kabilelerini de kendine çekerek harekete geçti. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.m.) İslâm ordusuyla Tebük'e kadar geldi, ama hiçbir orduyla ve kuvvetle karşılaşmadı. Bizanslılar, İslâm ordusunun karşısına çıkma cesareti gösteremişlerdi.

Bu seferle hedefe ulaşılmış, düşmana korku verilmişti.

[3] el-Mufassal Fî Târihi'l-Kuds, s. 84.

[4] el-Mufassal Fî Târihi'l-Kuds, s. 83.

Daha sonra Hz. Ebû Bekir, Amr bin Âs'ı, sonra da Halid bin Velid'i Filistin'in fethi için görevlendirdi.

İki ordu Ecnâdin bölgesinde karşılaştı. İslâm ordusu çok üstün bir zaferle döndü. (634)

HZ. ÖMER KUDÜS'TE

Bu zaferin ardından yapılan Yermuk Savaşı'nda da iyice yenilgiye uğrayan Bizanslılar bölgede hakimiyetlerini iyice kaybettiler. Müslümanlar zaferden sonra Kudüs'ü kuşattılar. Halkın teslim olması üzerine Hz. Ömer Câbiye'ye geldi ve Patrik Sophrouius başkanlığındaki Kudüs heyetini kabul etti. Cizye ve haraç (vergi) ödemeleri şartıyla bir ahitname (sözleşme) verdi. Böylece Kudüs barış yoluyla fethedilmiş oldu. (Mayıs 637)

HAZRET-İ ÖMER'İN AHİTNAMESİ

636 yılında İslâm orduları tarafından Kudüs'ün fethi sonrasında şehri teslim almak üzere Kudüs'e gelen Emîrü'l-mü'minîn Ömer bin Hattab'ın, Kudüs halkına verdiği ve gerçek bir insan hakları belgesi olan ahitnamenin metni şöyle:

Bu ahit, Allah'ın kulu, Mü'minlerin Emîri Ömer bin Hattab'ın İliya (Kudüs) halkına verdiği ve suçlu suçsuz ayırımı olmadan canları, malları, kiliseleri ve haçları güvencede olduğuna dair bir ahittir.

Kudüs halkının ibadet ettiği kiliseler (başkaları tarafından dinî amaçlar dışında kullanmak amacı) ile ikamet yeri haline getirilmeyecektir.

Kiliselerin mal varlıklarından, içinde bulunan haçlardan (ibadet ile ilgili sembollerden) herhangi bir şey alınmayacaktır.

Burada bulunanlar dinleri konusunda aşağılanmayacak ve hiçbirisine zarar verilmeyecektir.

Ancak Kudüs'ün hâlihazırdaki sakinlerinin dışında burada Yahudi nüfus yerleştirilmeyecektir.

Kudüs halkı (İslâm hâkimiyeti altındaki) diğer topraklarda bulunan gayr-ı müslimler gibi kendi üzerlerine düşen cizyeyi vereceklerdir.

Kudüs halkı Kudüs'ten Rumları ve hırsızları çıkaracaktır.

Kudüs'ten ayrılacak kimselerin malı ve canı gidecekleri yere ulaşıncaya kadar güvence altındadır.

Kudüs'te kalmak isteyenlerin de canları ve malları koruma altındadır. Ancak kendileri Kudüs halkının tabi olduğu üzere cizye ödemek ile yükümlüdürler.

Kudüs halkından ticaretlerini ve haçlarını (dinî sembollerini) geride bırakarak Rumlar ile birlikte mallarını da alarak gitmek isteyenler, gidecekleri yere ulaşıncaya kadar güvence altındadırlar.

Burada bulunan diğer millet ve kavimlerden isteyenler burada (Kudüs'te) Kudüs halkının ödemiş olduğu gibi aynı şekilde cizye ödemek şartı ile ikamete devam edebilirler. İsterlerse Rumlar ile birlikte ayrılabilirler veya ailelerinin yanına dönebilirler.

Cizye ödeyeceklerden, ürünlerinin hasadını bitirinceye kadar hiçbir şey alınmayacaktır.

Cizye ödemekle yükümlü olan kimselerin bu yükümlülüklerini yerine getirdikleri müddetçe yukarıda belirtilen güvence ve hakları Allah'ın, Peygamberinin ve onun halifelerinin ve mü'minlerin zimmeti ve teminatı altındadır.

Yazım tarihi: Hicri 15. yıl.

ÖMER BİN HATTAB

ŞAHİTLER: *Halid bin Velid, Amr bin Âs, Abdurrahman bin Avf, Muaviye bin Ebî Süfyan.*

BU KİBİR VE GURURU NEREDEN ÖĞRENDİN?

Ahitnamenin imzalanmasının ardından Hz. Ömer Kudüs'e hareket etti. Fakat uzun bir yolculuk esnasında hayvanın nalları eskidiğinden zavallı hayvan rahat hareket edemiyordu.

Hz. Ömer atından inerek yaya yürümeye başladı. Arkadaşları kendisine güzel bir at takdim etti.

Hz. Ömer atın üzerine bindiği zaman at oynamaya, şahlanmaya başladı. Hz. Ömer:

> "Biçare hayvan, bu kibir ve gururu nereden öğrendin?" dedi, atın sırtından indi ve yaya olarak yürümeye devam etti.

KUDÜS'ÜN İLK EĞİTİMCİLERİ

Hz. Ömer, sahabilerin ileri gelenlerinden Muaz bin Cebel, Ubade bin Samit ve Abdurrahman bin Ganem'i halka İslâmiyeti öğretmeleri için öğretmen olarak Kudüs'e tayin etti.

Fetihten sonra başta sahabiler olmak üzere çok sayıda Müslüman Kudüs'e geldi ve yerleşti. İlk yerleşenler Medinelilerdi. Sahabeden Ubade bin Samit Kudüs'ün ilk kadısı oldu.

Hz. Osman, halifeliği döneminde (644-656) şehrin zengin tarım ürünlerinden sağlanan geliri fakir fukaraya ayırdı.

EMEVÎLER DEVREDE

Emevîler döneminde (661-750) Filistin ve Suriye orduları komutanı Hz. Muaviye ilk defa Kudüs'te halife olarak tanındı.

Daha sonra Emevî halifelerinden Abdülmelik bin Mervan Kudüs'e büyük bir önem verdi (H.685-705). Peygamberimizin (a.s.m.) Mi'raca çıkarken üzerine bastığı Sahra'nın (büyük kaya parçası) üzerine tek kubbeden meydana gelen Kubbetü's-Sahra'yı yaptırdı (H.691).

Oğlu Velid bu mukaddes beldeye daha çok hizmet etti.

Mervan zamanında ise Kudüs mescidler, medreseler ve birçok yapılarla süslendi. Ancak Mervan'ın icraatını kabul etmeyen halk bir ara ayaklandı. Mervan da şehrin surlarının tamamını yıktırdı.

Takip eden yıllarda meydana gelen depremler sonucu şehrin ve halkın durumu iyice kötüleşti.

ABBASÎ, EYYÛBÎ VE MEMLÜKLER ZAMANI

Abbasîler döneminde (H.750-M.1258) Halife el-Mansur Mescid-i Aksâ'yı yeniden tamir etti. Üst üste depremler gören şehir birkaç defa onarımdan geçirildi.

Abbasî iktidarı zayıflayınca bölgede siyasî karışıklık baş gösterdi. Bu dönemde Kudüs sık sık el değiştirdi. 878'de Tolunoğullarının, 969'da Fatımîlerin eline geçti. Selçuklu beylerinden Kurlu Bey 1069'da Filistin'de bir Türkmen beyliği kurdu. Onun yerine geçen Atsız, Kudüs'ü zaptetti, Abbasî halifesi Kaim Biemrillah ve Selçuklu Sultanı Alpaslan adına hutbe okuttu.

Fakat fazla bir zaman geçmeden 30 yıl sonra 15 Temmuz 1099'da Haçlı ordusu şehre girdi. Halkı kılıçtan geçirdiler ve şehri yağma ettiler, camileri ve mescitleri kiliseye çevirdiler. Sonunda Kudüs, Latin Krallığının merkezi oldu.

Bir müddet sonra Hıristiyanlar arasında anlaşmazlıklar ve kavgalar çıktı. Bu durumdan Müslümanlar çok faydalandı, İmadeddin Zengi ve oğlu Nureddin, Haçlıların rahatını kaçırdı.

Nureddin Zengi'nin ölümünden sonra Suriye'ye de hâkim olan Selâhaddin-i Eyyûbî Haçlıların üzerine yürüdü ve Hittîn Savaşında Hıristiyanları yenilgiye uğratarak Kudüs önlerine kadar geldi. Şehri kuşatma altına aldı. Surların en zayıf taraflarına yerleştirdiği savaş araçlarıyla surları dövmeye başlayınca Haçlılar mağlubiyeti kabul etti ve şehir Selâhaddin-i Eyyûbî tarafından fethedildi.

Selâhaddin-i Eyyûbî şehre tam bir barış, bolluk ve huzur getirdi. Halkın üzerindeki ağır vergi yüklerini indirdi.

Haçlılar Kudüs'ü işgal edince camilerin büyük bir kısmını yıkmışlar, bir kısmını da kiliseye çevirmişlerdi. Selâhaddin-i Eyyûbî ise fetihten sonra Hıristiyan eserlerini yıkmadığı gibi, bazılarını elden geçirterek tamir ettirdi. Bu davranışı, İslâmın diğer semavî dinlere nasıl bir müsamaha gösterdiğinin çok açık ve somut bir delilidir.

Kudüs 1244'te Harizmlilerin yıkımına uğradı. Ardından gelen Moğol istilası karşısında halkın büyük çoğunluğu şehri terk etmek zorunda kaldı. Eyyûbilerden sonra bölge Memlüklerin eline geçti.

1262'te Kudüs'e gelen Memlük Sultanı Baybars, harabe haline gelen şehirde imar ve yenileme faaliyeti başlattı. Kubbetü's-Sahra'yı ve Kubbetü's-Silsile'yi tamir ettirdi, şehrin dört bir tarafını sebil ve çeşmelerle süsledi.

1269 yılında ise Mûsa Aleyhisselâmın türbesini ve camiini inşa ettirdi.

Büyük bir himmet ve hizmet adamı olan Baybars, Kudüs'ü bir ilim ve irfan merkezi haline getirdi.

Baybars'tan sonra Sultan Kalavin Kudüs'teki imar faaliyetlerini hızlandırdı. Şehrin içini, Mescid-i Aksâ haremini mescitler, medreseler, su yolları, türbeler, boy boy kubbeler, birbirinden zarif mimarî yapılarla canlandırdı.

OSMANLI DÖNEMİ

Kudüs, Memlüklerden sonra Osmanlı idaresine geçti. Mısır seferine çıkan Yavuz Sultan Selim Mercidabık zaferiyle Memlük hâkimiyetine son verince Suriye ve Filistin bölgesi Osmanlı'da kaldı (1516). Kudüs ve civarı ise bir çarpışma olmadan Yavuz tarafından teslim alındı.

Fetih günlerinde Yavuz Sultan Selim Kudüs'te mevcut olan peygamberlerin türbelerini teker teker ziyaret etti.

Kudüs halkı, Sahra avlusunda padişah ve ordu için zengin bir sofra hazırladı. Büyük ahşap kapları "henayib" adını verdikleri yemeklerle doldurmuşlardı. Padişah bu ikramın manasını öğrenmek istedi.

Halk, "Bizler fakir ve mağdur duruma düştük" diye Padişaha dertlerini açtılar, içlerini döktüler ve yardım istediler. O sıralar Kudüs halkı sık sık civar köylerde oturan bedevilerin, çapulcuların saldırılarına uğruyorlar, ellerinde, avuçlarında

ne varsa kaybediyorlardı. Bununla Padişahtan şehrin surlarını tamir ettirmesini istiyorlardı. Padişah hemen emir verdi, şehri surlarını tamir kapsamına aldı.

Evliya Çelebi'nin anlattığına göre, fethi gerçekleştiren Yavuz Sultan Selim'i devlet erkânı karşıladı, Mescid-i Aksâ'nın ve Kubbetü's-Sahra'nın anahtarını teslim ettiler. Padişah ise, "İlk kıbleye sahip oldum" diye hemen secdeye vardı. Hıristiyanların "Kızıl Yumurta" gününde Kıyamet Kilisesi önüne Osmanlı paşa ve uleması gelmeden kilisenin kapısı açılmazdı. Papazlar, Hıristiyanlardan para toplar, onda birini paşa ve ulemaya teslim ederlerdi.

Kanunî Sultan Süleyman döneminde Lala Mustafa Paşa on iki sancak ile Kudüs kalesini onarmak ve yeni bir kale yapmakla görevlendirildi.

'Bab-ı Mağrip Kapısı'nın eşiğindeki kitabede şöyle yazılıdır:

> "Bu kapının yapılmasına Selim Han oğlu Süleyman Han (Allah onun saltanatını ebede kadar devam ettirsin) 1544'te emir buyurdu."

Yavuz'un yerine geçen oğlu Kanunî Sultan Süleyman 1537-1541 yılları arasında eski şehir olarak bilinen 868 dönümlük kısmın etrafındaki surları yeni baştan inşa ettirdi.

SULTAN SÜLEYMAN'IN RÜYASI

Rüyasında Peygamberimiz (a.s.m.) Sultan Süleyman'a şöyle dedi:

> "Ey Süleyman! 48 yıl devlet süreceksin ve çok savaş edeceksin. Soyun dünya yıkılıncaya kadar kesilmez. Sana şefaatim budur. Savaş ganimetlerinden Mekke ve Medine'ye harca ve Kudüs'e öyle bir kale yaptır ki, senin evlatların zamanında düşman eline geçmesin. Harem kısmına bir havuz (şadırvan) yaptır, Sahra'yı süsle. Kudüs fakirlerine hediye ve armağanlar dağıt, Kudüs'ü tamir et."

Kanunî uykudan uyanır uyanmaz ganimetlerden bin kese altın Mekke'ye, bin kese altın Medine'ye, bin kese altın da Kudüs'e ayırdıktan sonra Mimar Sinan'ı Kudüs'e gönderdi.

Lala Mustafa Paşa'yı Mısır valiliğinden aldı, Kudüs'ün imarında görevlendirdi. Mısır'da, Şam'da, Halep'te ne kadar mühendis, mimar ve nakkaş varsa hepsini oraya gönderip Kudüs'ü ve Sahra'yı tezyin ettirdi. Sahra'nın içine Karahisarî Ahmed hattıyla çepeçevre Yasin sûresi yazıldı. Her bir köşesinde celi hatla sûrenin "selâmün kavlen mi'r-Rabbi'r-Rahîm..." ayeti yazılıdır.

Ayrıca Kubbetü's-Sahra'yı yeniledi. Şehre dört büyük çeşme yaptırdı. (Bu çeşmeler halen ayaktadır, ama çok bakımsızdır.) Kendisi ve eşi Hürrem Sultan adına birçok vakıf kurdu. Bu dönemde şehrin en önemli geliri olan "ayakbastı parası" Mercidabık'ta Kur'ân talebelerine gönderildi.

KAVALALI KARGAŞASI

Kudüs, 1831 tarihinde Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın eline geçti. İbrahim Paşa, Osmanlılara karşı Avrupalıların desteğini sağlamak düşüncesiyle Hıristiyan ve Yahudi halkına birtakım ayrıcalıklar verdi. Bu davranışı Müslüman halkın tepkisine yol açtı.

Daha sonra çıkan ayaklanmalar üzerine Avrupalılar Osmanlılar lehine siyaset değiştirdi. İbrahim Paşa'yı ve kuvvetlerini Kudüs'ten çekilmeye zorladılar.

1840'ta Kudüs tekrar Osmanlının eline geçti.

İNGİLİZ HİLESİ

1838'de ilk olarak açılan İngiliz konsolosluğunu, Fransa, Avusturya, Rusya, İspanya ve ABD gibi ülkelerin konsoloslukları takip etti. Bu durum şehirde Hıristiyan nüfusun artmasını netice verdi.

1874'te Kudüs bir Osmanlı Mutasarrıflığı oldu. Birinci Dünya Savaşı sonunda açlık ve salgın hastalıklar sonunda nüfus iyice azaldı. 1877'de Kudüs Belediyesi oluşturuldu.

11 Aralık 1917'de Kudüs, Allenby komutasındaki Fransız-İngiliz kuvvetleri tarafından alındı ve daha sonra İngilizlerin himayesi altındaki Filistin'in başşehri oldu (1922). Bu tarihte şehirde gelişen siyonist faaliyet Yahudilerle Müslümanlar arasında şiddetli karışıklıklara yol açtı.

Doğu Avrupa ülkelerinden göçlerle gelen Yahudiler yüzünden şehrin nüfus yapısı değişti. 19. asrın sonlarına doğru nüfusun çoğunluğu Yahudilerden oluşmaya başladı.

Şehirde birkaç defa Müslümanlarla Yahudiler arasında şiddetli çarpışmalar meydana gelirken, Yahudilerin yerleşip yayılma çabaları iyice hızlandı.

Kudüs, 29 Kasım 1947'de BM Kurulu tarafından uluslararası statüye kavuşturuldu. Bu karara Yahudiler sevinirken Müslümanlar karşı çıktı ve bu yüzden şiddetli çarpışmalar meydana geldi.

YAHUDİ REJİMİ

14 Mayıs 1948'de İngilizler koruma rejimine son verdi. Aynı gün ilan edilen İsrail Devleti, yeni Kudüs'ü kapsarken Mavera-i Ürdün ve Filistin'in geri kalan bölümlerini eski Kudüs ile birlikte işgal etti (28 Mayıs 1948). Bir süre sonra İsrail hükümetinin birkaç bakanlığı Kudüs'e taşındı.

"Altı Gün Savaşları" (5-20 Haziran 1967) sonucunda Kudüs'ün Ürdün kesimi ise İsrail tarafından işgal edildi. Bu fiili ilhak, İsrail Parlamentosunun 30 Temmuz 1980'de "Birleşik Kudüs'ü İsrail'in ebedi başkenti" ilan eden bir temel yasayı benimsemesiyle onaylandı.

Bu durum, başta Arap ülkeleri olmak üzere bütün Müslümanlar arasında tepki ve karışıklıklara, özellikle Arap devletlerinin sert protestolarına sebep oldu.

SON DÖNEM

Türkiye; devletiyle, hükümetiyle, halkıyla Kudüs konusunda çok hassas ve çok duyarlı. Kudüs denince hemen herkesin, hepimizin kalbi sızlar. Kudüs'e yapılan saldırılar, Mescid-i Aksâ'ya reva görülen hücumlar, insanımızı can evinden vurur, yüreğini dağlar.

Tepkiler ise en üst düzeyde, olanca ağırlığıyla gösterilir. Cumhurbaşkanından, Başbakana ve Dışişleri Bakanına varıncaya kadar çok kesin ve net ifadelerle tavır konur, karşı çıkılır.

10 Mayıs 2010'da İslam Konferansı'nın bir toplantısı vesilesiyle konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Kudüs'ün İslam âlemi için önemine değindi.

Müslümanların ilk kıblesi olan Mescid-i Aksa'ya 1969'da yapılan bir saldırı sonucu çıkarılan bir yangında yakılan minberin Türkiye tarafından restore edildiğini dile getiren Başbakan, o yıllarda başlatılan yangının hâlâ söndürülemediğini dile getirdi ve şu açıklamayı yaptı:

"Şunu çok açık ifade etmek istiyorum. 1969 ve sonrasında, hattâ bugün Kudüs'te yanan taştır, topraktır, ağaçtır. Kudüs'ün ruhu yakılamayacak, yok edilemeyecek kadar kutsal, mübarektir. Kudüs'ü yakanlar, yakmaya ve yok etmeye yeltenenler sadece ve sadece Orta Doğu'yu ateşe verirler. Sadece ve sadece kendi ruhlarını ateşe verirler.

"Kudüs'ü yakmaya ve yok etmeye çalışanlar oradaki kardeşlik ruhunu, dayanışma ruhunu, oradaki kutsiyeti ve bereketi asla ve asla yok edemezler."

Kudüs'teki yangın söndürülmeden, barış hakim olmadan ne Orta Doğu'da ve ne de dünyada barışın mümkün olmayacağını vurgulayan Başbakan konuşmasında şu noktaları dile getirdi:

"Bu gerçeği artık başta İsrail olmak üzere bölge ile yakından alakalı tüm ülkelerin görmesi gerekmektedir. Kudüs tüm insanlığın ortak mirasıdır.

"Kudüs 2 milyara aşkın İslam dünyasının gözbebeği, Müslümanların ilk kıblesine, Mescid-i Aksa'ya ev sahipliği yapan kutsal bir şehirdir. 'Çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ' ilahi mesajıyla Kudüs Müslümanların kutsal mekânıdır.

"Kudüs'e yönelik her türlü saldırı, tehdit, her türlü karanlık senaryo; ruhlarıyla, bedenleriyle, dualarıyla, elbette insanî tepkileriyle karşılarında Müslümanları, bizleri, İslam dünyasını bulacaktır."

Bir başka konuşmasında da "Kalbimin yarısı Mekke'dir, diğer yarısı Medine'dir; üstünü bir tül gibi Kudüs örter. İsterim ki bu hissiyatımız bütün dünya dillerine tercüme edilsin ve doğru anlatılsın" diyerek Kudüs'e yapılan saldırılara dünyanın dikkatini çekiyordu.

Mescid-i Aksâ

YERYÜZÜNDE İKİNCİ MESCİT:

Mescid-i Aksâ dünya yüzünde insan eliyle inşa edilen ikinci mescittir. İlk mescidin Mescid-i Haram olduğu zaten âyetle sabit, ikinci mescit oluşunu Peygamberimiz (a.s.m.) bildirmektedir.

Ebû Zer el-Gıffârî sorar:

> "Yâ Resulallah, yeryüzünde ilk mescit hangisidir?"

Peygamberimiz (a.s.m.) cevap verirler:

> "Yeryüzünde ilk mescit Mescid-i Haram, ikincisi ise Mescid-i Aksâ'dır. Aralarında 40 yıl vardır."[5]

ÜÇÜNCÜ MUKADDES MESCİT:

Mescid-i Aksâ, Mekke'deki Harem-i Şerif ve Medine'deki Mes-

[5] Buharî, Enbiya:40; Müslim, Mesâcid:1,2.

cid-i Nebeviden sonra kutsallıkta üçüncü sırayı alır. Bu kutsallığı Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle dile getirir:

> "Sadece üç mescid için özel olarak sefere çıkılır: Mescid-i Haram, Mescid-i Aksâ ve benim Mescidim."
>
> "Mescid-i Haramda namaz kılmak diğer mescitlerde kılınan namazdan yüz bin kat faziletli kılındı. Benim Mescidimde bin kat, Mescid-i Aksâ'da ise beş yüz kat faziletli kılındı."

İNSANLIĞIN İLK KIBLESİ:

Mescid-i Aksâ insanlığın ilk kıblesidir. Nuh Tufanından önce ve sonra mü'minlerin ibadet ederken yöneldikleri kıbledir. Hicretin ikinci yılına kadar Müslümanların da kıblesiydi. "Artık yönünü Mescid-i Harama çevir"[6] âyeti inince Peygamberimiz (a.s.m.) namazlarında bundan sonra yönünü Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Haram'a (Kâbe'ye) çevirdi.

Mİ'RACIN İKİNCİ BASAMAĞI:

İslâm tarihinde Mescid-i Aksâ'yı asıl öne çıkaran ve ona ap ayrı bir kutsallık veren, Peygamberimizin (a.s.m.) Mi'raca buradan yükselmesidir. Hicretten bir buçuk sene önce Allah'ın özel daveti üzerine Peygamberimiz (a.s.m.), Hz. Cebrail'in rehberliğinde bir Cennet bineği olan Burak'a binerek Mescid-i Haram'dan (Mekke'den) Mescid-i Aksâ'ya (Kudüs'e) geldi. Burada bütün peygamberlerle görüştü, onlara imam oldu, iki rekât namaz kıldırdı, bir hutbe okudu ve ondan sonra göklere, İlâhî huzura kadar yükseldi.

Mi'rac hadisesi Kur'ân-ı Kerim'de şöyle ifade edilir:

> "Âyetlerimizden bir kısmını ona göstermek için kulunu bir gece Mescid-i Haram'dan alıp çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya seyahat ettiren Allah, her türlü noksandan

[6] Bakara sûresi, 144.

münezzehtir. Şüphesiz ki o herşeyi hakkıyla işiten, herşeyi hakkıyla görendir."[7]

MESCİD-İ AKSÂ HAREMİ:

Yeryüzünde üç harem bölgesi vardır: Mekke, Medine, Kudüs. el-Halil şehrini de düşünürsek, dört Harem bölgesi vardır.

Bugün Mescid-i Aksâ'nın kapladığı alan 144 dönüm kadardır. Eski Kudüs surları içinde etrafı ikinci bir surla çevrilidir.

Şu anda Mescid-i Aksâ'nın dört minaresi vardır.

Mescid-i Aksâ'nın bugünlerde açık olan kapıları şunlardır: Genellikle namaz vakitlerinde Hıtta kapısı açıktır. Esbat, Mağaribe ve Silsile kapıları Cuma günleri açılır.

Kur'ân-ı Kerim'de iki mescidin adı geçer: Biri Mescid-i Haram, diğeri de Mescid-i Aksâ'dır.

MESCİD-İ AKSÂ'NIN İLK İNŞASI:

Mescid-i Aksâ'nın temelini atan ve ilk duvarlarını ören Davud Aleyhisselâmdır.

Hz. Davud zamanında İsrailoğulları öldürücü bir tâun hastalığına yakalanmıştı. Hz. Davud onları alıp Mescid-i Aksâ'nın bulunduğu mekâna götürdü. Sahra'nın bulunduğu yerde durdu, hastalıktan şifa bulmaları ve günahlarının affedilmesi için Allah'a niyaz etti. Cenab-ı Hak duasını kabul etti ve hastalıktan kurtuldular.

Hz. Davud o sırada ellerindeki kılıcı kınlarına sokarak meleklerin Sahra'dan göklere yükseldiklerini gördü. Daha sonra İsrailoğullarına döndü ve şöyle dedi:

> "Şu anda Yüce Allah size büyük bir lütufta bulundu ve merhamet etti. Vakit geçirmeden hemen Rabbinize olan şükrünüzü yenileyiniz."

[7] İsrâ sûresi, 1.

"-Ne yapmamızı emredersiniz ey Dâvud?" dediler.

Hz. Davud buyurdu ki:

"-Allah'ın size merhamet ettiği mekân olan şu Sahra'nın üzerine bir mescid inşa etmenizi emrediyorum. Çünkü siz ve sizden sonra gelenler onun içinde hep Allah'ı zikredeceklerdir."

Arsa fakir bir adama aitti. Hz. Davud bu adama istediği kadar para verdi ve mescidin inşaatını başlattı. Fakat ömrü vefa etmedi, tamamlayamadan hayata gözlerini yumdu, tamamlanmasını oğlu Hz. Süleyman'a vasiyet etti.

Hz. Süleyman önce Kudüs'ün etrafına beyaz taştan kalın ve uzunca bir sur yaptırdı. Hükümdarlığının dördüncü yılında (M.Ö. 10. yüzyıl) Mescid-i Aksâ'nın yapımına başladı.

Kısa zamanda öyle bir mescit yaptırdı ki, o zamana kadar yeryüzünde bir benzeri görülmemişti. En kıymetli madenleri, taşları, cevherleri kullanarak mescidi süsletti. Pırıl pırıl, ap aydınlık bir hale getirdi.

Mescid tamamlanınca Sahra'nın üzerine bir kurban götürüp kesti. Kendisine verilen nimetten dolayı Allah'a olan hamd ve şükrünü dile getirdi. Ve şu dilekte bulundu:

"Yâ Rabbi, bu mescide gelip iki rekât namaz kılan kimseleri anasından yeni doğmuş gibi günahlarından temizle. Onu güvenliğe kavuştur. Hasta ise şifa ver, fakirse bolluk ihsan et."

Süleyman Aleyhisselâm daha sonra İsrailoğullarını topladı ve mescidi Allah için yaptırdığını bildirdi. O günü de bayram ilan etti.

HZ. SÜLEYMAN SONRASI

Mescid-i Aksâ, Buhtunnasar (M.Ö. 587) komutasındaki Babilliler tarafından yıkılıncaya kadar üç asır boyunca bu şekilde muhafaza edildi.

Ancak daha sonra Yahudilerin vatanlarına dönmesini

sağlayan Keyhusrev'in fermanından sonra Kudüs canlandı (M.Ö. 538), surları yenilendi, Mescid-i Aksâ daha mütevazı olarak yeni baştan yapıldı.

Edomlu Herodes kral olunca (M.Ö. 40) Kudüs'ü güzelleştirmek için büyük bir faaliyet başlattı. Mescid-i Aksâ'yı, surlarını Hz. Süleyman zamanındaki gibi yeni baştan yaptırdı ve bir ihtişam kazandırdı.

Aradan fazla bir zaman geçmeden (M.S. 70) Titus komutasındaki Romalıların ablukasına uğrayan Mescid-i Aksâ yerle bir edildi.

Bu yıkımdan sonra geriye sadece Batı duvarının bir parçası olan ve bugün Müslümanlarca "Burak Duvarı", Yahudilerce de "Ağlama Duvarı" olarak bilinen bölüm kaldı. Burası Yahudi emellerinin simgesi ve kutsal bir ziyaret yeri haline getirildi.

7. yüzyılın sonunda Müslümanlar tarafından Mescid-i Aksâ'nın yapımından sonra Harem-i Şerif'i çevreleyen duvarın bir parçası haline getirilen "Ağlama Duvarı," 1967'de tekrar Yahudilerin egemenliğine geçmiş oldu.

BİZANS DEVRİ

Kudüs Bizans döneminde yeniden canlandı. Bizanslıların Hıristiyanlığı kabul etmesinden sonra Constantinus'in annesi Helena, haçı gömüldüğü yerden çıkarttı, yerine Kıyamet Kilisesi'ni yaptırdı. İsrailoğullarının kıblesi olan Sahra'yı onlara bir ceza olması için çöplük haline getirdi.

HZ. ÖMER ADALETİ

Sahra, Hz. Ömer'in Kudüs'ü fethine kadar bu halde kaldı. Hz. Ömer Kudüs'e girince önce gitti, Hz. Davud'un mihrabında iki rekât namaz kıldı. Ertesi gün de Müslümanlara sabah namazını kıldırdı. Sonra da Sahra'nın bulunduğu yere gitti, orası

çöplük içindeydi. Müslümanlarla birlikte temizledi. Sonraları Sahra'nın üzerine kır mescidi tarzında bir mescit yapıldı.

HALİFE ABDÜLMELİK'İN HİZMETİ

Emevî halifelerinden Abdülmelik bin Mervan bugün namaz kılınan ve Mescid-i Aksâ olarak bilinen camiin altında bulunan ve Mervanî Mescidi olarak bilinen kısmı elden geçirdi ve cami haline getirdi, daha sonra da Sahra'nın (mübarek ve kutsal taşın) üzerine bugünkü altın kubbeli mescidi inşa ettirdi.

Esas itibariyle Mescid, yer olarak bir tepenin aşağı inen eteğini kapsar. Arazinin eğiminden dolayı yeni yapılacak olan yapının düz durabilmesi için büyük bir temele ihtiyaç vardı. Bu temel öyle büyük yapılmıştır ki, uzun süre burası ibadet mekanı olarak kullanılmıştır. Üstüne yapılan binaya Mescid-i Aksâ Camii dendi. Temel ise ileriki bir tarihte camiye çevrilip buraya Mervani Camii adı verildi.

HAÇLI ZULMÜ

Mescid-i Aksâ Camii ilk başta küçük bir cami olarak hizmet verdi. 1099 yılında Haçlıların buraya girmeleriyle cami kiliseye çevrildi. Mescid-i Aksâ'nın kubbe hizasındaki sahnı bıraktılar, sağ ve soldaki bütün sahınları yıktılar ve mescidi bir haç şekline sokarak kiliseye çevirdiler ve uzun ince olan yapıyı sağdan soldan uzatarak Haç şeklini verdiler.

İKİNCİ FETİH

1187'de Kudüs'ü tekrar fetheden Selâhaddin-i Eyyûbî, Mescid-i Aksâ'yı yeniden camiye çevirdi, Haçlıların yaptıklarına eklemeler yaparak camiyi daha da büyüttü. Çeşitli mozaiklerle bezedi, eski mihrabı mermerle kapladı ve muhteşem bir minber koydu. Bu minber üç bin tahta parçasından oluşmuştur. Buna

"kunde kari" denir. Hiçbir şekilde çivi çakılmayan abanoz ağacından yapılmıştır.

MESCİDE SON HİZMETLER

1923'te Türkiye'den gönderilen Mimar Kemaleddin Bey Kubbetü's-Sahra ile birlikte Mescid-i Aksâ'yı da yeni baştan tamir etti.

Mescid 1946 tarihinde Ürdün'ün öncülüğünde Yüksek İslâm Meclisi tarafından yeni baştan elden geçti, özellikle kıble tarafın hat yazıları ve süslemeleri yenilendi. 1997'den itibaren de ciddi bir tamir gördü.

Mescid-i Aksâ bugün bir orta ve üçer yan sahandan oluşmaktadır. Kıble tarafına paralel uzanan bir çapraz sahan ve bunun orta sahanla kesiştiği yerde de kubbe vardır.

İç duvarda insan başı yüksekliğinde ve kûfi yazıyla yazılmış bir âyet kuşağı vardır. Renkli cam pencereler Osmanlı döneminden, kubbe kasnağındaki altın yaldızlı zemin üstüne yapılmış mozaikler Selâhaddin-i Eyyûbî döneminden kalmadır. Kubbenin içi ise 14. yüzyılda yapılmış kalem işleriyle bezelidir.

HİCRANLI GÜNLER

1959 tarihinde Ürdün'ün ilk kralı Şerif Hüseyin, oğlu Abdullah ile Cuma namazından çıkarken Filistinli bir genç silahını çıkardı, "Sen Osmanlıya ihanet ettin, ihanetin sonu ölümdür" diyerek kralı öldürdü. Abdullah bu suikasttan yaralı olarak kurtuldu. Daha sonra aklî dengesini bu olay üzerine kaybetti.

1967'de askerler camiye girdi, bazı Müslümanları şehit ettiler. Bu yıllarda Müslümanlar, camiyi hastane olarak kullandılar. Mihrabın sol tarafındaki büyük odayı ameliyathaneye çevirmek zorunda kaldılar.

Cami 1969 yılında Avustralyalı bir Yahudi tarafından ateşe

verildi. Çıkan yangında cami büyük hasar görürken, sekiz yüz yıllık bir geçmişi olan ve dünyada bir örneği sadece el-Halil Camiinde bulunan o muhteşem minber tamamen yandı.

1980-1990 yılları arasında Müslüman-Yahudi şehiriçi savaşlarında Müslümanlar burayı cephanelik ve hastane olarak kullandı. Mihrabın sağ tarafındaki büyük oda ameliyathaneye çevrildi.

HZ. MERYEM VE ZEKERİYYA (A.S.) MİHRABI

Odanın sağ tarafındaki küçük oda Meryem validemizin mihrabı (yaşadığı oda) olarak bilinir. Ama bu semboliktir. Meryem Validemizin odasının solundaki odada ise küçük bir mihrap vardır. Mermer oymalı olan bu mihrap Zekeriyya Aleyhisselâmın Mihrabı olarak tanınır. Bu da semboliktir.

Mescid-i Aksâ'nın kubbesi birbirine geçmeli iki kubbeden oluşur. İçerideki kubbe ahşap kubbedir ve buradaki süslemeler altın yaldızlı mozaiktir. Dışarıdaki kubbe ise dışarıdan görünen kurşun kubbedir.

Kur'ân ve Hadiste Mescid-i Aksâ

KUR'ÂN'DA MESCİD-İ AKSÂ

Miracın ilk basamağı olan Peygamberimizin (a.s.m.) Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya gidişini anlatan İsra Suresinin ilk âyetinde Mescid-i Aksâ açık ve net olarak geçmektedir:

"Her türlü eksiklikten münezzehtir o Allah ki, bir kısım âyetlerimizi göstermek için kulunu bir gece Mescid-i Haram-dan alarak, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya seyahat ettirmiştir. O herşeyi işiten, herşeyi görendir."

Bu âyette Mescid-i Aksâ'dan "çevresini mübarek kıldığımız" seklinde söz edilmektedir. Mescid-i Aksâ'nın çevresi ise başta Kudüs olmak üzere Filistin topraklarıdır.

İsrâ Suresinin bu ilk âyetinden başka şu âyetlerde de Mescid-i Aksâ'dan söz edilmektedir:

Mâide suresinin 20 ve 21. ayetlerinde söyle denmektedir:

"Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı kutsal topraklara girin. Sakın dönüp kaçmayın; sonra hüsrana düşersiniz."

"Ey Musa," dediler. "Orada zorba bir topluluk var. Onlar çıkmadan biz oraya girmeyiz. Ne zaman çıkarlarsa biz de o zaman gireriz."

Âyette geçen "mukaddes toprak" Kudüs ve çevresi olduğu konusunda bütün müfessirler görüş birliği içindedir.

Nitekim Hz. Musa'nın kavmiyle birlikte Kızıl Deniz'i geçtikten sonra girmeleri emrolunan topraklar Kudüs ve çevresi olan Filistin topraklarıdır.

Enbiya suresinin 69-71. ayetlerinde de şöyle buyurulur:

"Biz de "Ey ateş, İbrahime serinlik ve esenlik ol" buyurduk. Onlar İbrahim'i tuzağa düşürmek istediler; Biz ise onları hüsranın en büyüğüne attık. Onu ve Lût'u kurtararak bütün insanlar için mübarek kıldığımız bir yere ulaştırdık."

Âyette "mübarek kıldığımız bir yer"in Kudüs ve çevresi olduğu kaynaklarda yer almaktadır.

Hz. İbrahim (a.s.) ateşten kurtarıldıktan sonra Filistin topraklarına hicret etmiş, el-Halil şehrinde yaşamış ve orada vefat etmiştir. Hz. İbrahim (a.s.) ile Hz. Lût (a.s.)'un birlikte yaşadıkları şehir de yine el-Halil ve çevresidir.

A'raf suresinin 137. ayetinde de söyle buyurulur:

"Horlanan kavmi ise, bereket verdiğimiz toprakların doğusuna ve batısına vâris kıldık. Böylece, sabretmelerine karşılık, Rabbinin İsrailoğullarına verdiği güzel söz yerini bulmuş oldu. Firavun ve kavminin işledikleri sanatlar ile yükselttikleri binaları ve bahçeleri de yerle bir ettik."

Bu ayette geçen "bereket verdiğimiz topraklar" ifadesinden maksat yine Kudüs'tür ve Filistin topraklarıdır.

Çünkü İsrailoğulları Mısır'da çektikleri zulümden sonra bu topraklara göç etmişler ve burada hüküm sürmüşlerdir.

Bütün tefsirler, İsra Suresinin ilk âyetinde geçen "Mescid-i Aksâ"nın bildiğimiz Mescid-i Aksâ olduğunu kaydederler.

Elmalılı Hamdi Yazır'ın tefsirinde ayette geçen "Mescid-i Aksâ" ifadesiyle ilgili olarak şu bilgi verir:

"Mescid-i Aksâ, Kudüs'teki Beytü'l-Makdis'tir. Nitekim İs-

ra hadisinde, 'Burak'a bindim, Beytü'l-Makdis'e vardım' diye geçmiştir. Bunun etrafı da Kudüs ve civarı demek olur."

Seyyid Kutub'un Fî Zılali'l-Kur'ân isimli tefsirinde İsra Suresinin 1. âyetinin tefsirinde şu açıklama yer alır:

"İki belli yer arasındaki bu yolculuğun bir tarafını Mescid-i Aksâ oluşturur. Mescid-i Aksâ ise mukaddes toprakların kalbi sayılan bir yerdir. Allahu Teâlâ, İsrailoğullarını bir süre buraya yerleştirmiş, sonra çıkarmıştır."

Mehmed Vehbi Efendi'nin Hulâsatü'l-Beyan Fî Tefsîri'l-Kur'ân adı tefsirinde de şöyle denmektedir:

"Âyette Mescid-i Aksâ'dan murad, Beyt-i Mukaddes'tir. Mekke-i Mükerreme'ye uzak olduğundan Aksâ denilmiştir. Mescid-i Aksâ'nın etrafı bağlar, bahçeler ve her çeşit nimetlerle dolu olduğu cihetle, dünya nimetleri hususunda mübarek olduğu gibi, din hususunda dahi mübarektir. Zira Beyt-i Mukaddes, makarr-ı enbiya ve mahall-i vahy-i İlahi ve sulehânın mabedidir. Ekseri enbiyanın mucizeleri ve âsar-ı garîbe orada zuhur ettiğinden Cenab-ı Hak mübarek olduğunu beyan etmiştir. Binaenaleyh maddi ve manevi mahalli mübarek denmeye şayandır."

Mevdudi de, Tefhimü'l-Kur'ân adlı tefsirinde, burada kastedilen mabedin Kudüs'teki Mescid-i Aksâ olduğunu ifade etmektedir.

Sabuni'nin Safvetü't-Tefâsir ismini verdiği eserinde, ilgili ibarenin tefsirinde söyle denmektedir:

"Yani Mekke-i Mükerreme'den Kudüs'e götüren Allah'ın şanı pek yücedir. Mescid-i Aksâ ile Mescidi Haram'ın arasındaki mesafe uzak olduğu için Kudüs'teki mescide Mescid-i Aksâ denilmiştir."

* * *

Bazı âyetlerde de Mescid-i Aksâ'nın adı geçmeden söz edilmektedir. Mesela Meryem Suresinin 11. âyetinde şöyle buyurulur:

"Derken Zekeriya mescidden halkın içine çıktı ve onlara

"'Sabah akşam tesbih edin' diye işaret etti. Burada sözü edilen mescid, Mescid-i Aksâ'dır.

Al-i İmrân Suresinin 37. âyetinde şöyle buyuruluyor:

"Rabbi onun duasını güzel bir şekilde kabul etti ve Meryem'i güzel bir çiçek gibi yetiştirdi; onu Zekeriya'nın himayesine verdi. Zekeriya ne zaman mihraba girecek olsa, onun yanında yiyecek bulurdu. "Meryem, bunlar nereden geldi?" diye sorar, Meryem de "Allah katından" diye cevap verirdi. Gerçekten de Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandırır."

Burada bahsi geçen "Mihrab" Hz. Meryem'in Mescid-i Aksâ'da kaldığı ve ibadet ettiği mihrabdır.

Aynı surenin 39. âyetinde söyle buyuruluyor:

"Zekeriya mihrapta namaz kılmaktayken melekler ona "Allah seni Yahya ile müjdeliyor," diye seslendiler. "O Allah'tan bir kelimeyi tasdik edici, kavminin efendisi, nefsine hâkim, salihler zümresinden bir peygamber olacak."

Bu âyette geçen "Mihrab"tan maksat Mescid-i Aksâ'dır.

Bütün bu âyetler, Hz. Zekeriyya ve oğlu Hz. Yahya; Hz. Meryem ve oğlu Hz. İsa (a.s.) döneminde orada Mescid-i Aksâ'nın eski seklinin mevcut olduğunu göstermektedir.

PEYGAMBERİMİZİN (A.S.M.) DİLİNDEN KUDÜS VE MESCİD-İ AKSÂ

Hadis-i şeriflerde Kudüs "Beytü'l-Makdis" olarak geçmektedir.

Kudüs mukaddes beldelerden birisi olmakla birlikte, ilk kıble oluşu, peygamberlere mekân oluşu, Mi'racın ilk basamağı oluşu gibi özelliklerinden dolayı bir ibadet mekânı hüviyetini taşımaktadır.

DÖRT MUKADDES ŞEHİR

Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiği şu hadis-i şerif bu mânayı teyit etmektedir:

"Dört şehir cennet şehridir: Mekke, Medine, Şam ve Beytü'l-Makdis."

TATLI SULARIN KAYNAĞI

Ebû Hüreyre'nin rivayetine göre Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurmuştur:

"Tatlı sular ve temiz hava Beytü'l-Makdisin Sahrası'nın altından çıkar."[8]

ÜÇ MESCİDE ÖZEL ZİYARET

Üç mescide özel olarak ziyaret tertip etmenin, bir başka ifadeyle sadece ve sadece Allah rızası için ziyaret maksadıyla yola çıkmanın teşvik edildiği hadisi hepimiz biliyoruz. Şöyle ki:

Ebû Said el-Hudri'nin rivayetine göre Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurmuştur:

"Sadece üç mescid için özel olarak sefere çıkılır: Mescid-i Haram, Mescid-i Aksâ ve Benim Mescidim."[9]

Yani: Mekke'de içinde Kâbe'nin de bulunduğu Mescid-i Haram, Medine'de içinde Peygamberimizin (a.s.m.) türbesinin bulunduğu Mescid-i Nebevî ve Kudüs'teki Mescid-i Aksâ...

ÜÇ MESCİDDE NAMAZ SEVABI

Bu üç mescid sırasıyla fazilet bakımından peş peşe gelmektedir. Bu mabetlerde yapılan ibadetler, kılınan namazlar da ona göre artış göstermektedir.

Bu hususta Ebû'd-Derda'nın rivayet ettiği bir hadiste Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuştur.

[8] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsî ve'l-Halîl, 1:231.

[9] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:231.

"Mescid-i Haram'da namaz kılmak diğer mescitlerde kılınan namazdan yüz bin kat faziletli kılındı. Benim Mescidimde bin kat, Mescid-i Aksâ'da ise beş yüz kat faziletli kılındı."[10]

KUDÜS'E YERLEŞMEYE TEŞVİK

Peygamberimiz (a.s.m.) Kudüs'e yerleşmeyi, Mescid-i Aksâ'da namaz kılmayı teşvik etmişler, sahabilerini oraya yönlendirmişlerdir.

Zi'l-Esâbi'nin rivayetine göre sahabiler sorarlar: "Yâ Resulallah, sizden sonra ölüm kalım mücadelesi vermekle karşı karşıya kaldığımızda bize ne tavsiye edersiniz?"

Buyurdular ki: "Beytü'l-Makdise gidin. Orada bulunun, Cenab-ı Hak size orada evlatlar ihsan eder, böylece rahatlıkla sabah-akşam Mescide gider gelirsiniz."[11]

"Bir kimsenin yeryüzünde yayının uzantısı kadar bir yeri olsa da, oradan Beytü'l-Makdisi görse, bu kendisi için dünyanın tamamından daha hayırlıdır."[12]

MESCİD-İ AKSÂ'DA NAMAZIN FAZİLETİ

Mescid-i Aksâ'da namaz kılmak aynı zamanda günahların bağışlanmasına da vesiledir:

Bu hususta Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyuruyor:

"Süleyman Aleyhisselâm Allah'tan üç şey istedi. Allah ona istediği üç şeyin ikisini verdi, biz de üçüncüsünün verilmesini istiyoruz:

"Allah'tan hâkimiyet istedi, Allah da ona hâkimiyet ve hikmet verdi. Allah'tan üçüncü bir şey istedi:

"Bir kimse sadece Mescid-i Aksâ'da namaz kılmak için

[10] Mecmau'z-Zevâid, 3:675, Hadis no:5873 (Revahü Ahmed) 2229.

[11] Mecmau'z-Zevâid, 3:675, Hadis no:5875.

[12] Mecmau'z-Zevâid, 3:676, Hadis no:5874, Kenzü'l-Ummal, 12:288, Hadis no:35070.

evinden çıkarsa, günahlarından anasından doğduğu gün gibi çıkmasını istedi. Biz de bu isteğinin Allah'ın kendisine verdiğini ümit ediyoruz."[13]

Rivayete göre Peygamberimiz (a.s.m.) Mi'raca yükseldiği gece Mescid-i Aksâ'da namaz kılmışlardır.

Abîd bin Âdem anlatıyor:

Hazret-i Ömer'den duydum. Hz. Ömer (Kudüs'ü ziyaret ettiğinde) Hz. Kâb'a sorar:

"Nerede namaz kılmam daha münasiptir:"

Kâb der ki: "Bana kalırsa Sahra'nın arkasında kılın, böylece Kudüs bütünüyle önünüzde yer almış olur."

Hz. Ömer, "Yoksa sende hâlâ Yahudi eseri mi var? Ama ben Resulullah Sallallahü Aleyhi Vesellem nerede namaz kılmışsa orada kılmak istiyorum" dedi ve kıbleye yöneldi ve namaza durdu. Sonra orayı temizlemeye koyuldu, insanlar da kendisine yardım etti."[14]

Rivayete göre, Hz. Ömer'in namaz kıldığı yer Kubbetü's-Sahra'nın bulunduğu yerdir.

Ka'bü'l-Ahbar'ın rivayetine göre bu mekânlarda namaz kılmanın ve dua etmenin sevabı şöyle anlatılır:

"Kim Mescid-i Aksâ'ya gelir de Sahra'nın sağında ve solunda namaz kılarsa ve Kubbetü's-Silsile'nin yanında dua ederse, az veya çok bir miktar sadaka verirse, duaları kabul edilir, Allah onun üzüntüsünü giderir, anasından doğduğu gün gibi günahlarından çıkar. Allah'tan şehitlik isterse Allah ona nasip eder."[15]

HACCA VE UMREYE MESCİD-İ AKSÂ'DAN BAŞLAMAK

Mescid-i Aksâ hac yolu üzerindedir. Hadislerde hac ve umre

[13] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:228.

[14] Mecmau'z-Zevâid, 3:674, Hadis no:5870.

[15] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:229.

için oradan başlanması hususunda teşvikler vardır.

Ümmü Seleme validemizin rivayetine göre Peygamberimiz (a.s.m.) şöyle buyururlar:

> "Hac veya umre niyetiyle kim Mescid-i Aksâ'dan itibaren ihrama girerse, anasından doğduğu gün gibi günahlarından temizlenir."[16]

MELEKLERİN YAPTIĞI İŞ

Mübarek mekânlarda, mukaddes beldelerde, kutsal yerlerde Cenab-ı Hakk'ın özel olarak görevlendirdiği melekler vardır. Oradaki manevî işleri bu melekler yaparlar. Bu meleklerin aynı zamanda buralara gelen insanlarla da bir şekilde teması, onlarla ilgili yapacağı işler bulunmaktadır.

İbni Mes'ud'un rivayet ettiği bir hadiste Peygamber Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuştur:

> "Üç melek vardır. Birisi Kâbe'de görevli, birisi Benim Mescidimde görevli, diğeri de Mescid-i Aksâ'da görevlidir. Mescid-i Aksâ'da görevli olan melek her gün şöyle seslenir:
>
> "Haram lokma yiyenin ameli yüzüne çarpılsın."[17]

Mukatil bin Süleyman'ın rivayetine göre ise:

> "Her gece semadan Beytü'l-Makdise yetmiş bin melek iner; kıyamete kadar tekrar dönmemek üzere Allah'ı tehlil eder, tesbih eder, takdis eder ve hamd ederler."[18]

İYİLİK BİN KAT, KÖTÜLÜK BİN KAT

Sahabe-i Kiram'dan Cerir bin Osman ve Safvan bin Amr da bu konuda şu rivayeti kaydederler:

[16] Kenzü'l-Ummal, 12:288, Hadis no:35071.

[17] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:232.

[18] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:238.

"Mescid-i Aksâ'da iyilikler bin kat, kötülükler de bin kattır."[19]

MESCİD-İ AKSÂ'YA GİDEMEYEN NE YAPAR?

Bunun için özellikle hata işlememeye dikkat etmek gerekir.

Mescid-i Aksâ ziyaretini ancak imkânı olanlar, fırsat bulanlar, bir vesile ile oraya yolu düşenler gerçekleştirir, orada ibadet eder, dua eder ve namaz kılarlar. Ama imkân ve fırsat bulamayanlar ne yapacak? Efendimiz (a.s.m.) onları da Mescid-i Aksâ sevabından mahrum etmemektedir:

Meymune binti Sa'd'in (Peygamberimizin (a.s.m.) azatlı cariyesi) rivayetine göre Peygamberimize (a.s.m.) şöyle bir soru sordu:

> "Ya Resulallah, bize Beytü'l-Makdis hakkında bilgi verir misiniz?"
>
> Peygamberimiz (a.s.m.) şöyle buyurdu:
>
> "Haşir ve neşir yeri (âhirette insanların dirilip toplanacağı yer) orası olacaktır. Oraya gidin, namaz kılın. Orada kılınan bir rekât namaz bin rekât namaza denktir."
>
> Dedik ki: "Ya Resulallah! Orada namaz kılma imkânı olmayan ne yapsın?"
>
> Buyurdular ki: "Oraya gidemeyen kimse, oranın kandillerinde yakılmak üzere zeytinyağı göndersin. Oraya zeytinyağı hediye eden orada namaz kılmış gibi olur."[20]

Bilindiği gibi o devirde aydınlatmada zeytinyağı kullanılıyordu. Mescid büyük olduğundan çok miktarda yağ lazım oluyordu, bunun için Efendimizin (a.s.m.) teşviki bu şekilde olmuştu. Ama bu ihtiyaç her devirde değişiklik arz etmektedir. Burada bize anlatılmak istenen mâna, Mescid-i Aksâ'nın ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Şimdi hangi ihtiyaç varsa ona göre yardım etmelidir.

Bugünlerde yardım toplama görevini ise Mescid-i Aksâ

[19] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:230.

[20] Mecmau'z-Zevâid, 3:675, Hadis no:5872, Kenzü'l-Ummal, 12:285, Hadis no:35061.

Vakfı üstlenmiş ve yürütmektedir. Biz de yardımlarımızı bu kanalla ulaştırabiliriz.

MESCİD-İ AKSÂ'YA YARDIM

Tabiin imamlarından Hasan-ı Basrî Hazretleri ise Mescid-i Aksâ'ya yapılacak yardım konusunda şöyle der:

> "Kim Beytü'l-Makdise bir kuruş tasadduk ederse, Bu onun için Cehennemden kurtuluş olur. Kim oranın fakirlerine bir parça ekmek verirse, bir dağ kadar altın sadaka vermiş olur."[21]

MESCİD-İ AKSÂ'DA ORUÇ VE İSTİĞFAR

Mescid-i Aksâ'da sadece namaz kılmak değil, orada oruç tutmak, istiğfar yapmak ve zikretmek de manevî kurtuluşlara vesiledir.

Hz. Kâb'in rivayetine göre şöyle demiştir:

> "Kim Beytü'l-Makdiste bir gün oruç tutarsa Allah ona Cehennemden kurtuluş beratı verir. Kim Beytü'l-Makdis'te mü'min erkek ve kadınlar için üç kere istiğfar ederse, kendisine bütün mü'min erkek ve kadınların sevabı kadar sevap verilir. Ve gece gündüz mü'min erkek ve kadınların yaptığı dualar arasına girer."[22]

Çünkü yine Hz. Kab'ın rivayetine göre Beytü'l-Makdis'te bin kadar peygamberin kabri vardır.[23] Yani burası peygamberlerin mekânı, makamı ve beldesidir.

MESCİD-İ AKSÂ'DA GÖREV YAPMA SEVABI

Mescid-i Aksâ'da görev yapmanın da ap ayrı bir değeri, bir

[21] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:235.
[22] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:235.
[23] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:235.

önemi ve büyük bir sevabı vardır. Özellikle üç dinin merkezinin bulunduğu bu beldede minarelerden Allah'ın birliğini ilan eden, İslâmın yüceliğini ve büyüklüğünü duyuran müezzinler hakkında başlı başına rivayetler vardır.

Cabir'in rivayetine göre bir adam geldi Peygamberimize (a.s.m.) sordu:

> "İnsanlardan kim önce Cennete girecek?"
> "Peygamberler" buyurdu.
> "Sonra kim?"
> "Şehitler" buyurdu.
> "Sonra kim?"
> "Beytü'l-Makdis'in müezzinleri."[24]
> Beytü'l-Makdis'in müezzinleri hakkında ise Alâ bin Harun'un şu rivayeti kaydedilir:
> "Bana ulaşan bilgiye göre şehitler Beytü'l-Makdis'in müezzinlerinin ezanını duyarlar."[25]

Mescid-i Aksâ'da hizmet edenler, orada görev yapanlar, oranın ihtiyaçlarını karşılayanlar, o civarda oturanlar, oranın hizmete açık tutulması ve mü'minlerin istifadesine sunulması için gayret gösteren insanlar oranın ehli sayılırlar.

Tabiin'in büyük âlimlerinden Veheb bin Münebbih bu insanlara şöyle der:

> "Beytü'l-Makdis ehli Allah'ın komşularıdır, Allah'a yakındır. Komşularına azap vermemesi Allah üzerine bir haktır."[26]

HER ADIMDA BİR PEYGAMBER İZİ

Çünkü burası herşeyden önce peygamberler mekânıdır.

Mukatil bin Süleyman Beytü'l-Makdis hakkında şöyle demektedir:

[24] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:234.
[25] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:234.
[26] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:232.

> "Beytü'l-Makdis'in bir karış yerinde bile mutlaka bir peygamber namaz kılmıştır veya orada bir melek-i mukarreb durmuştur."[27]

Mescid-i Aksâ ilk kıblemizdi. Hicretin ikinci yılına kadar Müslümanlar namazlarını buraya yönelerek kılmışlardır. Daha sonra kıblenin Mekke'ye Mescid-i Haram'a çevrilişi emri gelince Peygamberimiz (a.s.m.) ve bütün Müslümanlar Kâbe'ye dönerek namaz kıldılar. Ama yine de Peygamberimiz (a.s.m.) her iki kıbleyi kutsal kabul etmiş, aynı hürmetin eski kıble tarafına gösterilmesini tavsiye ederek, iki kıbleye karşı dönerek küçük ve büyük abdest yapmayı yasaklamışlardır.[28]

Mescid-i Aksâ'ya yapılan hizmetin mükâfatını önceki peygamberler de bildirmişlerdir. Mesela Yahya Aleyhisselâmın nübüvvet bölümünde şöyle buyurulur:

> "Kim Beytü'l-Makdisin içine güzel bir eser yaparsa yahut orada bir yeri tamir ederse, Allah onun ömrünü on beş sene uzatır veya malını arttırır. Bu kişi padişah ise Allah onun mülkünü devam ettirir."[29]

MESCİD-İ AKSÂ'YA YAĞAN YAĞMUR

Mescid-i Aksâ ve civarı mübarek bir mekân olduğu içindir ki, buraya yağan yağmur da bereketli ve şifa kaynağıdır.

Hz. Kâb'in rivayetine göre şöyle demiştir:

> "Cennet kapılarından birisi semaya açılmaktadır. Oradan Beytü'l-Makdise kıyamete kadar her sabah rahmet ve nur yağar. Beytü'l-Makdis'in üzerine yağan yağmur her derde şifadır, çünkü o Cennettendir."[30]

[27] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:232.
[28] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:231.
[29] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:232.
[30] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:238.

BEYTÜ'L-MAKDİS'İN ÖZELLİKLERİ

Peygamberler Allah'a Beytü'l-Makdis'te yaklaşmışlardır.

Âdem Aleyhisselâm Hindistan'da vefat ettiğinde Beytü'l-Makdis'e defnedilmesini vasiyet etmiştir.

Mûsa Aleyhisselâm Cenab-ı Hak ile Beytü'l-Makdis'te konuştu.

Allah, Davud ve Süleyman Aleyhimesselâmın tövbelerini Beytü'l-Makdis'te kabul etti.

Allah, Zekeriyya Aleyhisselâma Yahya Aleyhisselâmın doğum müjdesini Beytü'l-Makdis'te verdi.

Allah, ye'cüc ve me'cücü Beytü'l-Makdis'te helak edecektir.

Allah, dağları ve kuşları Davud Aleyhisselâmın emrine Beytü'l-Makdis'te verdi.

Allah, Süleyman Aleyhisselâma mülkünü Beytü'l-Makdis'te iade etti.

Allah her gün Beytü'l-Makdis'e hayırla nazar kılmaktadır.

İbrahim Aleyhisselâm Beytü'l-Makdis'e hicret etmiştir.

İbrahim ve İshak Aleyhimesselâm vefat ettiklerinde kendilerini Beytü'l-Makdis'e defnedilmelerini vasiyet etmişlerdir.

Hz. Meryem'e yazın kış meyveleri, kışın da yaz meyveleri Beytü'l-Makdis'te gönderilmiştir.

İsa Aleyhisselâm Beytü'l-Makdis'te dünyaya gelmiş ve beşikte bebek iken orada konuşmuştur. Allah, ona kudret sofrasını orada indirmiştir. Allah, onu semaya oradan yüceltmiştir. Semadan da Beytü'l-Makdis'e inecektir.

Meryem validemiz Beytü'l-Makdis'te vefat etmiştir.

Resulullah (a.s.m.) bir müddet Beytü'l-Makdis'e dönerek namaz kılmıştır. Mi'raca Beytü'l-Makdis'ten çıkmıştır.

Âhir zamanda hicretler Beytü'l-Makdis'e olacaktır.

Kıyamette haşir ve neşir yeri Beytü'l-Makdis'e kurulacaktır.

Kıyamet gününde hesap yeri Beytü'l-Makdis'te yapılacaktır.

Cennet ile Cehennem arasındaki sırat köprüsü Beytü'l-Makdis'te kurulacaktır.

İsrafil Aleyhisselâm sûra Beytü'l-Makdis'te üfleyecektir.

Yeryüzünde ilk yapı Beytü'l-Makdis sahrası bölgesinde yapılmıştır.

MESCİD-İ AKSÂ'NIN KAPILARI

Mescid-i Aksâ'nın 11 kapısı vardır:

1. Rahmet kapısı (kapalı)
2. Tövbe kapısı (kapalı)
3. Esbat kapısı
4. Hıtta kapısı
5. Şerefülenbiya (Düveydariye) kapısı
6. Nazır kapısı
7. Hadid kapısı
8. Gavanime kapısı
9. Silsile ve Sekine kapısı
10. Kanatîn kapısı
11. Altın (Nebi) kapı

RAHMET VE TEVBE KAPISI

Mescid-i Aksâ'nın doğu tarafında birbirine bitişik taşla örülmüş kapalı iki kapı vardır. Cehennem Vadisi tarafındadır. Mescide doğru duvarın içindedir. Birisi Rahmet kapısı, diğeri de Tövbe Kapısıdır.

Camiin içinden Süleyman Mabedi'ne bağlı bir mekândır. Buradan başka Süleyman Mabedi'nden bir mekân kalmamıştır. Bazı zatların verdiği bilgiye göre, bu kapıları Hz. Ömer kapattırmıştır. İsa Aleyhisselâm ininceye kadar açılmayacaktır. Bu kapıların kapatılmasının sebebi, mescidi düşman istilasından korumaktır.

Burada Rahmet Kapısı tarafında Nasıriyye Zaviyesi bulun-

maktadır. Şeyh Nasru'l-Makdisi burada uzun süre ders okutmuştur. Daha sonra İmam Gazali burada kaldığı için Gazaliye adı verilmiştir.

Bu kapının yakınlarında surun doğu tarafında kıble yönünde duvarla örülmüş zarif bir kapı vardır. Sahra meydanında Burak yolunun karşısında bulunur. Bu kapıya Burak Kapısı adı verilir. Resulullah (a.s.m.) Mi'raca çıkarken Mescid-i Aksâ'ya bu kapıdan girmiştir.

BABÜ'L-ESBAT (ESBAT KAPISI-ASLANLI KAPI):

Yakup Aleyhisselâmın oğullarına nisbetle bu isim verilmiştir. Burası mescidin kuzeydoğu tarafının en son kısmıdır.

Ziyaretçiler daha çok bu kapıdan girerler, araba girişi de bu kapıdandır. Bu kapı aynı zamanda şehrin kapısıdır.

Denildiğine göre Bab-ı Rahmet ile Bab-ı Esbat arasında Hızır ile İlyas Aleyhisselâmın meskenleri vardır.

Yine rivayete göre Hızır Aleyhisselâm ikindi namazını hep Mescid-i Aksâ'da kılarmış.

BÂBÜ'L-HITTA (HITTA KAPISI):

Mescid-i Aksâ'nın kuzey kapısıdır. Abdullah bin Abbas'ın bildirdiğine göre Bakara sûresinin 58. âyeti bu kapıdan söz etmektedir: Âyetin meâli ve tefsiri şöyledir:

> "Yine hatırlayın ki, size şu beldede (Beytü'l-Makdis'te) yerleşin ve dilediğiniz yerden bol bol yiyin (Sizin için bir hesap yoktur), demiştik. 'Kapısından da (Beytü'l-Makdis'in kapısı) secde ederek girin ve "Hıtta" (Lâilâhe illallah ve günahlarımızı bağışla' diye dua edin ki Biz de sizin kusurlarınızı bağışlayalım. Biz iyilik eden ve güzelce kullukta bulunanlara fazlasıyla mükâfat vereceğiz. Fakat o zalimler, kendilerine söylenen sözü başka bir söze çevirdiler (İbranice siyah tane ve buğday anlamında bir söz söylediler). Biz de o zalimlerin üzerine, yoldan çıkmakta ısrar etmeleri yüzünden gökten

korkunç bir azap indirdik." (Bunlar 'günahlarımızı bağışla' manasında 'hıtta' yerine buğday manasında 'hınta' demişlerdir.) "Secde ederek girin" cümlesinin mânası ise, "Kapıdan tevazu gösterip eğilerek girin" demektir.

Zaten bugün de bu kapıdan bu şekilde, yani eğilerek girilmektedir. Camiin büyük kapısının içinden bir yavru kapı (iç giriş) daha açılmıştır ki, giriş bu kapıdandır. Böylece asırlardır aynı teamül devam etmektedir. Her mü'min âyette geçen emri böylece yerine getirmiş olmaktadır.

İsrailoğullarından bir kişi günah işlediği zaman ya kapısının üzerine veya alnına "Falan kişi bu gece şu günahı işlemiştir" diye işlediği günahın ne olduğu yazılırdı. Bu kişiyi ya toplumdan uzaklaştırırlar veya saklarlardı. Daha sonra bu adam Hz. Meryem'in mihrabına gelir, orada bir süre kalır, ağlar, sızlar, dua ederdi. Allah da tövbesini kabul eder, kapısındaki ve alnındaki yazı silinirdi. Tövbe etmezse toplumdan dışlanırdı.

ŞEREFÜ'L-ENBİYA KAPISI (DAVEYDARİYE KAPISI):

Kudüs'ün fethinde Hz. Ömer'in girdiği kapıdır.

MERVANÎ MESCİDİ

Mescid-i Aksâ'nın kıbleye göre sol tarafında geniş bir boş alan vardır. Bu alanın altında Mervanî Mescidi olarak bilinen bir yer altı mescidi bulunmaktadır.

Mescid-i Aksâ'nın binası inşa edildiği zaman altında onun için bir temel yapılmıştır. Bu temel zamanla ibadet için ayrılmıştır. İsmini inşa ettiren Abdülmelik bin Mervan'dan almıştır.

Mescid-i Aksâ'nın sol alt tarafından bir girişi vardır. Haçlılar Kudüs'ü işgal ettiklerinde bu camii ahıra dönüştürmüşlerdi.

Selahaddin-i Eyyûbî ise fethin sonrasında camiin imarını

baştan sona yapmış ve yeniden ibadete hazırlamıştı.

Osmanlı döneminde ise Mimar Sinan, camiin kalaslardan oluşan tavanını yıkıp yerini kemerlerle kapattı. Şimdi dikkat edilirse bu kalasların yeri oyuk olarak görülür. Sonraları cami, cemaat yetersizliğinden uzun süre kapalı tutuldu.

1996 yılında camiin tekrar ibadete açılması için faaliyete geçildi. 1997 yılında camiin üçte biri ibadete açıldı.

Camiin güneydoğu köşesindeki merdivenlerin üzerindeki boş oda Hünkâr Mahfili olarak düşünülmüştü. Haçlılar zamanında bu odanın duvarı yıkılıp buraya bir çan kulesi yapılmıştı. Selahaddin-i Eyyûbî ise çan kulesini kaldırıp buraya camiin iki giriş kapısını yaptırdı.

PEYGAMBERLER MESCİDİ VEYA KADİM (ESKİ) MESCİD-İ AKSÂ

Mescid-i Aksâ'nın tam altında büyük bir mekân vardır. Camiin kapısından sekiz basamaklı merdivenle camiye girilir. Burada yüksek tavanı taşıyan kalın duvarlar bulunmaktadır. Alt tarafında ise mihrap ve minber vardır. Bu alt kata "Aksâ'l-Kadime" ismi verilir. Büyük ihtimalle Süleyman Aleyhisselâmın yaptırdığı mesciddir. Çünkü içeriye girildiğinde merdivenlerin hem sağında, hem de karşısında öyle heybetli, kalın ve büyük taş sütunlar vardır ki, insan gücüyle onların oraya yerleştirilmesi imkân haricidir. Ayrıca duvarlarında öyle büyük taşlar vardı ki, dört beş metre uzunluğunda ve bir iki metre kalınlığındadır.

Giriş kapısı Mescid-i Aksâ'nın önündendir. İçeride iki bölüm vardır. Sağ ve sol bölüm. Sağdaki bölümden aşağı 9 basamaklı geniş merdivenle inilir. Merdivenden inilince soldaki mekândan yan tarafa bir kapıdan girilir. Burası küçük bir mescit gibidir. Enteresandır, orta yerde bir mazgal gibi aşağıya doğru bir kata daha inilebilir, fakat burası demir parmaklıkla kaplıdır. Bazı kitaplarda buraya "Süleyman Ahırı" adı verilir.

Süleyman Aleyhisselâm tarafından yapılan mescitten kalmadır.

Burası bir müddet zeytinyağı deposu olarak kullanılmış. Bu kısım şu anda Mescid-i Aksâ olarak bilinen mescitten üç kat aşağıya denk gelmektedir.

Yine merdivenlerden inilince kıbleye doğru mescit uzanır. Sağ tarafta üç oda vardır. Şimdilerde burası bir medrese olarak faaliyet göstermektedir.

15 Temmuz 1999 yılında ibadete açılan bu kısım sadece Cuma namazı için halka hizmet etmektedir.

Kubbetü's-Sahra

KUDÜS'ÜN VE MESCİD-İ AKSÂ hareminin bir sembolü olarak gördüğümüz altın kubbeli, mavi çinili olarak sekizgen biçimde gördüğümüz cami Kubbetü's-Sahra'dır. Buraya bazen yanlışlıkla Ömer Camii veya Mescid-i Aksâ denmektedir.

Kubbetü's-Sahra "Sahra üzerine yapılmış olan kubbe" demektir. "Sahra" ise "kaya parçası" anlamına gelir. İslâm tarihinde "Sahra" veya "Hacer-i Muallak (boşlukta duran taş)" olarak bilinen mukaddes kaya rivayetlere göre insanlık tarihi kadar eskidir.

Emevî Halifesi Abdülmelik, Kubbetü's-Sahra'yı 691 tarihinde yaptırdı. İnşaata başlamadan önce inşaatın masrafları için Mısır'dan alınan vergilerin yedi yıllık tutarına denk gelen bir para ayırdı. Bu serveti saklamak için kendi planına göre civarda bugün Kubbetü's-Silsile (Zincir Kubbesi) diye anılan binanın yapılmasını emretti.

Denildiğine göre bu binayı o kadar beğendi ki, Kubbetü's-Sahra'nın da bu örneğe göre yapılmasını emretti. Dikkat edi-

lirse bu küçük yapı Kubbetü's-Sahra'nın küçük bir benzeri, minyatürüdür.

Sahra abanoz ağacından bir kafes ve dibâdan perdeler ile çevrili idi. Sekizgen tarzında yapılan Kubbetü's-Sahra'nın yapımında Bizanslı veya Suriyeli sanatçıların çalıştığı tahmin ediliyor.

Bir başka rivayete göre; Kıyamet Kilisesi'nin ihtişamı ve büyüklüğü karşısında heyecana gelen Halife Abdülmelik, Müslümanların gözünü kamaştırmasından korkmuş ve Sahra'nın üzerine bugünkü kubbeyi yaptırmıştır.

Kubbetü's-Sahra'nın dört kapısı vardır: Kuzeyde Bâbü'l-Cennet, güneyde Bâbü'l-kıble, doğuda Bâbü'n-Nebi Dâvud, batıda ise Bâbü's-silsile veya Bâbü'l-Mağrib.

Anlatıldığına göre Hızır Aleyhisselâm Bâbü'l-Cennette namaz kılarken görülmüştür.[31]

KUBBETÜ'S-SAHRA'NIN İÇİ

Kubbetü's-Sahra'nın iç kısmının ilk bölümü, sekiz ayak ve bu ayakların arasında bulunan ikişer sütundan meydana gelmiştir. Kubbeyi tutan ikinci kısım ise dört ayak ve on iki sütunun taşıdığı ve on altı pencereli yüksek bir kasnağa oturan kubbeyle örtülüdür.

Yapılış maksadı, mukaddes kayayı dıştan dolaşmak olan bu camide mihrap ikinci planda kalır, burada imam namaz kıldırdığı zaman mihrap kısmında değil de, kıble tarafındaki kapıda durur. İç yapı yeşil mermer, kırmızı somaki sütunlar, kenger yapraklı, yaldızlı başlıklarla son bulur.

Kubbetü's-Sahra'nın en gösterişli bezemeleri kubbe, kubbe kasnağı ve kemer aralarını süsleyen altın zemin üzerine sarı ve yeşil mozaiklerdir.

Kubbe 846'da ve 1016'da iki kere çöktü. Haçlılar Kudüs'ü

[31] El-Üns ü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:236.

işgal edince (1099) Kubbetü's-Sahra'nın içini ve dışını azizlerinin resimleriyle süslediler. Sahra'nın üzerine mermer bir mihrap yaptılar, Sahra'nın altındaki mağarayı küçük bir kilise haline getirdiler, kubbenin tepesine de altından bir haç yerleştirdiler.

Kubbetü's-Sahra Selâhaddin-i Eyyûbî (1197) tarafından ciddi bir tamirden geçti. Hıristiyanlıkla ilgili tasvirleri ve eşyayı ortadan kaldırdı, temizledi. Bugün görünen kubbenin iç süslemeleri Eyyûbiler devrine aittir. Kubbenin çevresindeki kitabeye bakıldığında Selâhaddin-i Eyyûbî'nin adı okunur.

EVLİYA ÇELEBİ'NİN YAZDIKLARI

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgiye göre, Osmanlılar döneminde Kanunî Sultan Süleyman tarafından Kubbetü's-Sahra yenilendi. Sultan Süleyman'ın rüyasında gördüğü gibi hemen sabahleyin verdiği direktif üzerine yapıldı. Daha önce yeşil mozaikle süslü olan dış kısmı bu sefer yeşil, sarı ve mavi çinilerle süslendi. Dış kısmına kubbenin çevresine Yâsin sûresi yazıldı. Duvarın alt kısımlarına mozaik yerine mermer koydurttu. Pencerelere alçı yuvalar içine yerleştirilmiş renkli camlar taktırttı. Pencerelerin üzerleri renkli camlarla bezelidir ve Lailahe illallah Muhammedü'r-Resûlullah (a.s.m.) Allahu nûru's-semâvâti ve'l-ardı ve dört halifenin isimleri yazılıdır. Tamamı 24 sütun üzerine oturtulmuş kemerler, kubbeyi taşırlar.

Sahra mahzeninin yanında müezzin mahfeli vardır. Ama camiin minberi yoktur. İkinci kattan içeri bir kat sütun daha vardır. 12 renkli somaki sütunlar, lal renkte direkler vardır. Yuvarlak biçimdedirler. İkinci kat sütunlarla bu üçüncü kat direklerin arasında yine deve derisinden aynı nakışlarla bezeli tavan görülür. Mihrabın bulunduğu yer yeniden düzenlendi. Kutsal eşyanın saklandığı sandık yeniden onarıldı. Sâc ağacından yapılmış olan kapılarında sanatkârane kilitler bulunmaktadır. (*Seyahatnâme*)

GÜNÜMÜZDEKİ KUBBETÜ'S-SAHRA

Bugün Kubbetü's-Sahra'nın dışında gördüğümüz çini ve yazı 450 yıldır orijinal haliyle boy göstermektedir.

Kubbetü's-Sahra'nın iç kısmında tam kubbenin ortasından aşağı doğru sarkan çok büyük bir avize vardı. Yahudiler 1969 tarihinde Mescid-i Aksâ'yı işgal ettiklerinde, fanatik bir grup asker içeri girdi, kubbeyi taradı, avizeyi yerinden kopardı ve düşürdü. Dikkat edilirse bugün kubbede hala kurşun izleri görülmektedir.

Kubbetü's-Sahra'nın çevresinde bulunan öteki küçük kubbeli binaların bir kısmı yeniden yaptırıldı. Bazısı da elden geçirildi. Daha sonraki yıllarda onarım gören mescidin kuruluşunda, mimarî düzeninde önemli bir değişiklik yapılmadı. Osmanlı hâkimiyeti altında bulunduğu sürece küçük tamirler gördü.

KUBBETÜ'S-SAHRA HİKÂYESİ

846 yılında bir gece yarısı meydana gelen bir deprem sırasında bekçiler kubbenin ikiye ayrıldığını, bu ayrılan yerden yıldızların göründüğünü ve yağmur sularının girdiğini görürler. Bu sırada bir ses: "Kubbeyi eski haline getir!" der ve kubbe de eski halini alır.

Bu konu daha farklı bir şekilde şöyle anlatılır:

> Velid bin Hammad'ın anlattığına göre Ebû Osman el-Ensarî siyah saray'ın üzerinde Ramazan ayında teravihten ayrıldıktan sonra geceyi ihya etmekteydi. Namazda iken şehrin içinden kulağına yıkıntı sesleri, insanların bağırışmalarını ve yardım çığlıklarını duydum. O gece hava çok karanlık, soğuk, şiddetli fırtına ve kendisini görmediğim, ancak sesini duyduğum birisi şöyle sesleniyordu: 'Bismillah diyerek yavaş yavaş kaldırın.' Kubbe yerinden söküldü, Öyle ki gökyüzünün aydınlığını ve yıldızları gördüm. Hatta yüzüme yağmurun ıslaklığı geldi. Rüstem-i Farisî de ezan okuyordu. O arada

şöyle bir ses duydum: "Bismillah diyerek yavaş yavaş düzgün bir şekilde tekrar yerine koyun." Kubbe eskisi gibi yerine geldi. Bu ilk sarsıntıda oldu. Bu sarsıntı hicretin 130. yılında Ramazan ayında idi.[32]

KUBBENİN İÇ ZENGİNLİĞİ

Kubbenin altında 54 pencere 54 farzı simgeler. Kubbenin altındaki süslemeler İslâmî motiflerdir. Bunlar genelde bitki motifleridir.

Kubbeyi taşıyan dört büyük tonoz yılın dört mevsimini, 12 büyük sütun yılın aylarını, temsil eder. Kuzey kapısı Cennet kapısıdır. Kapıdan içeri girer girmez tam karşınıza yan yana küçük küçük 7 adet mihrap çıkar. Bu mihraplar semanın yedi kat oluşunu simgeler. Onların hemen önünde bulunan tek mihrap Hazret-i Fatıma annemizin adına yapılmıştır. Batı kapısından girerken hemen sağ tarafta karşınıza küçük yan yana 3 adet mihrap çıkar. Bunlar Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm olarak üç dini temsil eder.

[32] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:237-8.

Sahra-Muallak Taşı

SAHRA, DİĞER BİR ADIYLA "Muallak Taşı" tam kubbenin altında bulunmaktadır ve altına merdivenle inilmektedir. Sahra'nın içi, mağara kısmı 70 kişiliktir. Tam orta yerinde tepede büyük bir delik bulunmakta, burada büyükçe bir avize asılıdır.

SAHRA'NIN ÖZELLİKLERİ

1. Museviler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar Sahra'yı mukaddes kabul ederler. Hatta dünyanın "göbeği" olarak itibar edilir.

2. Davud Aleyhisselâm Cenab-ı Hakk'a burada dua etti.

3. Dünyanın bütün tatlı sularının kaynağı Sahra'nın altından çıkmaktadır.

4. Sahra Cennet taşlarındandır.

5. İsrafil Aleyhisselâm, Sur'u son kez Sahra'nın üzerinden üfleyecektir.

6. Sahra yerle gök arasında boşlukta asılı durmaktadır.

7. Peygamberimizden (a.s.m.) önce bütün peygamberler

her gün başucunda 70 bin meleğin beklediği Sahra'ya gelerek dua ederlerdi.

SAHRA'DAKİ GÜZELLİKLER

Hz. Ömer Kudüs'ü fethettiğinde molozlarla örtülü bulunan Sahra'yı, çevresini temizleterek meydana çıkarttı. Burada namaz kıldı. O dönemde değerli bir inci, Hz. İbrahim'in kurban ettiği koçun boynuzu, Peygamberimizin ve Hz. Ömer'in sancağı, Hz. Hamza'nın kalkanı kubbenin ortasında sarkan bir zincirde asılı olarak muhafaza edilmekteydi. Bu emanetler daha sonra Abbasîler tarafından Kâbe'ye götürüldü.

Sahra yarım daire şeklindedir. Yuvarlak yanı doğuya, düz yanı batıya bakar. Güneybatısında bulunan bir mermer sütun parçası üzerinde Peygamberimizin (a.s.m.) Mi'rac gecesinde göğe yükselmek için Burak'a bindiği sırada oluşan ayak izi vardır (kadem-i Muhammed). Ayak izi zarif bir kubbenin içinde bulunmakta, tek elle dokunulmaktadır. Bu kubbe kıble tarafından, Sahra'nın altına inerken sol tarafta yer almaktadır.

11 basamakla inilen Sahra'nın altı olan mağaranın yüksekliği yaklaşık iki metre kadardır. Her ne kadar boşlukta durduğu söylense de böyle bir durum görülmediği gibi, olsa bile daha sonra yerine yerleşmiştir.

SAHRA-MUALLAK TAŞININ FAZİLETİ

Bu taşın fazileti ve manevî değeri konusunda Efendimizin (a.s.m.) beyanları vardır.

Ubade bin Samit'in rivayetine göre Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurmuştur:

> "Beytü'l-Makdisin Sahrası bir hurma ağacı üzerindedir. Hurma ağacı ise cennet nehirlerinden bir nehir üzerindedir. Hurma ağacının altında ise Hz. Asiye ile Hz. Meryem vardır. Kıya-

mete kadar Cennet ehlinin gerdanlıklarını dizmektedirler."[33]

Hazret-i Ali Efendimiz de Peygamberimizden (a.s.m.) şöyle duyduğunu bildirmektedir:

"Yeryüzünün en hayırlı yeri Beytü'l-Makdis, taşların en hayırlısı da Beytü'l-Makdis taşıdır."[34]

Abdullah İbni Abbas da bu taşın kutsiyetini şöyle dile getirir:

"Beytü'l-Makdis'in Sahrası Cennet taşlarından bir taştır."[35]

Bir rivayete göre, Cenab-ı Hak kıyamet gününde Sahra'yı beyaz bir mercana çevirecek ve onu yerle gök arası kadar genişletecektir.[36]

Sahra'nın sağında namaz kılmanın fazileti hakkında Ebû Hüreyre Peygamberimizden (a.s.m.) şu hadis-i şerifi rivayet etmektedir:

"Mi'rac gecesinde Beytü'l-Makdise götürüldüğümde Sahra'nın sağ tarafında namaz kıldım."[37]

EVLİYA ÇELEBİ'NİN DİLİNDEN

Muallak taşına "Sahratullah" diyen büyük Osmanlı seyyahı Evliya Çelebi şu bilgileri vermektedir

100 adım boyunda yassı bir kayadır.

Peygamberimiz (a.s.m.) Mi'rac gecesi Kudüs'e gelince bütün peygamberler "Hoş geldin yâ Muhammed!" dediler. Hazret-i Resulullah (a.s.m.), altındaki mağarada namaz kılıp elini yüzüne sürünce, o anda Cebrail yine Allah katından geldi, Mi'raca davet etti. Cenab-ı Peygamber Sahra mahzeninden

[33] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:236.
[34] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:236.
[35] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:235.
[36] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:236.
[37] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:236.

çıkarak "Sahratullah"ın üzerinde iki rekat namaz kıldı. Mutlu başının secdede değdiği yer ve kutlu dizleri kayada iz bıraktı. Hâlâ alametleri görülür.

Peygamberimiz, Burak'a bindi, göklere çıktı, arkasından şimşek gibi bir ses duydu, geriye baktı gördü ki, "Sahratullah" yerinden kopup, "Yâ Muhammed! Hakkın katına beni de götür" diye dile gelip feryat etti. Derhal Resulullah (a.s.m.) "Yâ Sahrattullah kıf muallakan bi-emrillah (Ey Allah'ın mübarek taşı Allah'ın emriyle havada dur!" deyince Sahra da yerden havaya ne kadar yükseldi ise Allah'ın izniyle bugün de aynı yükseklikte öyle havada asılı durmaktadır. Bir yerde tutunmamaktadır. Hala yerle gök arasında asılı durduğundan halk ona "Muallak Taşı" der.

Tarihçilerin sözlerine göre yeryüzünde yaratılan ikinci yeryüzü kilidi budur. Öbürü de Hacerülesved'dir. Sahra Peygamberimizin (a.s.m.) ardından havaya uçunca, Resulullahın (a.s.m.) emriyle havada asılı kaldı, altı büyük bir mağara gibi olmuştur. Burası iki yüz insanı alır. Altına yedi ayak taş merdivenle inilir.

Bu Sahra havada durduğundan ziyarete gelenler ürküp korkmasınlar diye ve hamile kadınların bu taşı böyle havada görerek ah edip korkuyla nice kez çocuklarını düşürmeleri olayıyla karşılaştıklarından geçmiş halifelerden birisi Sahra'nın kenarlarına ince bir duvar ördürmüştür. Böylece halk korkudan uzak bir şekilde ibadet eder. Ama yine de Sahra ile duvar arasına parmak girer, kimi yerlerine de el girer aralık vardır.

Mahzene merdivenle inerken sağında Cebrail'in makamı ve mihrabı, sol yanında Hazret-i Davud'un makamı vardır.

Peygamberimizin (a.s.m.) ibadet ederken sarığının dokunup iz bıraktığı çukuru ziyaret eden kimse, oraya elini dokundurup yüzüne sürer ve dua eder.

Hz. Cebrail'in Peygambere (a.s.m.) geldiğinde Sahra mahzeninin yanında kapıdan çıkmayıp kayayı yarıp göğe uçtukları delik vardır. Burada asılı duran büyük bir kandil Mi'rac gece-

sinden beri yanmaktadır. Hizmetçiler her zaman yağını koyup fitilini temizlerler. Bu mahzenin içi onunla aydınlanır. Bu kandilin altında iki rekat namaz kılan Allah hakkı için hiçbir şeyden eksik kalmaz.

Bu mahzenden dışarı çıkarken kapı yanında bir ince uzun sütunu mahzene dayamışlar. Sözde deprem olursa o sütuncuk dayatarak halkı korkudan kurtarır.

Gümüş kafesli dolap içinde Peygamberimizin (a.s.m.) kutlu sağ ayağı izi gece-gündüz gül suyu ile dolu olup ziyaretçiler yüzlerine sürerler. Bu ayak izinin karşısında bir bucakta Hazret-i Hamza'nın kalkanı vardır, kimileri İskender'in aynası derler. (*Seyahatname*)

MUALLAK TAŞI HAVADA MI DURUYOR?

Bu taş hakkında çok garip ve farklı bir rivayet vardır.

"Mesîrü'l-Guram" isimli kitabın yazarı der ki: Muvatta'ın şerhi olan el-Kabas'da okudum. Müellif Ebû Bekir Arabî, "Semadan suyu belli bir ölçüye göre indirdik"[38] mealindeki ayetin tefsirinde dört görüş zikreder. Dördüncüsü ise şöyledir:

> "Yeryüzünün bütün suları Beytü'l-Makdis'in Sahrası'nın altından çıkar. Bu Sahra yeryüzünde ilahî harikalardan biridir. Burak'a binmek üzere Resulullah (a.s.m.) Sahra'ya geldi, Peygamberimizin (a.s.m.) azameti karşısında Sahra güney tarafından ona meyletti. Melekler tuttular, bırakmadılar, hatta arka tarafta meleklerin parmak izleri bulunmaktadır. Alttaki mağarada ise taş dört bir taraftan ayrılmıştır. İçine girmek için bir müddet korktum, günahlarımdan üzerime düşmesinden endişe ettim. Sonra gördüm ki, zâlim, âsi ve günahkâr insanlar içine girip çıkıyorlar, bir şey olmuyor. Sonra ben de içeri girmeyi düşündüm, bir süre bekledim, arkasından girdim. Her tarafını gezmeye başladım, çok garip şeyler gördüm; hiçbir taraftan yere bitişik değildi, ayrık duruyordu. Bazı tarafları diğer taraflarından daha ayrı duruyordu."

[38] Mü'minûn sûresi, 18.

Halk arasında meşhur olan, Sahra'nın yerle gök arasında askıda durduğudur. Anlatıldığına göre, bir süre Sahra böyle kalmış, mağaranın içine hamile kadınlar girmiş, tam ortasına gelince korkularından düşük yapmışlar. Bundan sonra çevresine duvar örmüşler. Böylece halkın gözünden gizlemişler.

İbni Arabî buraya Hicri 485, Miladi 1107 yılında geldiğine göre, "Sahra"nın etrafına duvar bu tarihten sonra örülmüştür.

SAHRA'YI ZİYARET ÂDÂBI

Sahra'nın ziyaret âdâbını Ünsü'l-Celîl kitabının müellifi Mücîruddin el-Hanbelî şöyle bildirir:

Sahra'yı ziyaret sağ taraftan başlanır. Halis bir niyet ederek, ihlâsla tevbe istiğfarda bulunulur. Sahra'nın altına inmek isterse, edeb, huşû ve sükûnet içinde, acele etmeden yavaş yavaş iner. İki rekât namaz kılar. Süleyman Aleyhisselâmın yaptığı duayı yapar. Çünkü Hz. Süleyman ilk olarak buraya mescit inşa ettiği zaman kurban kesmiş ve Allah'a şu niyazda bulunmuştu:

> "Allahım! Buraya günahkâr bir kulun gelirse onun günahlarını bağışla, dertli bir kulun da gelirse onun derdine şifa ihsan eyle."

Ziyaretçi sonra dünyası ve ahireti için istediği gibi dua eder. Duayı da imkân varsa Sahra'nın altında yapar. Çünkü burada yapılan dualar makbuldür inşaallah.

Kubbetü's-Sahra ve Çevresi

KUBBETÜ'S-SAHRA'NIN KEMERLERİ

Kubbetü's-Sahra'nın avlusunda sekiz adet kemer vardır.

Güney Kemeri: Dört revaklıdır. Kıble tarafında güneyde orta yerde Mescid-i Aksâ'ya inerken yer alır.

Minber ve mihrap: Bu merdivenin yanında taş oymalı bir minber, yanında aynı güzel işçilikle bir mihrap vardır. Bayram ve yağmur namazı burada kılınırdı. Bu minberi ve mihrabı Kadı Bürhaneddin bin Cemaa yaptırmıştır.

Kemerin ön cephesinde merdivenden çıkarken yukarısında, üzerinde güneş saati vardır. 10. yüzyılda Abbasîler döneminde yapılmıştır.

Güneydoğu Kemeri: Üç revaklıdır. Güney kemerinin solunda yer alır. 1031 tarihinde Fatimî emîrlerinden Anuştekin el-Gûrî tarafından tamamlanmıştır.

Doğu Kemeri: Beş revaklıdır. Kubbetü's-Sahra'nın doğu tarafında bulunur. Silsile kubbesinin tam karşısındadır. 10.

yüzyılda Abbasî döneminde inşa edilmiştir.

Kuzeydoğu Kemeri: Üç revaklıdır. 1325 tarihinde Memlük Sultanlarından Nâsır Muhammed bin Kalavun tarafından yapılmıştır. Kubbetü's-Sahra'nın kuzey tarafında yer alır. Hıtta Kapısından doğruca gelirken çıkılan merdivenin sağındadır. Sağında ve solunda kubbeli iki mekân bulunur. Bu merdivenler Burak yoluna çıkar.

Kuzeybatı Kemeri: Üç revaklıdır. 1337 tarihinde Memlük Sultanlarından, Sultan Şaban tarafından yapılmıştır. Her iki tarafında kubbeli mekânlar vardır.

Güneybatı Kemeri: Üç revaklıdır. 1472 tarihinde Memlük Sultanlarından Ebü'n-Nasr Kayıtbay tarafından yapılmıştır. Kubbetü's-Sahra'nın ön sağında yer alır. Merdivenden çıkarken sağ tarafında tek kubbeli uzunca bir mekân vardır.

Batı Kemeri: Dört kemerlidir. 958 tarihinde Fatımîler döneminde yapılmıştır. Kubbetü's-Sahra'nın tam batı tarafında yer alır. Merdiven basamakları en çok olan kemerdir. Merdivenlerden aşağı indikten sonra hemen solda Sultan Kayıtbay'ın yaptırdığı ve Sultan Abdülhamid Han'ın tamir ettirdiği "Hamidiye Sebili"ne varılır.

Kuzeybatı Kemeri: Bu kemerin üzerinde tarih olmamakla beraber Fatımîler döneminde yapıldığı muhtemeldir. Önünde sekiz küçük sütun üzerinde tek kubbeli Kubbetü'l-Ervah, sol ön köşesinde altı küçük sütun üzerinde tek kubbeli Kubbetü'l-Hızır bulunmaktadır.

KUBBETÜ'S-SAHRA'NIN ETRAFINDAKİ KUBBELER

Kubbetü's-Sahra avlusunda müstakil olarak duran tek kubbeli, üçü açık, diğeri kapalı bulunan dört adet şirin yapılar yer almaktadır:

Kubbetü'n-Nebî, Kubbetü'l-Mîrac, Kubbetü'l-Ervâh ve Kubbetü'l-Hızır.

MİHRÂBU KUBBETÜ'N-NEBİ:

Burası küçük tek kubbeli, Kubbetü's-Sahra'nın kuzey batı tarafında, Cennet Kapısının sağ tarafında yer alır. Üç tarafı bir metre kadar mermer duvarla çevrili, iç kısmı bir kişinin namaz kılabileceği bir mihrap görünümündedir. Sekiz sütunlu olan bu kubbe (h.945-m.1548) tarihinde Osmanlı döneminde Kudüs ve Gazze Valisi Muhammed Biyk tarafından inşa edilmiştir. Sütunların arası ise mermer levhalarla kapatılmış, üstü yarım pencere halinde bulunmaktadır.

Sahra'nın avlusuna taş döşenirken kubbe yıkılmış, yerine zarif bu kubbe yapılmıştır. Sahra döşemesi üzerinde yuvarlak şekilde kırmızı sütunlar üzerinde yükseltilmiştir.

Bu mihrap Peygamber Efendimizin (a.s.m.) Mi'rac gecesinde meleklere ve peygamberlere namaz kıldırdığı mekândır. Bu mekânın önünde bir tane altından, bir tane de gümüşten merdiven basamağı vardı, bu da Mi'racı temsil ediyordu. Şimdi yoktur.

Peygamberimizin (a.s.m.) Mi'raca Sahra'nın sağ tarafından çıktığına dair bir ihtilafın olmadığı bildirilmektedir.

KUBBETÜ'L-Mİ'RAC:

Sahra'nın sağ tarafında, batı yönünde bulunmaktadır. Küçük bir mescit gibidir. İçinde çini kaplamalı şirin bir mihrap bulunmaktadır. Sekiz sütunludur. Sütunların arası örülmüştür, küçük bir mekândır. Bu kubbe Esfehsalar Emiri Ebû Amr Osman ez-Zencili tarafından H.597-M.1200 tarihinde yapılmıştır. Duvarları kırmızı, mavi taşlarla yapılmıştır.

> Müşerref'in rivayetine göre, "İki yerde ihtilaf edilmemiştir. Birisi de Peygamberimizin (a.s.m.) Kubbetü'l-Mi'rac olarak bilinen kubbenin yanından Mi'raca yükselmesidir."[39]

[39] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:236.

Mihrâbu Makamü'n-Nebi ve Kubbetü'l-Mi'racta namaz kılıp şöyle dua etmek müstehaptır:

> "Allâhümme aksim lenâ min haşyetike mâ yehûlu bihî beynenâ ve beyne maâsıyke ve min taâtike mâ tubelliğunâ bihî cenneteke. Ve mine'l-yakîni mâ tühevvinü bihî aleynâ mesâibe'd-dünyâ ve'l-âhireti. Allâhümme metti'nâ bi-esmâinâ ve ebsârinâ ve kuvvetinâ mâ-ahyeytenâ. Vec'alhü'l-vârise minnâ, vec'al se'ranâ alâ men zalemenâ, vensurnâ alâ men âdânâ. Velâ-tec'al musîbetenâ fî-dînina velâ-tec'ali'd-dünyâ ekbera hemminâ velâ-mebleğa ilminâ, velâ-tusallit aleynâ bizünûbinâ men lâ-yerhamünâ."
>
> Mânâsı:
>
> (Allâh'ım! Bize haşyetinden ve Sana saygımızdan bir nasip ver; bu nasip bizimle günahlar arasında engel olsun. Bize Sana itaatten de bir nasip ver; bu nasip bizi Cennete ulaştırsın. Dünya ve âhiret sıkıntılarını bize hafifletecek yakîn bir iman kuvveti ihsan et. Allah'ım! Bizi hayata kavuşturduğun gücümüzle, gözlerimizle ve kulaklarımızla faydalandır ve bunu neslimizden gelenlere de nasip eyle. Bize zulmedenlere karşı intikamımızı al ve bize düşmanlık edenlere karşı bize zafer ver. Bizi dinî musibetlerden uzak eyle. Dünyayı tek gayemiz yapma, ilmimizi çıkarımıza alet ettirme. Bize acımayanları günahlarımız sebebiyle üzerimize mûsallat etme.)

Abdullah bin Ömer'in rivayetine göre, "Resulullah (a.s.m.) çok defa Sahabileri için bu duayı yapmadan meclisten ayrılmazdı."[40]

KUBBETÜ'S-SAHRA'NIN KAPILARI:

Birincisi, kıble tarafındadır: Aksâ Kapısı olarak bilinir. Kapının sol tarafında mihrap vardır, mihrabın biraz ilerisinde sağ tarafında müezzin mahfili bulunmaktadır.

İkincisi, doğu kapısıdır: Burak yolu üzerinde Kubbetü's-silsile önündeki kapıdır, buna ayrıca İsrafil Kapısı da denir.

[40] El-Ezkâr Tercümesi, 532. Tirmizi, Ebû Davud.

Üçüncüsü, kuzey kapısı: Bâbü'l-Cennet olarak bilinir. Yanında siyah taş vardır.

Dördüncüsü, batı kapısıdır: Bâbü'l-Kattatin tarafındadır.

KUBBETÜ'S-SİLSİLE

Emevî Halifesi Abdülmelik, Kubbetü's-Sahra'yı 691 tarihinde yaptırdı. İnşaata başlamadan önce inşaatın masrafları için Mısır'dan alınan vergilerin yedi yıllık tutarına denk gelen bir para ayırdı. Bu serveti saklamak için kendi planına göre civarda bugün Kubbetü's-silsile (Zincir Kubbesi) diye anılan binanın yapılmasını emretti.

Denildiğine göre bu binayı o kadar beğendi ki, Kubbettü's-Sahra'nın da bu örneğe göre yapılmasını emretti. Dikkat edilirse bu küçük yapı Kubbettü's-Sahra'nın küçük bir benzeri, minyatürüdür.

Bu kubbe mermer sütunlar üzerinde durmaktadır. Mihrap sütunu hariç on yedi sütunu vardır. Rivayete göre Resulullah (a.s.m.) Mi'rac Gecesinde Cennet hurilerini bu kubbenin olduğu yerde görmüştür.

MAKAM-I HIZIR

Müşerrefi'nin rivayetine göre Makam-ı Garbi'nin altında Kubbetü's-Sahra'nın önünde bir taş vardır. Bu taşa Bah Bah adı verilir. Burası Makam-ı Hızır'dır. Hz. Hızır burada namaz kılar, burada dua edermiş. Burası Sahra'nın avlusunun alt tarafında, Bâb-ı Hadid yönündedir. Sahra avlusuna çıkan merdivene bitişiktir. Bu mekânın üzerinde, Sahra avlusunda taştan bir mihrap vardır. Mağaratü'l-Ervah olarak bilinir.

Kuzey yönünde Mescidin arka tarafında Batıya doğru takip eden tarafta büyük taşlar vardır. Burası Davud Aleyhisselâmın zamanından kalmadır. Çünkü yerde sabittir, onu değiştirecek bir işlem yapılmamıştır.

KUBBE-İ SÜLEYMAN

Düveydariye Kapısı yakınlarında Mahkeme binası olarak bilinen bir kubbe vardır. İçinde sabit bir taş bulunur. Rivayete göre Süleyman Aleyhisselâm bina yapılıncaya kadar burada durmuş, binanın bitiminden sonra da Allah'a dua etmiştir.

Burak Duvarı-Ağlama Duvarı

BU DUVARIN ASIL ADI "Burak Duvarı"dır. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) Mi'raca çıkarken bu duvara Burak'ını bağlamıştı. Bugün "Burak Mescidi" olarak bilinen mescidin batı duvarı bu duvardır. Aslına bakılırsa bu kısım Ebû Medyen vakfiyesinin bir parçasıdır.

Sadece ağlama duvarının bulunduğu mekân değil, o civardaki yapıların tamamı Selâhaddin-i Eyyûbî zamanında tamir edilmiş, inşa edilmiş, bütün Müslümanların istifadesi için vakfedilmişti. Böylece Mescid-i Aksâ hareminin bir parçasıdır. Zaten görünen durum da bunun teyit etmektedir.

Bu duvarın ait olduğu Süleyman Mabedinin (Beytü'l-Makdis) yapımına ilk defa Hz. Süleyman tarafından, saltanatının dördüncü yılında başlandı ve yedi yıl, altı ayda tamamlandı.

Babillilerin Kudüs'ü işgali sırasında (M.Ö. 587) yağmalanan ve yakılan mabed M.Ö. 537-515 yılları arasında yeniden yapıldı. Mabed, Kral Hirodes'in M.Ö. 20 yılında başlattığı çalışma ile eski ölçüleri daha da genişletilerek yeniden yap-

tırılmışsa da M.S. 70. yılında Kudüs'ün Romalılar tarafından kuşatılması sırasında tekrar yakılıp yıkıldı. Ağlama Duvarı, Hirodes'in yaptırdığı mabedin çevresini kuşatan duvarın bir kısmıdır.

Yahudilerin "ha-Kotel ha-Ma'aravi" dedikleri bu duvar Batı literatüründe Hıristiyanlığın etkisiyle "Ağlama Duvarı" olarak tanınmıştır.

Bu duvarının uzunluğu yaklaşık 485 metredir Toprak seviyesinin üstünde 24 büyük taş sırası ile yer altında kalan 19 taş sırasından oluşur. Yüksekliği toprak seviyesinden itibaren 18 metredir. Bunun 6 metresi mabed alanının seviyesini aşar. Taşlardan bazılarının uzunluğu 12 metre, yüksekliği 1 metre, ağırlığı ise 100 tondan fazladır.

Altı Gün Savaşına kadar (1967) çevresindeki yapılar sebebiyle Yahudiler sadece 30 metrelik kısmını kullanıyorlardı. Bugünkü haliyle duvarın en üstünde bulunan 11 sıra İslâmî dönemden kalmadır. Geri kalan kısım ise Hz. Süleyman döneminden kalma olmayıp Hirodes dönemine aittir.

M.S. 1. Yüzyıldan itibaren Yahudiler bu duvarın önünde ibadet ederler. Kudüs'ün ve Beytü'l-Makdis'in yıkılışını, Romalılar tarafından sürgüne gönderilişlerini anmak, hatıralarını tazelemek, kinlerini bilemek, mabede yeniden kavuşup Yahudi hâkimiyetini kurma hayali içinde dua ve gözyaşı ile yaslarını sürdürmüşlerdir.

Tevrat tefsirlerine göre, bu duvar yıkılmayacak Rab mabedin batı duvarını asla terk etmeyecektir.

Bunun yanında ilk dönemlerde duvarın yanında herhangi bir ibadet yeri yapılmamış, 7. yüzyıla kadar Yahudilerin Kudüs'e girmeleri bile yasaklanmıştı.

Osmanlıların Kudüs'ü fethetmeleri ve İspanya'dan kovulan Yahudilerin Kudüs'e göçme ve burayı ziyaret etme imkânının verilmesinden sonra 1520'lere doğru bu duvar Yahudiler için sürekli bir dua yeri haline gelmiştir.

Avrupa ülkelerinden kovulan Yahudileri himaye eden Os-

manlı idaresi zaman zaman bu duvarı tamirden geçirmiş ve yıkılmaktan kurtarmıştır. Bu tarihten sonra Yahudiler buradan ayrılmaz olmuşlardır. Özellikle 9 Ab (Kudüs Mabedinin yıkılış yıldönümü) Fısıh (Mısır'dan çıkış bayramı) ve Yok Kippur (büyük kefaret günü) gibi kutsal günlerinde burası Yahudiler tarafından dolup taşar.

Bölgede Yahudi nüfusunun artmasıyla birlikte Yahudiler duvarın önüne sıra ve masa koymak ve civardaki evleri yıkma girişiminde bulundular, fakat Müslümanlar buna engel oldular.

Bu konuda 1925'ten 1947'de İngilizlerin Kudüs'ü Yahudilere terk etmesine kadar sayısız toplantılar, konferanslar yapıldı, anlaşmalara gidildi, ama bir türlü mesele çözülemedi. Nihayet 1929 Eylül'de Müslümanlarla Yahudiler arasında şiddetli bir çatışma çıktı, her iki taraftan yüzlerce ölü ve yaralı oldu. Bu çatışmada İngilizler Yahudilerin yanında yer almıştı.

Birleşmiş Milletler tarafından kurulan bir komisyon duvarın Müslümanlara ait olduğu, Yahudilerin ise dua edebilecekleri kararına vardılar. 1948'de Kudüs'ün doğu kesiminin Ürdün tarafından işgal edilmesinden sonra burası Yahudiler için yasaklandı.

Altı Gün Savaşının üçüncü gününde (7 Haziran 1967) Duvarın da içinde bulunduğu Kudüs'ün doğu kesimi Yahudilerin eline geçince asker sivil bütün Yahudiler duvarın önünde toplanarak bu olayı büyük bir coşku ile kutladılar, 2000 yıllık İsrail rüyasının gerçekleştiğini ilan ettiler. Daha sonra bölgedeki Müslümanlara ait evleri işgal ettiler, mahalleyi bütünüyle yıktılar, şu anda mevcut olan geniş alanı meydana getirdiler.

Yahudilerin en büyük emeli, yıkılan Süleyman Mabedini orijinal haliyle yeniden yapmaktır. Ancak Ahd-i Atik'te nakledilen Beytü'l-Makdis'in eski ölçülerine göre yeniden yapılması, Kubbetü's-Sahra'nın yıkılmasına bağlıdır. Bugün Kudüs'ün tanıtıldığı turistik albüm-kitaplarda Mescid-i Aksâ

ve Kubbetü's-Sahra'nın bütünüyle yıkılarak yerine Süleyman Mabedinin yapılacağı ve nasıl bir hale getirileceği açıkça anlatılmakta ve mabedin maketi yer almaktadır.

Selâhaddin-i Eyyûbî Camii

EYYÛBÎ DEVLETİ'NİN KURUCUSU, büyük kahraman, aynı zamanda büyük bir âlim ve maneviyat eri olan Selâhaddini Eyyûbî, Haçlıların işgali altında bulunan Kudüs'ü Haçlıların elinden almak için, Kudüs Haçlı Krallığı topraklarına bir sefer yapmaya karar verdi. 3-4 Temmuz 1187 günlerinde cereyan eden Hıttîn savaşında Haçlıları büyük bir yenilgiye uğrattı. Bir yıldan kısa bir zaman içinde Kudüs bütünüyle Haçlılardan temizlendi.

Bunun üzerine Avrupa Katolik dünyası ayaklandı. Avrupa kralları yeni bir Haçlı seferi için toplandılar. Bunlar arasında Avrupa'nın en büyük üç kralı Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa, Fransa Kralı Philippe Auguste, İngiltere Kralı Aslan Yürekli Richard da vardı. İslâm dünyasının Selâhaddin-i Eyyûbî'yi yalnız bırakmasına rağmen Selâhaddin bu muazzam güce karşı direndi. Savaş sonunda Haçlılar Kudüs'ü ve fethedilen diğer toprakları Selâhaddin-i Eyyûbî'ye bırakmak zorunda kaldılar (1192).

Bu savaşta Selâhaddin-i Eyyûbî İngiltere kralı Richard'ı

teslim almıştı. Daha sonra serbest bıraktı, ülkesine gönderdi. Fakat İngiltere'ye döndüğünde mağlubiyetinden dolayı idam edildi.

Selâhaddin-i Eyyûbî bu çarpışmalar sırasında karargâhını meşhur Kıyamet Kilisesi'nin duvarı dibine bir eve taşımıştı. Vefat ettikten sonra yaşadığı evi camiye çevrildi.

Eyyûbî mimarî tarzının tipik bir örneği olan cami iki bölümden oluşur. Genişçe bir giriş kısmından sonra asıl camiye geçilir. Ancak bin kişi kadar bir cemaat alan camiin sol yanından merdivenle aşağı inilir. Burası Selâhaddin-i Eyyûbî'nin karargâhı ve aylarca yaşadığı küçük bir odadan ibarettir. O gün, bugündür bu camiin bakımı aynı ailenin kuşaklar boyu evlatları tarafından yapılmaktadır.

Camiin avlusunda bulunan türbe, camiin bakımını üstlenen zatın türbesidir. Onun vasiyeti üzerine bu camii geride kalan ailesi üstlenmiştir.

SELÂHADDİN-İ EYYÛBÎ VEDA EDERKEN

Beldeler fethetmiş, krallara diz çöktürmüş, kıtalarda kanat çırpmış, Haçlı ordularını bozguna uğratmış, devrinde rakipsiz hale gelmiş bir Sultan, upuzun, çarşaflara yenikti.

Kudüs'ün ikinci fâtihi 1137 tarihinde Tikrit kalesinde dünyaya gelmişti.

Artık veda zamanı gelmişti.

Son dileğini çevresindekilere açıkladı:

"Kefenimi bir mızrağa taksınlar ve böyle bağıra bağıra şehri baştan başa dolaşsınlar. Ta ki herkes gereken ibreti alsın. Şan ve şeref peşinde ömür tüketenler, bunlara kavuşmak için din kardeşlerini rencide edenler yanlışlıklarını anlasınlar, aynelyakin ölümü görsünler ve tövbekâr olsunlar."

Sultanın son emrini yerine getiriyorlardı tellallar Şam sokaklarında:

"Eeeey Müslüman Millet! Eeey Ümmet-i Muhammed! İşte Sultan Selâhaddin bu kadar büyük mevkilere gelip şan ve

şerefe nail olmuşken, dünyadan yalnızca şu kefenle gidiyor!"

Vakit yetmiş, mum sönmeye yüz tutmuştu. Her nefes sahibi gibi sultanlar da ölürdü. İsterse cihan sultanı olsun.

Takvimler 1193'ü gösterirken... Elli beş yaşında idi... Ruhuna Fatihâlar akarken...

Kudüs'te Osmanlı Çeşme ve Sebilleri

KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN tarafından sur içi Kudüs'te beş çeşme yapılmıştır, bu çeşmelerin beşi de mevcuttur:

Birincisi: Bâbü'l-Esbat'tan girince hemen sağ taraftadır.

İkincisi: Mescid-i Aksâ'nın kuzeybatı kapısı olan Şerefü'l-Enbiya'dan çıkarken çarşı içinde bir köşededir.

Üçüncüsü: Medrese-i Tenkiziye önünde Bâb-ı Silsile'den çıkarken sağ karşıda bulunmaktadır.

Dördüncüsü: Bâb-ı Nâzır yolu üzerinde, şimdiki durumda "Ağlama Duvarı"na giderken çarşı içinde sol taraftadır.

Beşincisi: Betlaham'a giderken Sion Dağı'ndan sonraki vadi yolu üzerinde keskin virajı alırken köprünün sağ tarafındadır. Bu çeşmelerin hepsi de bakımsız, metruk ve susuzdur. Hepsinin de üzerinde aynı kitabe mevcuttur. Kitabenin Türkçe anlamı şöyle:

> "Bu mübarek sebilin yapımını Efendimiz, Büyük Hükümdar, Değerli Hakan, Milletlerin Koruyucusu, Rum, Arap ve

Acemlerin padişahı Sultan Selim Han oğlu Sultan Süleyman emir buyurdu. Allah onun mülkünü ve saltanatını ebede kadar devam ettirsin. (10 Muharrem 943.)"

KAYITBAY VE ABDÜLHAMİD HAN SEBİLİ

Mescid-i Aksâ'nın haremi içinde ise Kubbetü's-Sahra ile Mescid-i Aksâ arasında bulunan şadırvandan başka Kubbetü's-Sahra'nın sağ tarafında, merdivenden indikten sonra sağda yer alan iki sebil vardır.

Birisi yüksek kubbeli Kattanin kapısı tarafında Kayıtbay Sebili olarak bilinendir.

Bu Sebili Sultan Abdülhamid Han yeni baştan tamir etmiştir ve çevresine çok nefis bir hatla bir kitabe yazdırmıştır. Kitabenin bir bölümünde şu yazıyı okumaktayız:

"Bu sebili büyük halife, fehametli padişah Âl-i Osman'dan Gazi Sultan Abdülmecid Han'ın oğlu Gazi Sultan Abdülhamid Han yenilemiştir. Allah mülkünü aziz etsin..."

Bugün de akan sebilin çok tatlı bir suyu vardır.

KASIM PAŞA SEBİLİ

Abdülhamid Han Sebili'nin sağ tarafında Kasım Paşa Sebili vardır. Bir şadırvan görünümdeki bu sebili 1526 yılında henüz Mescid-i Aksânın surları Kanunî tarafından yapılmadan önce Mısır Valisi ve bir Osmanlı paşası olan Kasım Paşa yaptırmıştır.

Bu sebil hâlen Mescid-i Aksâ avlusunda bir Osmanlı şaheseri olarak hizmet görmektedir. O günden beri hiç suyu kesilmemiş ve muslukları akmaya devam etmiştir. Orijinal kitabesi gereken bilgileri vermektedir.

HAZRET-İ ÖMER CAMİİ

Hazret-i Ömer, Kudüs'ün fethinden sonra Kudüs'ün önemli

yerlerini gezdi. Bu arada Hıristiyanlarca kutsal olarak bilinen Kıyamet (Kamame) Kilisesi'ne de uğradı.

Kilisenin içine girince namaz vakti gelmişti. Patrik Safranios, "Burası sizin emrinizde, namazınızı burada kılın" diyerek kilisenin içinde namaz kılmasını söylediyse de Hz. Ömer kabul etmedi, kiliseden çıktı, kilisenin güney tarafında yakın bir yerde kıldı.

Namazı kıldıktan sonra Patrik'e şöyle dedi: "Eğer namazı 'Kıyamet Kilisesi'nde kılsaydım, benden sonra Müslümanlar buraya el koymayı delil olarak gösterirlerdi. Böylece ben bu yolu kapatmış oldum, burası sizin hakkınız ve siz buraya daha çok layıksınız."

Hz. Ömer'in burada namaz kılmaması, Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğini kabul etmediğini gösteriyor. Betlaham'da "Beşik Kilisesi"nde namaz kılması ise, Hz. İsa'nın burada doğduğunu kabul edişinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Daha sonra bu mekâna Emevîler zamanında bir cami ve bir minare yapıldı. Osmanlılar döneminde Sultan Abdülmecid Han 1860 tarihinde bu camiyi yeni baştan tamir ettirdi.

Hazret-i Ömer Mescidi, Kıyamet Kilisesi'nin hemen yanındadır. Cami iki bölümdür. Giriş bölümden sağ tarafa bir kapı vardır ikinci bölüme girilir. Burası daha geniştir. Tam orta yerinde bir kuyu vardır.

Kilisenin çan kulesi ile camiin minaresi yan yanadır. Bir taraftan çan çalarken, namaz vakti de ezan okunur.

Cami iki bölümdür. Giriş bölümden sağ tarafa bir kapı vardır ikinci bölüme girilir. Burası daha geniştir. Tam orta yerinde bir kuyu vardır.

Kıyamet Kilisesi

HIRİSTİYANLARIN İNANCINA GÖRE, Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesinden üç gün sonra naaşını alıp bugünkü Kıyamet Kilisesi'nin bulunduğu yere getirdiler, buraya defnettiler. Defnettikleri gecenin sabahında mezarın açıldığına ve Hz. İsa'nın göğe yükseldiğine ve kıyamete yakın bir zamanda tekrar buraya geleceğine inanırlar.

Dördüncü yüzyıl, Hıristiyanlığın en parlak dönemidir. Bizans İmparatoru Konstantin'in annesi Helena 335 tarihinde bir kilise yaptırdı. İranlılar 614'te Kudüs'teki bütün kiliseler ile birlikte bu kiliseyi de tamamıyla yaktılar, yıktılar. Daha sonra Rahip Modistos 636 yılında Kıyamet Kilisesi'ni yeniden yaptırdı.

Bu kilise dünyanın en muhteşem, en güzel ve o zamana kadar en büyük ve bugün Hıristiyanlık âleminin en kutsal kilisesi olarak bilinir. Kilisenin içi altın mozaiklerle süslüdür. Kilise biri büyük, diğeri küçük olmak üzere iki kubbeden oluşur. Büyük kubbe Hz. İsa'nın mezarının üzerine yapılandır, diğeri de "yarım dünya" olarak bilinen küçük kubbedir. Burada Hz.

İsa doğmadan önce başlayarak dünyadan ayrılışından sonuna kadar hayat safhaları tasvir edilmiştir.

Kilisenin içinde ilk girişte kapının karşısındaki büyük mermer taş Hz. İsa'nın mezarının olduğu yeri simgeler. İçeride solda ise kilisenin ihtişamlı bol süslemeli, muazzam absiti (cami mihrabı gibi) vardır.

Burada iç içe kiliseler vardır. Alt katı, üst katı, iç içe kubbeler bulunur. Her Hıristiyan mezhebinin kendine göre ayin yaptıkları salonlar yer alır.

Hıristiyan mezhepleri arasında din farkı gibi ciddi ayrılıklar bulunduğundan hiçbiri diğerine güvenmez, aralarında ihtilaf çıkar, anlaşamazlar. Dolayısıyla kilisenin anahtarını ve hergün açılıp kapanmasını iki Müslüman aileye verirler. Cevdet ve Nesibe ailesi. İlki anahtarları muhafaza eder, diğeri de her gün kapıyı açar, kapatır. Hz. Ömer zamanından beri bu görev iki ailenin üzerindedir. Halen bu şekilde devam eder.

CEHENNEM VADİSİ

Kudüs'le Zeytin Dağı arasında büyük bir vadi vardır. Bu vadiye, Yahudiler "Yahuşafat," Hıristiyanlar "Sitti Meryem," Müslümanlar da "Cehennem Vadisi" derler.

Bu vadinin uzunluğu 3 kilometredir. Buraya "Cehennem Vadisi" denmesinin sebebine gelince: Rivayete göre Sırat köprüsü bu vadinin üzerine kurulacak, Zilzal sûresinde geçen olaylar burada cereyan edecektir.

ZEYTİN DAĞI

Bu dağa "Tur Dağı" ve "Zeyta Dağı" da denmektedir. Hıristiyanlık inancına göre Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği yer burasıdır. Prenses Helena buraya es-Suud Kilisesi olarak bilinen meşhur büyük kiliseyi yaptırır. Burada Ermeni, Rum, Latin,

Alman, Rus kiliseleri bulunmaktadır. Mescid-i Aksâ'nın tam karşısına düşen tepedir.

Yahudi inancına göre ise Kudüs'e en yakın tepe olduğu için Yahudiler burayı kutsal kabul ederler ve ölülerini buraya defnederler. Onlara göre Kıyamet günü Cennete ilk ve en erken buraya defnedilmiş olanlar girecekler. Buraya Musevî dindarlar defnedilir ve ayrıca bu mezarlık dünyanın en pahalı mezarı konumundadır.

Bu dağ Kudüs için ruhla ceset gibi stratejik bir konuma sahiptir. Kudüs'ün gerek fethi, gerekse işgali hep bu tepeden gelen ordular tarafından yapılmıştır.

Ayrıca Davud Aleyhisselâmdan Îsa Aleyhisselâma kadar bütün peygamberler tarafından pek çok önemli olaylar burada cereyan etmiştir. Hz. Davud Kudüs'ün fetih ateşini ilk olarak burada yakmıştır (M.Ö.1049).

Îsa Aleyhisselâm da (M.S.30) havarileri ile birlikte Zeytin Dağı'na çıkar, sohbet ederdi. Yahudiler Hz. Îsa'yı öldürmek için tuzak kurduklarında Hz. Îsa Zeytin Dağı'na çıktı ve şöyle seslendi:

> "Ey Urişelim, ey Urişelim! Ey nebilerin katledildiği, ey resullerin taşlandığı yer! Ben ne zaman, tavuğun civcivlerini kanatları altına toplamaya çalıştığı gibi, senin evlatlarını toplamaya çalıştıysam, onlar her defasında bana sırt çevirdiler."

Zeytin Dağı asıl olarak Müslümanların nazarında kutsal ve mühim bir dağdır. Tîn sûresinin "İncire ve zeytine ve Tûr-i Sîna'ya ve bu emin beldeye yemin olsun ki..." mealindeki ilk âyetlerinde geçen "zeytin" ifadesi bu dağa işaret etmektedir.

İçinde yüzlerce Sahabinin bulunduğu İslâm ordusu ilk olarak Zeytin Dağı'na çadır kurmuş, yerleşmiş, buradan Kudüs'ü fethe başlamıştır. Hz. Ömer de bir süre burada ikamet etmiştir. Hz. Ömer ve Selâhaddin-i Eyyûbi'nin askerlerinden şehit düşenler burada bulunmaktadır. Daha sonra bazı sahabi ve veliler bu dağa defnedilmiştir.

Meşhur Sahabi Selman-ı Fârisî ve büyük hanım velilerden

Râbiatü'l-Adeviyye'nin türbesi Zeytin Dağı'nda yer almaktadır. Hazret-i Meryem Validemizin mezarı da Zeytin Dağı eteğinde Bâb-ı Esbat tarafında yer almaktadır. Burada Prenses Helena'nın yaptırdığı "Cismaniye" adında bir kilise vardır. Bazı rivayetlere göre Hz. Zekeriyya ve oğlu Hz. Yahya'nın mezarlarının da bu civarda bulunduğu bildirilmektedir.[41]

[41] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:62.

Kudüs'te bir sahabi:

Selman-ı Fârisî

ZEYTİN DAĞI'NDA TÜRBESİ ve camii bulunan sahabilerden birisidir. Aslen İranlı olan Hz. Selman İslâmı uzun yıllar aradıktan sonra bulan bir bahtiyardır. Putperest bir ailenin çocuğu olan genç Selman hak dini aramak için diyar diyar dolaşmış, o zamanın Hıristiyan din adamlarının tavsiyesine göre Şam, Musul, Sivrihisar beldelerinde bir müddet kaldıktan sonra bir papaz kendisine şöyle bir vasiyette bulunur:

> "İbrahim'in dini üzerine gönderilecek bir peygamberin gelmesi yakındır. Arap topraklarında çıkacaktır. Sonra iki taşlık arasında bir yere hicret edecektir. Bu iki taşlık arası hurmalıktır. Onun üzerinde bazı alamet ve işaretler olacaktır. Hediyeyi kabul eder, yer, ama sadakayı yemez. İki kürek kemiği arasında peygamberlik mührü vardır. Bir yolunu bulursan oraya git."

Selman günlerden birgün Arabistan tarafına giden bir kafileye katıldı. Kafilede bulunan bazı zalim adamlar Selman'ı bir Yahudiye köle olarak sattılar. Ama Selman hep o zatı arıyordu. Selman iki taşlık arasına gelmişti. Burası Medine idi.

Bir gün efendisinin ağzından bir peygamberin zuhur ettiğini duydu. Selman durur mu hiç? Bir fırsatını buldu, Peygamberimizin (a.s.m.) huzuruna gitti. Yanında bir parça hurma vardı, "Bir miktar sadakam var, alır mıydınız?" deyince Efendimiz (a.s.m.) aldı, kendisi yemeden yanındaki sahabilere dağıttı.

İkinci gün aynı miktarda bir parça hurma daha getirdi, "Bu hurmayı size hediye getirdim" dedi, Peygamberimiz (a.s.m.) hurmayı aldı ve yedi. Selman'ın iki sırrı da çözülmüştü.

Bir gün de Peygamberimizin (a.s.m.) yanına vardı, arkasına geçti, bu esnada Peygamberimiz (a.s.m.) aniden sırtını açtı, peygamberlik mührü göründü, Selman hemen Efendimizin (a.s.m.) ayaklarına kapandı. Herşeyi ap açık görmüştü. Hemen iman şerefine erdi.

Ama hâlâ köleydi. Kurtulması için Yahudi dedi ki: "Üç yüz hurma ağacını diker yetiştirirsen, kırk okka da altın verirsen seni serbest bırakırım."

Selman için bu mümkün değildi. Yıllarca kurtulamazdı kölelikten. Efendimize (a.s.m.) açtı meseleyi. Peygamberimiz (a.s.m.) de üç yüz kadar fidan getirmesini istedi. Hz. Selman temin edip getirdi. Peygamberimiz (a.s.m.) açılan çukurlara fidanları kendi eliyle dikti, fidanlar aynı sene meyveye durdular. Bu bir mucizeydi, normalde bu mümkün değildi. Selman Yahudiye hurma borcunu ödedi.

Sıra altına geldi. Sahabilerin yardımı ile yumurta büyüklüğünde bir parça altın bulundu. Efendimiz (a.s.m.) altını Selman'a teslim etti. Selman altını götürdü, adama verdi. Adam altını tartıya koydu, alacağı miktarda altını aldı, yine de altından Selman'ın getirdiği kadar kalmıştı. Borcunu ödedi, bir mucize daha gerçekleşmişti.

Selman artık serbestti. Peygamberimizin (a.s.m.) en yakınları arasına girdi. Selman'ın babası tanınmadığı için Efendimiz (a.s.m.) kendisine "İslâm oğlu Selman" adını verdi.

Hendek Savaşı öncesiydi. Efendimiz (a.s.m.) hazırlık yapı-

yordu. Sahabileri ile istişare ediyordu. Nasıl bir savaş taktiği uygulayacaktı? Selman bir teklifte bulundu. Medine'nin etrafına hendek kazılacak, böylece düşman şehre giremeyecekti. Cazip bir teklifti, hemen uygulandı. On bin kişilik müşrik ordusu perişan olarak çekip gittiler.

HZ. SELMAN'IN FAZİLETLERİ: CENNET MÜŞTAK

Birgün Cebrail geldi ve Efendimize (a.s.m.) şu müjdeyi verdi:

"Allah ashabından dört kişiyi çok sevdiğini bildirdi: Ali, Selman, Ebû Zer, Mikdat."

"SELMAN BİZDEN"

Kimi kimsesi olmayan, akraba ve yakınları bulunmayan Selman'ı Peygamberimiz (a.s.m.) kendi ailesi arasına katmış ve şöyle buyurmuştu: "Selman bizdendir, ehl-i beytimizdendir."

TÜKENMEZ HAZİNE

İlim kapısının şehri olan Hz. Ali Selman'ı şöyle anlatıyordu: "Öncekilerin ve sonrakilerin ilmi Selman'a verilmiştir. O tükenmez bir hazinedir."

SADE HAYAT

Selman bütün cihat ordusunda yer almıştı, Hz. Ömer, onu İran'ın fethi üzerine Medayin şehrine vali olarak tayin etmişti. Ama hep sade yaşadı, hiç lükse girmedi.

NE KADAR DÜNYALIK?

Selman ölümünden önce ağlamaya başlamıştı. Sordular: "Ni-

çin ağlıyorsun, Resulullaha (a.s.m.) kavuşacaksın. Sevdiklerinin yanına gidiyorsun."

"Hayır" dedi, "Ben ölümden korkmuyorum, Efendimiz (a.s.m.) şöyle buyurmuştu. 'Dünyadaki varlığınız bir yolcunun eliyle taşıyacağı azığı kadar olsun.' Ama bakınız, benim ne kadar eşyam var." O esnada Selman'ın evinde yirmi dirhem değerinde basit birkaç parça ev eşyasından başka bir şey yoktu.

KUR'ÂN SOHBETİ

Hz. Selman'ın camide oturduğunu haber alan halk etrafını sardı. Bin kadar insan toplanmıştı. Hz. Selman Yusuf sûresini açıp okumaya başladı. Bir süre sonra halk dağılmaya başladı. Yüz kadar insan kalmıştı camide. Bu durumu gören Selman şöyle demekten kendini alamadı:

"Siz benden yaldızlı sözler bekliyordunuz, ben ise size Allah'ın kitabını okuyunca çekip gidiyorsunuz."

GÜLDÜĞÜ, AĞLADIĞI ÜÇ KİŞİ

Hz. Selman üç kişiye güler, üç şeye ağlardı.

Güldükleri: Ölüm kendisini aradığı halde dünya için ümit besleyen. Rabbi kendinden gaflet etmediği halde gaflete düşen. Rabbinin rızasını mı, gazabını mı kazandığını bilmediği halde kahkaha ile gülen.

Ağladıkları: Peygamberimizden (a.s.m.) ve sahabilerinden ayrılışına. Ölüm döşeğine düşerken ölümün korkunç zorlukları ile karşılaşmaya. Kıyamette Cennete mi, Cehenneme mi gireceğini bilemeyişine.

HZ. SELMAN'IN TÜRBESİ

Kudüs'ün fethine katılan Selman-ı Fârisî bir süre burada kal-

dıktan sonra Hz. Ömer zamanında Medayin valiliğine tayin edildi ve Hz. Osman zamanında orada vefat etti. Şimdilerde ise Zeytin Dağı düzlüğünde Selman-ı Fârisî Mescidi'nin içinde Hz. Selman'ın sağ tarafta sembolik olarak bir sandukası vardır.

KUDÜS'E GELEN SAHABİLER

Kudüs'ün fethine yüzlerce sahabi katıldı. Ancak bunlardan ismi bilinenler 40 kadardır. Bunlardan ilk Kudüs valisi ve kadısı Sahabilerin ileri gelenlerinden Ubade bin Samit'in mezarı Bâb-ı Esbat'tan girerken sol tarafta bulunmaktadır, burada aynı zamanda Şeddat bin Evs'in mezarı da yer almaktadır.

FETHE KATILAN SAHABİLER

Cennetle müjdelenenlerden üç sahabi: Ebû Ubeyde bin Cerrah, Said bin Zeyd, Sa'd bin Ebî Vakkas. Ebû Hüreyre, Muaviye bin Ebî Süfyan, Hz. Safiyye (Efendimizin (a.s.m.) hanımı), Muaz bin Cebel, Peygamberimizin (a.s.m.) müezzini Bilal bin Rebah. İyaz bin Ganem, Halid bin Velid, Ebû Zer el-Ğıffari, Ebû'd-Derdâ, Ubade bin Sâmit, Selman-ı Fârisî, Ebû Mes'ud el-Ensârî, Tamim bin ed-Dârî, Amr bin Âs, Abdullah bin Selâm, Mürre bin Ka'b, Abdullah bin Amr, Abdullah bin Abbas, Abdullah bin Ömer bin Hattab, Avf bin Mâlik, Cündüb bin Sıba', Ebû Umame, Mahmud bin Rabi', Yezid bin Ebî Süfyan, eş-Şerîd bin Süveyd, Abdullah bin Ebi'l-Ced', Abdullah bin Ka'b (En son vefat eden sahabi), Asîf bin el-Hâris, Alkame bin Hakîm, Safran ibni Ümiyye, Süheyl bin Amr, el-Hâris bin Hişam.

KUDÜS'TE MEZARI OLAN SAHABİLER

Vasile bin Eska', Ebû Reyhane ve kızı Reyhane, Feyrûz ed-

Deylemî, Zül'l-Esâbi el-Yemeni (Peygamberimizin (a.s.m.) Kudüs'e gitmeye teşvik ettiği insan), Selam bin Kayser.

Kudüs'te iyilik annesi:

Râbiatü'l-Adeviyye

HZ. RÂBİA GÖNLÜNDE ALLAH sevgisinden başka bir sevgi olmayan bir mâna insanıdır. İslâm tasavvufunun ilk kadın meyvelerindendir.

Hicrî 100 ile 180 yılları arasında yaşamıştır. Basra'da doğmuş, büyümüş, manevî hayatını burada geçirmiştir. Künyesi Ümmü'l-Hayr'dır, "İyiliğin annesi" anlamında.

Doğduğunda bebeğe saracak bir bez, yakacak bir kandil bulamayacak kadar fakir bir ailenin dördüncü kızıdır. Bunun için "dördüncü" anlamında "Râbia" adı verilmiştir. Hz. Râbia küçük yaşta babasını kaybeder. Henüz çok genç bir yaşta iken Basra'da kıtlık başgösterir. Kardeşleri ile birlikte yiyecek bir şey bulmak için gelişi güzel dolaşırlarken, zalim bir adam onu evine getirir, 6 akçeye katı yürekli bir adama satar. Hz. Râbia burada tam bir köle hayatı yaşar. Bu sırada Hz. Râbia manevî tecellilere mazhar olur. Onun bir kerametini gören efendisi kendisini serbest bırakır.

Hz. Râbia hürriyetine kavuşur kavuşmaz dünya hayatına dalmış, birtakım günahlara girmişti. Bu sırada büyük veli Re-

bah bin Amr ile tanışır. Ondaki cevheri gören Hz. Rebah onu dünya âleminden çeker, Allah yolunda ilerlemesine yardımcı olur.

Tevbe istiğfar ederek sevgi yolunda yürümeye başlayan Hz. Râbia kendini bütünüyle Rabbinin dostluğuna verir.

KALBİNDE HEP O VARDIR

Sabaha kadar ibadet ettikten sonra Rabbine sorar: "Acaba Rabbim ihya ettiğim bu geceyi kabul etti mi?" Sonra kendisi cevap verirdi:

> "İzzetin hakkı için beni kapından kovsan da zikrini yapacağım. Kalbime Senin sevginden başka bir sevgi girmeyecektir."

NAMAZA ŞÜKÜR İÇİN ORUÇ

Süfyan-ı Sevri anlatıyor:

Bir gece Hz. Râbia sabaha kadar namaz kıldı, sabahleyin de şöyle dedi:

> "Bu gece kıldığımız namazlara şükür için bugün de oruç tutalım."

NAMAZDAKİ HALİ

Hz. Râbia namaz kılarken tam bir huşu içindeydi, tıpkı Hz. Ali gibi.

Namaz kılıyor, yere secde ediyordu. Secde ettiği yerdeki hasırın çöpü gözüne girmişti, ama farkına varmamıştı. Namazı kıldıktan sonra gözündeki hasır çöpünü çıkarıp atmıştı.

HIRSIZIN NAMAZI

Hırsızın biri Hz. Râbia'nın evine girmişti. Bir su ibriğinden

başka bir şey bulamamıştı. İbriği alıp götüreceği sırada Hz. Râbia seslendi:

"Bana bak, hırsızlık yapıyorsan bir şey almadan gitme."

"Alınacak bir şey bulamadım ki..."

"Bari şu ibrikteki su ile abdest al ve şu köşeye gir iki rekât namaz kıl, o zaman bir şey bulur gidersin."

Hırsız denileni yapmış, namaza durmuş. Hz. Râbia da ellerini kaldırarak şöyle dua ediyordu:

"Rabbim, bu adam benim kapıma geldi, bir şey bulamadı. Onu Senin kapına gönderiyorum, lütfundan mahrum etme."

Hırsız iki rekât namaz kıldıktan sonra ibadetten zevk almaya başlamış ve gece yarısına kadar namaz kılmaya devam etmişti.

SUYUN ÜZERİNDE NAMAZ

Hz. Râbia bir gün Hasan-ı Basrî ile Dicle kenarında sohbet ediyordu. Bir ara Hasan-ı Basrî seccadesini Dicle'nin suları üzerine yaydı, namaza durdu. Arkasından da Hz. Râbia seccadesini havaya yaydı, namaza başladı. Sonra da şöyle dedi Hz. Hasan'a:

"Senin yaptığını balıklar yapıyor, benim yaptığımı da sinekler yapıyor. Asıl hüner bu dereceden daha üstün bir dereceye çıkmaktır."

CENNETİ NEDEN İSTEMİYORSUN?

Hz. Râbia'ya sordular:

"Niçin Allah'tan sana Cennet ihsan etmesini istemiyorsun?"

Şöyle cevap verdi:

"Dâr'dan evvel câr gerek." (Evden önce komşu)

Bunun manası şuydu: "Yâ Rabbi, bana Senin katında Cennetin içinde bir ev ver."

NİÇİN EVLENMEDİ?

Hz. Râbia'ya sordular:

"Niçin evlenmiyorsun?"

"Üç şey var ki beni kaygıya düşürüyor, bunlardan beni kurtaran bulunursa evlenirim."

"Nedir bunlar?"

"Birinci kaygım: Öldüğüm zaman imanımı kurtarabilecek miyim?

"İkinci kaygım: Kıyamet günü defterim sağımdan mı verilecek, solumdan mı?

"Üçüncü kaygım: İnsanların kimi Cennete, kimi Cehenneme çağrıldığında ben bunların hangisinin arasında bulunacağım?"

KÖTÜ ZAN

Hz. Râbia, Rabbine yaptığı bir münacatında şöyle diyordu:

"İlâhî! Seni seven bir kalbi ateşte yakar mısın?"

Cevap geldi: "Biz bunu yapmayız? Hakkımızda kötü zanda bulunma."

KAÇ SAAT UYUDUN, KAÇ SAAT NAMAZ KILDIN?

Hz. Râbia'nın hanım hizmetçisi Abde binti Şevval anlatıyor.

Hz. Râbia geceyi namazla geçirirdi. Sabah olduğunda seccadesinin üzerinde ansızın ürperir şöyle derdi kendi kendine:

"Ey nefis! Ne kadar uyudun? Ne kadar dikilip namaz kıldın? Bir daha hiç kalkamayacağın, sadece kıyamet çığlığı ile diriltileceğin o uykuya dalman öyle yaklaştı ki! Kalk, kendine gel!"

KULLUĞUN İKİ YÖNÜ

Hz. Râbia'ya sordular:

"Kul ne zaman hoşnut olur?"

Cevap verdi:

"Nimetten haz duyduğu kadar musibetten de haz duyduğu zaman..."

TÜRBESİ NEREDE?

Hz. Râbia ömrünün son yıllarını Kudüs'te geçirdi. Hem evi, hem ibadet ve inziva yeri, hem de şu anda türbesi olan mekân bütün orijinalliğiyle durmaktadır. Bir ziyaret yeridir. Taştan oyma bir kapıdan girilir. Beş on kişinin namaz kılabileceği kadar bir yerden geniş aralıklı dik merdivenlerden aşağı çilehanesinin ve kabrinin bulunduğu yere inilir.

İslâm müelliflerinden el-Makisî, Şemseddin es-Suyutî, Müciruddin el-Hanbelî, İbni Hallikan ve İbni Cevzî gibi tarihçiler ve âlimler şu bilgileri verirler:

> "Rabiatü'l-Adeviyye Kudüs'e gelmiş, burayı ziyaret etmiş ve burada vefat etmiştir. Kabri Tûr-i Zeytâ'dadır (Zeytin Dağı). Bir zâviye içindedir. Buraya merdivenle inilir, sevilen bir yerdir, herkes buraya onu ziyaret için gelir."[42]

[42] Ömer Rıza Doğrul, Hazret-i Râbiatü'l-Adeviyye, Eser Yayınevi, 1976.

Hazret-i Mûsa Makamı

HAZRET-İ MÛSA KÜLLİYESİ Kudüs ile Erîha yolu üzerinde Lût Gölüne inerken, konum olarak deniz seviyesinden 300 metre kadar aşağıda yer alan coğrafî bir bölgede bulunur. ¨Kudüs'e 28 km, Erîha'ya 8 km'dir. Bir yeşil otun dahi bitmediği, bir tek ağacın yeşermediği, alabildiğine çıplak, boz tepelerin ortasında çevreye maddî, manevî hayat veren bir makam...

Burası bir kervansaray, 5 dönüm bir alan üzerine kurulmuş, iki katlı, açık-kapalı yüz odadan oluşan, camii ve türbesi ile tarihî, manevî ve münzevî bir mekân. Camiin kuzeyinde mütevazı bir minaresi de mevcut.

İlk defa Mûsa Aleyhisselâmın kabrinin üzerine türbeyi ve yanına mescidi Memlük Sultanlarından Sultan Baybars yaptırmıştır. Baybars 1269 yılında hacca giderken Kudüs'ten sonra Mûsa Aleyhisselâmın makamına uğradı ve bu makamı yaptırdı. Bir de ileride tamir ve bakım işlerinin yapılabilmesi için geniş bir arazi vakfetti.

Kervansaray ise Osmanlı dönemi eseridir.

Mi'rac Gecesinde Peygamberimiz (a.s.m.) Mekke'den Kudüs'e Burakla geçerken Hz. Mûsa'nın kabrine uğradı ve iki rekât namaz kıldı ve şöyle buyurdular: "Mi'rac gecesi Mûsa'nın kabrine uğradım, o, kırmızı tepeler üzerindeki kabrinde namaz kılıyordu."

HZ. MÛSA VE AZRAİL

Mûsa Aleyhisselâm eceli yaklaşınca İsrailoğullarını topladı, onlara va'z ve nasihatte bulundu, Allah'a itaati, takvayı, emirlerine uyup, yasaklarından kaçınmayı tavsiye etti ve bir peygamber olan Hz. Yûşâ bin Nûn'u yerine bırakarak ayrıldı. Sonra Tevrat okurken Azrail yanına geldi ve ruhunu teslim aldı.

Hazret-i Mûsa'nın vefat ediş şekli ve kabrinin bulunduğu mekân hakkında Peygamberimiz (a.s.m.) şöyle buyururlar:

> "Ölüm meleği, Mûsa Aleyhisselâma gelerek, 'Rabbinin davetine icabet et' dedi. Bunun üzerine Mûsa Aleyhisselâm ölüm meleğinin gözüne bir tokat atarak gözünü çıkardı. Melek hemen Allahü Teâlaya döndü, 'Yâ Rabbi, muhakkak Sen, beni ölmek istemeyen bir kuluna göndermişsin, o benim gözümü çıkardı' dedi. Yüce Allah gözünü ona iade etti ve 'Kuluma dön de hayatı mı istiyorsun?' diye sor. Eğer hayatı isterse, elini bir öküzün sırtına koysun, eliyle tuttuğu her kıl için sana bir sene ömür vereceğim' de" buyurdu.
>
> "Mûsa, 'Yâ Rabbi sonra ne olacak?' diye sordu.
>
> "Sonra ölüm."
>
> "O halde şimdi yakınken öleyim. Yâ Rabbi benim canımı Arz-ı Mukaddese'e bir taş atımı uzaklıkta al' dedi.
>
> Bunun üzerine Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurdular:
>
> "Vallahi onun yanında olmuş olsam yolun kenarında kırmızı kum tepesinin yanında kabrini size gösterirdim."[43]

Mûsa Aleyhisselâm vefat ettiğinde 120 yaşındaydı.

[43] Müslim, Fedâil:157,158.

HZ. MÛSA'NIN TÜRBESİ

Kabrinin nerede olduğunu İsrailoğulları bilmiyordu.

Başta imam Suyûtî, ibni Fadlullah, İbni Hacer ve İmam Kastalani olmak üzere bütün İslâm tarihçilerinin ortak görüşü, Mûsa Aleyhisselâmın kabri şu anda bulunduğu yerdedir. Sahih-i Buharî Şârihi Kastalanî İrşâdü's-Sâri isimli eserinde şöyle der: "Mûsa Aleyhisselâmın kabri meşhur olduğu gibi, Erîha taraflarında kırmızı kum tepelerinin yanındadır." (cilt. 5, sayfa, 388.)

Kudüs Şeriiyye Sicillerinde yer alan bilgiye göre bu bölge özellikle Memlükler ve Osmanlılar tarafından özenle korunmuş, bu külliyenin yaşaması için vakfiyeler yapılmış, tamir ve bakımına riayet edilmiş, su getirilmiş, ziyaretçilere sofralar açılmıştır. Asırlar boyu burada ihtifaller, merasimler düzenlenmiş, kurbanlar kesilmiş, zikirler yapılmış, Kur'ânlar okunmuş, civardan akın akın insanlar gelmiştir. Bir de hac yolu üzerinde yer aldığı için her yıl yola çıkan hacılar buraya uğrayarak Medine'ye doğru ilerlemişler. Bunun için bu yola "Hac Yolu" adı verilmiştir.

Ayrıca Müslümanların Hazret-i Mûsa'ya bir minnet borçları vardı. Mi'racta Cenab-ı Hak Peygamberimize (a.s.m.) 50 vakit namazı farz kılmıştı. Hz. Mûsa'nın, "Ümmetin 50 vakit namazı kılamaz, Allah'a niyaz et, azaltsın" demesi üzerine, namaz 5 vakte inmiştir.

Mûsa Aleyhisselâm aynı zamanda "ulü'l-azm" beş büyük peygamberden birisidir. Kur'ân'da adı ve kıssası en çok geçen bir peygamberdir. İsrailoğullarını yola getirmek için çok büyük gayretler göstermiş bir nebidir.

Hazret-i Mûsa Makamı'nın şimdiki hali esas olarak Osmanlılar tarafından tamir edilmiş, fakat daha sonraki zamanlarda da yer yer tamir görmüş; ama halen büyük bir himmet eli ve destek beklemektedir.

Şimdilerde burada Ebû İsmail isimli bir zat ailesi ile birlikte

kalmaktadır. Hem camiin imamlığını yapmakta, hem de yapılan bağışlar nisbetinde buranın bakımını ve onarımını yürütmekte, metruk halden kurtararak hizmetini görmektedir.

ÇOBAN MAKAMI

Hz. Mûsa külliyesinin 2 km. güney batısında iki kubbeli mütevazı bir türbe görülür. Buraya Makam-ı Râî, Çoban Makamı adı verilir. Rivayete göre burada yatan zat, Mûsa Aleyhisselâmın yakın bir arkadaşıymış ve koyunlarını otlatırmış. Buraya türbe ilk olarak 1545'te yapılmış, şimdiki görünen hali ise 1702 yılında Şam valisi Mehmet Paşa tarafından inşa edilmiştir.[44]

[44] Halid Mahmud Murad, Makâmü'n-Nebbiyyi Mûsâ.

Lût Aleyhisselâm ve Lût Gölü

LÛT ALEYHİSSELÂM

Hz. Lût, Hz. İbrahim'in kardeşi Harran'ın oğludur. Hz. İbrahim'e ilk iman edenlerdendir.

Hz. İbrahim Filistin ve Kudüs topraklarında, Şam ve Mısır dolaylarında yaşıyordu. Hz. Lût da yanındaydı.

Hz. İbrahim birgün kendisine Sedomlulara gerçekleri anlatmak üzere gitmesini söyledi. Hz. Lût bunun üzerine Sedom bölgesine gitti ve daha sonra da kendisine burada Allah tarafından peygamberlik verildi.

Sedomlular çok ahlâksız ve edepsiz bir milletti. Bunlar kadınlar yerine erkeklere karşı cinsel istek duyarlardı. Bu fiili açıkça işler ve gurur duyarlardı.

Çok verimli bağ ve bahçeleri vardı. O sene kuraklık olmuştu. Beldelerine erzak almak için gelenlerin elbiselerini soyarlar, ırzlarına geçerlerdi. Böyle yaptıkça insanların bahçelerinden uzak kalacağını söylerlerdi.

Yol kenarlarında oturur, gelip geçenlere taş atarlar, kime isabet ederse ona musallat olurlar, ırzlarına geçtikten sonra döverler, bir de yaptıklarına karşılık "ücretimi ver" derlerdi. Mahkemeler de suçlu lehine hüküm verirdi.

İnsan haysiyet ve yaratılışına ters olan bu davranışları yüzünden lânetlendiler.

Lût Aleyhisselâm yirmi dokuz yıl boyunca bu milleti yola getirmeye çalıştı, ahlâksızlık ve zulümleri bırakmaya davet etti.

"Sizden önceki devirlerde gelmiş geçmiş hiç kimsenin işlemediği bir fuhşu nasıl işlersiniz? Kadınları bırakıp da erkeklere mi şehvetle yaklaşıyorsunuz? Siz gerçekten çok cahil bir kavimsiniz."

Hiç aldırmadıkları gibi, çirkin âdetlerinden de vazgeçmediler.

Lût Aleyhisselâm ise, bu gidişin kendilerini azaba sürükleyeceği konusunda ikaz etti. Ancak bunların idrak edecek duyguları kalmamıştı. Peygamberlerinden ders alacaklarına onu yurtlarından çıkarmaya karar verdiler. Hz. Lût'u çok temiz ve namuslu olmakla suçladılar. Ve "Yemin olsun ki, söylediklerine bir son vermezsen muhakkak bu beldeden sürülürsün" diye tehdit ettiler. Hz. Lût onların tehdidine aldırmadı: "Ben sizin yaptıklarınızdan nefret etmeye devam edeceğim" dedi.

Kavmi ile arası gittikçe açılan Hz. Lût, başlarına acıklı bir felaketin geleceğini anlatmaya devam etti. Buna karşılık dediler ki:

"Eğer doğru söylüyorsan getir bize Allah'ın azabını!"

Hz. Lût, bu sefer gelecek olan azaptan kendisinin ve mü'minlerin zarar görmemesi için Allah'a yalvardı: "Ey Rabbim! Beni ve ailemi onların yaptığı kötülüğün şerrinden kurtar. Ya Rabbi! Bu bozguncu kavme karşı bana yardım et."

Cenab-ı Hak Hz. Lût'un duasını kabul etti ve kavminin helâki için üç meleği görevlendirdi, üç parlak genç suretinde gönderdi. Bu melekler, Cebrail, Mikail ve İsrafil'di. Hz.

Lût'un karısı kavmiyle işbirliği içindeydi. Misafirlerin gelişini onlara haber verdi. Bu haberi alır almaz, hemen Hz. Lût'un evini kuşattılar ve Hz. Lût'tan misafirlerin teslim edilmesini istediler.

Cebrail Aleyhisselâm onları kör ederek kaçırdıysa da bu defa "Lût'un yanında sihirbaz var" dediler, yine isteklerinden vazgeçmediler. Hz. Lût büyük bir sıkıntı içine düşmüştü. Bu halini Kur'ân şöyle anlatıyor:

> "Meleklerimiz Lût'a geldiğinde, endişeye kapıldı, dermanı kesilip göğsü daraldı ve 'işte bu zor bir gündür' dedi. Kavmi misafirlerin gelişini haber alınca birbirlerini ite kaka ona koştular. Daha önce de onlar kötülükleri işleyip duruyorlardı."
>
> "Lût onlara dedi ki, 'Ey kavmim! Kızlarım hükmündeki hanımlarınız, onlar sizin için daha temizdir. Allah'tan korkun ve beni misafirlerime rezil etmeyin. İçinizde hiç aklı başında bir adam yok mudur?"
>
> "Onlar dediler ki: 'Senin kızlarınla bir işimizin olmadığını pekâlâ biliyorsun. Sen bizim ne istediğimizi de bilirsin."
>
> Hz. Lût çaresiz kalmıştı. Ağzından şu sözler döküldü: "Keşke size yetecek gücüm olsaydı. Yahut sağlam bir yere sığınabilseydim."
>
> Hz. Lût'u bu halde gören melekler kendilerini tanıttılar:
>
> "Ey Lût! Biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana el uzatamazlar. Gecenin bir vaktinde ailenle beraber yola çık. Hanımın hariç sizden hiç kimse geri kalmasın. Onların başına gelen onun da başına gelecektir. Helâkleri sabah vaktidir. Sabah ise yakın değil mi?"

Hz. Lût ve ona inananlar, kimse görmeden gece vakti şehirden uzaklaştılar. Sabah yaklaştığında Sedom ve Gomore üzerine gökten ateş yağmaya başladı. Cebrail Aleyhisselâm kanadını şehrin üzerine vurdu ve altını üstüne getirdi.

İnsanların üzerine ateşten pişirilmiş balçıktan taşlar yağıyordu. Yağan taşlar, vücutlarına isabet ettiği kişiyi tepeden tırnağa delip geçiyordu.

Hz. Lût ve ona tabi olanlar kurtuluşa ererken, azgın ve sa-

pık kavim, seher vaktinde gün doğuncaya kadar geçen zaman içinde yok oldular.

Hz. Lût ve ona tabi olanlar Mısır, Şam ve Ürdün taraflarına gittiler.

Lût kavminin hayat sürdüğü şehirlere "Mu'tefikât" denilir. Bunlar beş şehir olduğu ve buralarda dört yüz bin insanın yaşadığı rivayet edilir.

Lût kavminin yaşadığı beldeler yerle bir olmuş ve bugün o beldelerin bulunduğu yer göl haline gelmiştir.

Hatta NASA yetkilileri uzaydan bu gölün altında iki şehrin varlığından söz ederler.

LÛT GÖLÜ

Lût gölünün tarih boyu değişen isimleri vardır. Tevrat'ta "Tuz Denizi," Roma ve Yunan kaynaklarında yüzeyinde toplanan ziftten dolayı "Asfalt Gölü," Batı kaynaklarında "Dead Sea," Arap dilinde "el-Bahrü'l-Meyyit" yani "Ölü Deniz" denmektedir.

Her ne kadar Kur'ân'da gölün adı geçmezse de, İslâm tarihinde Lût Aleyhisselâmın kavminin helâk edildiği şehrin bulunduğu yer olarak kaydedilir. Bu mânayı teyit için "el-Buhayra'l-Maklûbe (Alt üst olmuş göl)" veya "el-Buhayra'l-Muntına (Fena kokan göl)" denmektedir.

Göl, etrafı açık renkli kireç taşından oluşan, kuzeyden güneye doğru uzanan derin bir çukuru kapsar. Gölün kuzeyden güneye uzunluğu 80 kilometre, eni ise yaklaşık 16 kilometredir.

Lût Gölü, deniz seviyesinden 400 metre çukurdadır. Herhangi bir akarsu ile beslenmez. Gölün suyunun derinliği ise güneydeki koyda bu derinlik 5-6 metreyi geçmediği halde, geri kalan kısımda birden bire artarak ortalama 150 metreyi bulur, kuzeye doğru ise 400 metreye kadar iner. Buna göre gölün en derin yeri deniz seviyesine göre 800 metreyi bulur.

Gölün tuzluluk oranı binde 240'ı aşmaktadır. Bu durum açık denizlerde binde 35 civarındadır. Göl suyuna kötü bir tat ve yağlımsı bir hal veren, magnezyum klorür, sodyum klorür, kalsiyum ve potasyum klorürdür. Bugün Ürdün buradan potasyum ve tuz üretmektedir.

Önceleri göl üzerinde faal bir biçimde ulaşım yapılırdı. 11. yüzyılda Haçlılar zamanında asker ve yük taşınmıştır. Gölden elde edilen çamurun romatizma ve cilt hastalıklarına iyi geldiği rivayetleri yaygındır.

İsa Yurdu:

Beytülahm-Betlaham

İBRANİCE "EKMEK EVİ" anlamına gelen "Beytlehem", Arapçada "Beytülahm" olarak geçmiştir.

Beytülahm Kudüs'ün 10 kilometre güneyinde yer alır. Filistin Özerk Bölgesine aittir.

İncil'e göre Hz. İsa burada dünyaya gelmiştir. Müslüman coğrafyacılara göre de Hz. İsa burada doğmuştur.

Yine Hıristiyanlarca Hz. Davud ve Hz. Süleyman'ın türbeleri de buradaki mağaradadır.

Hz. Meryem'in İsa Aleyhisselâmı dünyaya getirmek için buraya geldiği ve Hz. İsa'yı burada dünyaya getirdiği için burası Müslümanlarca da kutsal kabul edilir. Bir hadis kitabı olan Sünen-i Nesâî'de kaydedildiğine göre Beytülahm Hz. İsa'nın doğduğu yerdir.

Meryem sûresinde geçtiğine göre, Hz. Meryem Hz. İsa'ya hamile kalınca uzak bir yere çekilir. Doğum sancısı esnasında bir hurma ağacına yaslanır. Bu ağaçtan hurma alıp yemesi için dalını silkelemesi emredilir.

Bu civarda hurma ağacı olmadığından Beytülahm'de geçen

bu olay, Hz. Meryem'in iffeti ve temizliğine mükâfat olarak dayandığı ağaç kütüğünün bir mucize olarak meyveye durduğu ve ikram edildiği şeklinde değerlendirilir.

BEŞİK KİLİSESİ-NATİVİTAS KİLİSESİ

Beytülahm tarih boyu hiçbir şekilde zarar görmedi. 400 sene kadar Osmanlı idaresinde kaldığı süre içinde de kilise varlığını korudu.

Burada, nerede ise bütün Hıristiyan mezheplerinden insanlar vardır. Özellikle şehir Hz. Îsa'nın doğumu (Christmas) kutlamalarında dünya Hıristiyanları tarafından ziyaret edilir. Papa II. John Poul 22 Mart 2000 yılında burayı ziyaret etmiştir.

Hz. Meryem Hz. Îsa'ya hamile kalınca askerlerin ve çevrenin verdiği rahatsızlıktan dolayı Beytülahm'e göç eder. Burada bir mağaraya girer, tek başına yaşar. Doğumdan sonra da tekrar Kudüs'e döner.

Bizans İmparatorunun annesi Helena mağaranın üzerine "Îsa'nın Doğum Günü Kilisesi" veya "Meryem Kilisesi" adıyla bir kilise yaptırmıştır (M.S.333).

Bu kilise tarih boyunca birçok defa tamir gördü. Son olarak Osmanlılar burayı yenilediler.

Burayı yenilerken kilisenin giriş kapısını alçalttılar. Sebebi ise, burayı ziyaret eden insanların saygıyla eğilmelerini sağlamaktır. Kilisenin girişinde geniş boşluğun ortasında haç biçimindeki vaftiz çukuru görülür.

Kilise kendi içinde üç ana bölüme ayrılır. Kapıdan girince karşıdaki kilise Ortodoks kilisesidir. Sağ tarafında Ermeni kilisesi bulunur. Sol tarafta ise bir boşluk vardır. Bu boşlukta Hz. Ömer bir yolculuk esnasında namaz vakti gelince burada tek başına namaz kılmış ve bundan sonra Müslümanların burada cemaatle namaz kılmamalarını istemiştir. Günümüzde ise burası kiliseden ziyade, her dinden ve her milletten ziya-

retçi akınına uğrayan bir müzeye döndüğü için namaz kılmak imkânsız hale gelmiştir.

HZ. ÎSA'NIN DOĞDUĞU YER

Bu bölümden Hz. Îsa'nın doğduğu yere merdivenle inilir. Hz. Îsa'nın doğduğu nokta, büyükçe gümüş bir yıldız ile işaretlenmiştir. İçeri girer girmez ileride sağ taraf köşede 10 santimetre çapında bir delik vardır, söylentiye göre Hz. Meryem'in yaslandığı hurma ağacı burada imiş...

Buradan bir mağaraya inilir. Mağara, sonradan Hz. Îsa'nın doğumundan önce kral tarafından öldürülen küçük erkek çocuklar için bir mezar şeklinde kullanılmıştır.

Mağara üç bölümden oluşur ve dışarıya iki adet çıkış kapısı vardır. Birisi üst tarafa çıkar, diğeri de kilisenin katolik bölümüne açılır. Katolik bölümü Hz. Îsa'nın 2000. doğum yılı dolayısıyla yenilenmiş ve ferah bir bölüm haline gelmiştir.

Beytülham'in yüzde 70'i Müslüman, yüzde 30'u Hıristiyan.

Peygamberimizin eşsiz mucizesi:

Mi'rac

Mİ'RAC NASIL OLDU?

Mi'rac, Recep ayının 27. Gecesi Cenab-ı Hakk'ın daveti üzerine Cebrail Aleyhisselâmın rehberliğinde Peygamber Efendimizin (a.s.m.) Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya, oradan semaya, yüce âlemlere, İlâhî huzura yükselmesidir.

Peygamber Efendimiz (a.s.m.) Mescid-i Haram'dan (Mekke'den), Mescid-i Aksâ'ya (Kudüs'e) ata benzer beyaz bir Cennet bineği olan Burak ile geldi. Kudüs'e gelmeden yol üzerinde Hz. Mûsa'nın makamına uğradı, orada iki rekât namaz kıldı, daha sonra Mescid-i Aksâ'ya geldi. Orada bütün peygamberler kendisini karşıladı. Mî'racını kutladılar. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) burada peygamberlere iki rekât namaz kıldırdı, bir hutbe okudu.

Bir rivayette Hz. İsa'nın doğduğu yer olan Betlaham'a uğradı, orada da iki rekât namaz kıldı. Ve bugün Kubbetü's-Sahra'nın bulunduğu yerden "Muallak Taşı"nın üzerinden Mî'rac'a yükseldi.

Semanın bütün tabakalarına uğradı. Sırasıyla yedi sema tabakalarında bulunan Hz. Âdem, Hz. Yahya ve Îsa, Hz. Yusuf, Hz. İdris, Hz. Harun, Hz. Mûsa ve Hz. İbrahim gibi peygamberlerle görüştü, Onlar kendisine "hoşgeldin" dediler, tebrik ettiler.

Bundan Sonra Hz. Cebrail ile birlikte imkân ile vücub ortası (kâinatın bittiği yer) Sidretü'l-müntehâ'ya geldiler. Peygamberimiz (a.s.m.) orada ikisi gizli, ikisi açıktan akan (Nil, Fırat) dört nehir gördü. Sonra hergün yetmiş meleğin ziyaret ettiği Beytü'l-Ma'mur'u ziyaret etti.

Hz. Cebrail'in buradan öteye gitmesi mümkün değildi. Peygamberimiz (a.s.m.) bundan sonra Refref adında bir vasıta ile zaman ve mekândan münezzeh (uzak) olan Cenab-ı Hakk'ın cemaliyle müşerref oldu. Süleyman Çelebi'nin dediği gibi "Âşikâre gördü Rabbü'l-izzeti/Âhirette öyle görür ümmeti." İnşaallah...

Peygamberimiz (a.s.m.) Rabbinin huzurundan döndükten sonra Hz. Mûsa ile karşılaştı. "Allah ümmetine neyi farz kıldı?" diye sorunca, Peygamberimiz (a.s.m.) "50 vakit namaz" buyurdu.

Hz. Mûsa'nın, "Rabbine dön, azaltması için Rabbinden niyazda bulun, ümmetin buna güç yetiremez" demesi üzerine, Peygamberimiz (a.s.m.), beş sefer Cenab-ı Hakk'a niyazda bulundu, her seferinde 10 vakit indi, sonunda beş vakitte karar kıldı.

Daha sonra Peygamberimiz (a.s.m.) Hz. Cebrail'in rehberliğinde Cenneti, Cehennemi, âhiret menzillerini ve bütün âlemleri gezdi, gördü. Mekke'ye döndü.

Sabah olunca Kâbe'nin yanında Mekkelilere Mi'racı anlattı. Onlar Peygamberimizden (a.s.m.) delil istediler. Peygamberimiz (a.s.m.) de onlara yolda gördüğü kafilelerinden haber verdi. Kureyşliler hemen kafileleri karşılamak için Mekke dışına çıktılar. Gelenleri aynen Peygamberimizin (a.s.m.) haber verdiği gibi gördüler, ama iman nasip olmadı.

Ama yine de Peygamberimizden (a.s.m.) üst üste Mi'raca çıktığına dair delil istediler. Peygamberimiz (a.s.m.) Kudüs'e, Mescid-i Aksâ'ya uğradığını anlatınca Kureyşliler, "Bir ayda gidilebilen bir yere Muhammed nasıl bir gecede gidip gelebilir?" diye itiraz ettiler, ardından da Mescid-i Aksâ'yı görmüş olanlar, "Mescid-i Aksâ'yı bize anlatır mısın?" diye Peygamberimize (a.s.m.) soru yönelttiler.

Peygamberimiz (a.s.m.) şöyle anlattı:

> "Onların yalanlamalarından ve sorularından çok sıkıldım. Hatta o ana kadar öyle bir sıkıntı hiç çekmemiştim. Derken Cenab-ı Hak birden Beytü'l-Makdis'i bana gösterdi. Ben de ona bakarak her şeyi birer birer tarif ettim. Hatta bana, 'Beytü'l-Makdis'in kaç kapısı var?' diye sordular. Hâlbuki ben onun kapılarını saymamıştım. Beytü'l-Makdis karşımda görününce ona bakmaya ve kapılarını teker teker saymaya ve anlatmaya başladım."

Bunun üzerine müşrikler:

> "Vallahi dosdoğru tarif ettin" dediler, ama yine de Peygamberimize (a.s.m.) iman etmediler.

O esnada Hz. Ebû Bekir çıkageldi, müşrikler durumu ona haber verdiler. Hz. Ebû Bekir, "Eğer bu sözleri ondan duymuşsanız şeksiz şüphesiz doğrudur" diyerek hemen tasdik etti ve bundan sonra Hz. Ebû Bekir "sıddîk-tereddütsüz inanan" ünvanını aldı.

Mİ'RACLA İLGİLİ ÖNEMLİ SORULAR

NEDEN Mİ'RAC?

Bir padişahın iki türlü konuşması vardır. Biri, bir vatandaşla telefon ederek küçük bir meseleyi görüşmesi. Diğeri de devlet başkanı, halifelik yönü ve milletin idarecisi olarak, emirlerini her tarafa duyurmak için özel bir elçisi ile konuşması, sohbet etmesi, onun aracılığı ile ferman yayınlamasıdır.

Bu örnekte olduğu gibi Cenab-ı Hakk'ın da kulları ile iki tarzda muhatap olması vardır. Biri, özel ve cüz'i, diğeri de geniş ve genel mahiyette bir konuşması. Cenab-ı Hakk'ın bazı velilerle özel ve cüz'i anlamda ilham etmesi birinciye örnektir.

Ama Peygamber Efendimiz (a.s.m.) bütün velayet mertebelerinin üstünde bir büyüklük ve yücelikte, kâinatın Rabbi, bütün varlıkların Yaratıcısı olarak Cenab-ı Hakk'ın sohbetine müşerref olması ise ikinci ve mükemmel olanına misaldir.

Peygamber Efendimizin (a.s.m.) elçiliği iki taraflıdır. Birisi halktan Hakka, diğeri de Haktan halka. Birisi Mi'racın bâtınî tarafı olan velayet yönüdür, diğeri de zahiri tarafı olan risalet yönüdür.

Yani Peygamber Efendimiz (a.s.m.) bizi temsilen Cenab-ı Hakk'ın huzuruna çıktı, başta insanlar olmak üzere bütün varlıkların ibadet, kulluk, tesbih ve zikirlerini toplu olarak (askerin komutana tekmil vermesi gibi) arz etti. Bu yönüyle Mi'rac halktan, insanlardan, varlıklardan Hakk'a bir gidiştir. Diğeri de Cenab-ı Hakk'ın biz kullarından istediklerini, emir ve yasaklarını Resul olarak getirmiştir. İbadetlerin özü ve esası olan beş vakit namazı Mi'rac hediyesi olarak getirmesi gibi...

PEYGAMBERİMİZ RABBİYLE NASIL GÖRÜŞEBİLİR?

Soru: *"Bize herşeyden daha yakın olan Cenab-ı Hakk'a binlerce senelik mesafeyi aşarak yetmiş bin perdeyi geçtikten sonra Rabbiyle görüşmesi ne demektir?"*

Cenab-ı Hak herşeye herşeyden daha yakındır, fakat herşey Ona sonsuz şekilde uzaktır.

Mesela, güneşin insan gibi aklı olsa da bizimle konuşacak olsa, elimizdeki ayna aracılığıyla bizimle konuşabilir.

Diğer taraftan biz bir çeşit ayna olan gözümüzle güneşe yaklaşabiliyoruz. Oysa güneş bize 150 milyon km uzaklıkta bulunuyor, hiçbir şekilde ona yanaşamayız. Güneşe bir derece

yaklaşmak için, ancak Ay kadar büyümek lazım. Bu da mümkün değildir.

Bu misalde olduğu gibi, gerçek anlamda Cenab-ı Hak herşeye yakındır, ama herşey ona sonsuz derece uzaktır. Ancak Peygamber Efendimiz (a.s.m.), Cenab-ı Hakk'ın lütfuyla bir anda binlerce perdeyi geçerek Mi'raca yükselmiş, bütün manevî mertebeleri aşarak huzura varmıştır.

BİR İNSAN NASIL GÖKLERE ÇIKABİLİR?

Soru: *"Bunun bir örneği var mıdır? Bir uçak ancak 10-15 bin metre yukarı çıkabiliyor, bir uzay gemisi ancak Ay'a ve Venüs'e ulaşabiliyor. Bir insan birkaç dakika gibi kısa bir sürede milyonlarca metre uzaklara nasıl gidip gelebilir?"*

Yerküremiz, yani dünya bir yılda yaklaşık 188 saatlik bir mesafeyi bir dakikada döner, yirmi beş bin senelik mesafeyi bir senede alır. Bu muazzam hareketi ona yaptıran ve bir sapan taşı gibi döndüren bir Kudret, bir insanı Arş-ı Âlâ'ya getiremez mi? Güneşin çevresinde o ağır cisim olan dünyayı gezdiren bir hikmet bir insan bedenini şimşek gibi Rahman'ın Arşına çıkaramaz mı?

RUHUYLA GİTSE OLMAZ MIYDI?

Soru: *"Öyleyse ise neden Mi'raca çıktı? Ne lüzumu var? Evliya gibi ruhu ve kalbi ile gitse yetmez miydi?"*

Cenab-ı Hak görünen ve görünmeyen âlemlerdeki güzellikleri göstermek için, kâinat fabrikasını ve merkezini gezdirmek, insanlığın amel ve ibadetlerinin âhiretteki neticesini göstermek için Efendimizi (a.s.m.) oralara dâvet etmesi gayet makuldür. Sadece ruhu ve kalbi ile değil, bu seyahate bedeninin de iştirak etmesi gerekir.

Görünen âlemin anahtarı olan gözünü, işitilen âlemin anahtarı olan kulağını Arşa kadar birlikte alması gerektiği gi-

bi, ruhunun sayısız görevlerini üstlenen âlet ve makinesi hükmünde olan mübarek bedenini Arşa kadar çıkarması akıl ve hikmet gereğidir.

Zaten Cenab-ı Hak Cennette bedeni ruha arkadaş ediyor. Çünkü pek çok kulluk görevine ve sınırsız lezzetlere ve acılara beden kaynaklık etmektedir.

Öyle ise bu mübarek beden ruha arkadaşlık edecektir. Cennette ruh bedenle birlikte olacaksa Cennetü'l-Me'vâ'nın gövdesi olan Sidretü'l-Münteha'ya Efendimizin (a.s.m.) zatının arkadaşlık etmesi hikmetin tâ kendisidir.

Peygamberimiz Mi'raca sadece ruhen çıkmış olsaydı, zaten mucize olmazdı. Çünkü her velî ruhen ve kalben o âlemlere çıkabiliyor.

KISA ZAMANDA NASIL GİDİP GELDİ?

Soru: *"Birkaç dakikada binlerce yıllık mesafeye gidip gelmek aklen mümkün müdür?"*

Cenab-ı Hakk'ın sanatında hareket ve hızın derecesi farklı farklıdır. Sesin hızı ile ışığın hızı, elektriğin hızı, hatta ruhun ve hayalin hızı birbirinden bütünüyle farklıdır. Gezegenlerin hızları da birbirinden farklıdır. Meselâ ışığın hızı 300.000 km/sn iken sesin hızı 360/sn'dir.

Acaba Peygamberimizin (a.s.m.) lâtif bedeninin yüce ruhuna tabi olması, ruh hızında hareketi nasıl akla ters gelebilir?

Yine bir insan on dakika uyusa bazı olur ki, bir yıllık iş görebilir. Hatta bir dakikada insanın gördüğü rüyayı, rüyada işittiği sözleri, konuştuğu kelimeleri toplansa uyanıkken bir gün, belki daha fazla bir zaman gerekir.

Demek ki bir zaman dilimi iki kişiye göre değişebiliyor. birisine bir gün, diğerine de bir yıl hükmüne geçebilir.

İşte Peygamber Efendimiz (a.s.m.), Burak'a binerek şimşek gibi bütün kâinatı gezip İlâhî huzura çıkıp Rabbiyle sohbet şe-

refine ermiş, Onun cemalini görmüş, emirlerini alıp dönüp gelmiştir.

Mİ'RACIN BENZERİ OLAY VAR MI?

Soru: *"Peygamberimizin Mi'raca çıkması mümkündür. Fakat her mümkün gerçekleşmiyor. Bunun bir benzeri var mı ki kabul edelim?"*

Mi'racın çok örnekleri vardır:

Bir insan, gözüyle bir saniyede Neptün gezegenine çıkabilir.

Bir bilim adamı, astronomi kanunlarına binerek tâ yıldızların arkasına bir dakikada gidebilir.

İman sahibi her insan, namazın hareketlerine düşüncesini bindirerek bir çeşit Mi'racla kâinatı arkasına alarak İlâhî huzura girebilir.

Kalb gözü açık bir veli, İlâhî sırlara kırk günde ulaşabilir. Hattâ Abdülkadir Geylânî ve İmam-ı Rabbanî gibi bazı evliyanın bir dakikada Arş-ı Âlâ'ya kadar ruhen çıktıkları bildiriliyor.

Yine nurlu bir cisme sahip olan melekler bir anda yerden Arşa, Arştan yeryüzüne gidip geliyorlar.

Cennette, Cennet ehli mü'minler, Cennet bahçelerine kısa bir zamanda çıkabiliyorlar.

Bu kadar örnekler gösteriyor ki, bütün evliyanın sultanı, bütün mü'minlerin imamı, bütün Cennet ehlinin reisi ve bütün meleklerin makbulü olan Resul-i Ekrem Efendimizin (a.s.m.) bir anda Mi'raca çıkması, dönmesi, bütün yüce âlemleri gezip görmesi gayet makuldür ve şüphesizdir.

Mİ'RACLA BİZE GELENLER

Birincisi: Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bütün iman hakikatlerini gözleriyle gördü. Melekleri, Cenneti, âhireti, hat-

tâ Cenab-ı Hakk'ın cemâlini gözleriyle müşahede etti. Sözlerinde ve vaadinde en küçük bir hilâfı, aksi beyanı olmayan o yüce insan mü'min ruhlara manen şöyle diyordu: "Sizin inandığınız, melekleri, âhireti, Rabbinizin Nur cemâlini bizzat gördüm; bu iman esasları vardır, mevcuttur; tereddüt ve şüphe etmeyiniz." Böylece mü'minler sonsuz bir imana ermenin saadetine kavuştular.

İkincisi: İnsan herşeyi merak ediyor. Ayda hayat var mı, yok mu diye araştırıyor. Hâlbuki Ay, O Ezelî Sultanın memleketinde ancak bir sinek kadar yer kaplıyor.

Mü'minler merak ediyorlar. "Rabbimiz bizden ne istiyor? Acaba ne yaparsak Rabbimiz bizden razı olur? Bir yolunu bulsak da doğrudan doğruya Rabbimizle muhatap olsak, bizden ne istiyor, anlasaydık" derken, İki Cihan Serveri yetmiş bin perde arkasından ezel ve ebed Sultanının razı olacağı amelleri Mi'rac meyvesi olarak getirdi, beşere hediye etti. Bu hediye başta namaz olmak üzere İslâmın diğer esasları ve ibadetleridir.

Üçüncüsü: Peygamberimiz (a.s.m.) ebedî saadet definesinin anahtarını alıp getirmiş, cinlere ve insanlara hediye etmiştir. Peygamber Efendimiz kendi gözüyle Cenneti görmüş, sonsuz saadetin varlığını müşahede etmiş ve bu büyük müjdeyi haber vermiştir. Öyle ki, bir adama idam edileceği anda affedilerek padişahın yakınında bir saray verilse ne kadar sevinir.

Öyle de bütün cinler ve insanlar sayısınca toplu bir müjde olan bu sevinç ne kadar önemli ve değerlidir.

Dördüncüsü: Peygamber Efendimiz Mi'racta Cenab-ı Hakk'ın cemalini görme nimetini tattı. Bu manevî nimetin Cennette mü'minlere de nasip olacağı müjdesini verdi. "Ayın on dördünü nasıl açıkça gözünüzle görüyorsanız, Rabbinizi de öyle Cennette ap açık göreceksiniz" buyurarak bu ezelî müjdeyi bizlere hediye olarak getirdi.

Beşincisi: İnsan kâinatın en kıymetli bir meyvesi ve Kâinat Sahibinin en nazlı bir sevgilisi olduğu Mi'racla anlaşıldı. Kâi-

nata nisbetle küçük bir varlık, zayıf bir canlı olan insan bu meyve ile öyle bir dereceye çıktı ki, bütün varlıklar üzerinde bir makam ve mevki kazandı. Çünkü rütbesiz bir askere, "Sen paşa oldun" dense ne kadar sevinir.

Öyle de âciz, fani, devamlı ayrılık ve zeval tokadını yiyen biçare insana birden, "Sonsuz ve baki bir Cennette Rahman ve Rahîm olan Allah'ın rahmetine gireceksin" dendiğinde o insan ne kadar büyük bir mevki ve makama çıkar. Cennette hayal hızında, ruh genişliğinde, akıl akıcılığında, kalbin bütün arzularında Cenab-ı Hakk'ın ebedi mülkünde seyir ve seyahate erecektir. Cenab-ı Hakk'ın nur cemalini seyretme nimetini tadacaktır. Böyle bir insanın kalp ve ruhu ne kadar büyük bir sevince kavuşur değil mi? Mi'racın bu meyvesi insanın en büyük arzu ve hedefidir.[45]

[45] Bediüzzaman Said Nursi, Sözler, 31. Söz.

Ağlayan Belde:

Halilü'r-Rahman Şehri

HALİL DENİNCE HEMEN AKLA Halil İbrahim Peygamber, yani İbrahim Aleyhisselâm gelir. Hz. İbrahim'in ömrünün son yıllarını geçirdiği yerdir Halil. Aynı zamanda türbesinin bulunduğu şehir.

el-Halil, Kudüs'e 32 kilometre uzaklıkta güneybatıya düşer. Filistin bölgesinin Batı Şeria tarafında yer alır.

Halil İbrahim bereketi meşhurdur. Bereketin kaynağı da verimli arazidir. Şehrin her tarafı bağlık bahçeliktir. Bahar ve yaz mevsiminde her taraf yem yeşildir. Üzüm bağlarıyla tanınır.

Şehir Milattan önce ikinci bin yılın ilk yarısında Kenaniler tarafından kurulmuştur. Şehrin en eski ismi dört köy anlamına gelen Kiryat Arba'dır, şimdiler de Hebron denilmektedir. Hebron da, "Halil" manasında, "dostluk, arkadaşlık, birlik, beraberlik" demektir. Zaten Halil de Halilürrahman'ın (Allah dostu) kısaltmış şeklidir.

Halil her üç semavî dince kutsal kabul edilir. Çünkü bütün dinler Hz. İbrahim'i kendilerinden bilirler. Kur'ân'a göre ise,

İbrahim Aleyhisselâm, ne Yahudi, ne Hıristiyandır; o sadece Hanîf bir Müslümandır.

Halil şehrine bu kadar önem verilmesinin asıl sebebi Hz. İbrahim ve evlatlarının Halil Camii'nin içinde türbelerinin bulunmasıdır. Şöyle ki:

Hz. İbrahim, hanımı Hz. Sare vefat edince içinde bir mağara bulunan ağaçlık bir arazi satın aldı. Karşılığında 400 gümüş parçası verdi ve bu mağaraya defnetti. Hz. Sare 127 yaşında vefat etmişti. Daha sonra kendisi de 175 yaşında iken dünyasını değiştirince aynı mekâna defnedildi.

İbrahim Aleyhisselâmın oğlu Hz. İshak ve hanımı Hz.. Rıfka da vefatları sonunda aynı mekâna defnedildiler. Hz. İshak 178, hanımı Rifka 129 yaşında iken dünyalarını değiştirmişlerdi.

İleriki tarihlerde Mısır'da vefat eden Hz. İshak'ın oğlu Hz. Yakub ile hanımı Liya'nın (Lâmia) tabutları da getirilip bu mağaraya konuldu. Yakup Aleyhisselâm oğlu Hz. Yusuf'a bir vasiyette bulunmuştu: "Eğer burada (Mısır'da) vefat edersem beni babamın ve dedemin kabirlerinin yanına el-Halil'e defnedin." Bu vasiyeti üzerine getirildiler.

Hz. Yusuf Mısır'da vefat etmişti. Onu mermerden bir tabuta koyup Nil nehrine bırakmışlardı. Hz. Mûsa zamanında Allah'ın emriyle Nil nehrinden çıkartıldı, Halil'e getirildi ve mağaraya defnedilmek istendi. Ancak mağarada yer kalmamıştı. Bunun üzerine Hz. Yusuf'u mağaranın yanı başına defnettiler.

Hatta halk arasında Hz. Âdem ile Hz. Havvâ'nın da burada yattıkları söylenir.

Bu mağara Bizanslılar tarafından bulunmuş ve üstüne kilise yapılmıştı. Kabirlere de işaret koymuşlardı.

Emevîler zamanında kabirler açılıp bakıldığında bu mezarların Hz. İbrahim ve ailesine ait olduğu görüldü. Bunun üzerine kiliseyi camiye çevirdiler, kabirlerin üzerine de sanduka yaptılar.

Cami mağaranın ölçüleriyle aynı ölçüdedir. 56 metre uzunluğunda 33 metre genişliğinde ve 15 metre yüksekliğindedir.

1967 işgali sonrası Museviler de camiye belli aralıklarla girip ayin yapmaya başladı. Bu devirde karşılıklı olarak ziyaret hürriyeti vardı. Fakat 1994 yılında 25 Şubat günü 15 Ramazan'a denk geliyor. Cuma sabahıydı. Sabah namazında yaklaşık 1000 kişi vardı. Cemaat secde halindeyken Gold Stein adında fanatik bir Yahudi makineli bir tüfekle insanları taradı. 29 kişi katledildi, 300 kişi de yaralandı. Bu olaydan sonra cami 9 ay boyunca kapalı kaldı.

Cami açıldığında ikiye bölünmüş olarak tekrar ibadete açıldı. Fakat caminin ön kısmı (Hz. Yakup ve hanımı ve Hazret-i Yusuf'un türbelerinin bulunduğu bölüm) sinagoga çevrilmişti.

Camiin tamamı senenin on günü Yahudilere, senenin on günü Müslümanlara veriliyor. Bu on gün Musevilerin ve Müslümanların bayram günleridir. Ramazan'ın 4 Cuması, Mi'rac Kandili, Mevlid Kandili, Kadir Gecesi, Kurban Bayramının ilk günü ve Ramazan Bayramının ilk günü bütünüyle Müslümanlar kullanıyor.

HALİL CAMİİ'NİN KONUMU

Cami hafif yamaç bir yere inşa edilmiştir. Camiye 20-25 basamaklı merdivenle çıkılır, camiin birinci kısmına girilir. Asıl camiin içine girmeden hemen karşıda yeşil renkli parmaklıklardan Hz. Sâre'nin türbesi görülür.

Camiin kapısından içeri girince sekizgen şeklinde iki büyük sanduka göze çarpar, sağdaki Hz. İshak'a, soldaki de eşi Hz. Rıfka'ya aittir. Aynı hizada camiin diğer kapısından geçerken hemen sağ tarafta Hz. İbrahim'in türbesi görülür. Türbenin hemen sağ tarafında kapının solunda dar bir köşede ise Peygamberimizin (a.s.m.) mübarek ayak izi dikkati çeker.

Peygamber Efendimiz (a.s.m.) Mi'rac gecesi Kudüs'e geldi-

ğinde üç yere uğramıştı. Birincisi, Mûsa Aleyhisselâma, ikincisi Mescid-i Aksâ'ya, üçüncüsü de büyük dedesi Hz. İbrahim'e. İşte bu ayak izinin o zamandan geldiği rivayeti vardır.

Yine aynı hizada birkaç metre ileride sağda Hz. Yusuf'un türbesi, yanında Hz. Liya'nın türbesi, karşısında ise Hz. Yakub'un türbesi bulunur. Fakat bu üç türbe Yahudilerin işgali altındaki sinagog bölümünde bulunmaktadır.

Mezarlar asıl itibariyle camiin 15 metre altında yer alan mağarada bulunmaktadır. Buranın da tek girişi vardır. Camiin giriş kısmında üzerinde küçük bir kubbe bulunan kuyu gibi bir mekân görülür. Buradan aşağıya merdiven vardır, ancak belli zamanlarda cami görevlileri girer, temizliğini yapar çıkarlar.

Caminin tarihçesi

Camiin bulunduğu bölgeye Haremü'l-Halil denir. Bundan dolayı Mekke, Medine ve Kudüs'ten sonra en çok itibar edilen dördüncü şehirdir.

Özellikle Haçlı seferlerinden beri Halil, Kudüs'le birlikte Mekke ve Medine gibi Haremeyn-i Şerîfeyn olarak bilinir.

Savaş ve depremler sonunda birkaç defa yıkılan Halil şehrine Emevîler ve Abbasîler özel bir itina gösterdiler ve buraya bir cami inşa ettiler.

Haçlılar Halil'i işgal edince camiyi yıktılar, yerine bir kilise yaptılar. Selâhaddin-i Eyyûbî, Halil'i Haçlılardan geri alınca kiliseyi camiye çevirdi ve buraya çok kıymetli bir minber getirdi. Abanoz ve ceviz ağacından hiç çivi çakılmadan yapılmış olan bu muhteşem minber yeni konmuş gibi durmakta ve üzerinde gergef gibi kûfi kitâbeli hat sanatının şaheseri görülmektedir.

Memlük sultanlarından Kalavun 1286'da camiin iç mekânını yeniden tezyin ettirdi ve mezarların üzerlerini kubbelerle örttürerek birer türbe haline getirtti.

Kare kesitli tek şerefeli camiin iki minaresi de Memlükler tarafından yapılmıştır.

OSMANLI ZAMANI

1517 yılında Halil'e gelen Yavuz Sultan Selim türbeleri ziyaret etti ve gereken tamirleri yaptırdı.

Osmanlı topraklarının her tarafından gelen hacılar Kudüs'ten sonra buraya uğrarlardı. Bu vesile ile burada birçok vakıf tesis edildi. Kanunî Sultan Süleyman döneminde Haremü'l-Halil ciddi tamir gördü. Yeni sarnıçlar ve havuzlar yapıldı.

Haremü'l-Halil 400 yıllık Osmanlı idaresi döneminde Mekke, Medine ve Kudüs gibi hiçbir masraftan kaçınılmadan özenle korundu ve gereken bakımı yapıldı.

Harem 1612'de I. Ahmed döneminde ve en son 1896'da Sultan Abdülhamid tarafından çok esaslı bir bakım ve tamirden geçti. Bugün türbenin üzerinde bulunan iyice solmuş ve rengini atmış olan örtüler Sultan Abdülhamid Han'ın gönderdiği örtülerdir.

Camiin içinde duvarı boydan boya süsleyen mükemmel hat örnekleri Osmanlı şaheseridir. Mihrabın iki yanında bulunan büyük iki şamdan Abdülhamid Han tarafından hediye edilmiştir. Hatta o zamandan kalma tavana asılı bakır birkaç avizeyi görmek mümkündür.

Peygamberlerin türbelerinin burada bulunmasının ayrı bir çekiciliği vardır. Yıl boyu burası devamlı ziyaretçiyle dolup taşardı. Şehir hac yolu üzerinde yer almış olduğundan özellikle bu mevsimde ayrı bir yoğunluk yaşardı. Ziyaretçiler birer Tanrı misafiri sayıldıklarından ağırlanırlar, mütevazı de olsa "Halil İbrahim Sofrası" hazırlanırdı. Hz. İbrahim'in cömertliğini, misafirperverliğini devam ettiren bu âdet bütün İslâm tarihi boyunca yaşatılmıştır.

Masrafların karşılanması için de özel vakıflar kurulmuştur. Evliya Çelebi, bu yemekten "Çorba-ı Halil" olarak söz eder ve bu çorbanın tadını bir saray sofrasında daha bulamadığını belirtir. Her gün 7000 sahan yemek dağıtıldığını, evlerde hiç

ocak yakılmadığını, halkın yemek ihtiyacını buradan karşıladığını söyler. Hatta öyle ki Hz. İbrahim zamanından beri bu mutfaktaki ateşin hiç sönmediğini de anlatır. Ekmeklik buğdayın Mısır'dan getirildiğini, yetmediği zaman da Kıbrıs, Makedonya ve Trakya gibi bölgelerden takviye edildiğini de ifade eder.

HÜZÜNLÜ MABED

Ama bugün Halil mahzun, Halil mazlum, Halil mağdur ve gözü yaşlıdır. Her taraftan içinizi burkan, sizi tâ can evinizden vuran, kalbinizi sızlatan, çaresizlik içinde bir mânâ veremediğiniz bir hal yaşarsınız. Çünkü artık bugün camiye, Harem'e İsrail polislerinin kontrolü altında girmektesiniz. Dünyada hiçbir mabede bu şekilde girilmemektedir.

Burası da diğer Filistin bölgeleri gibi işgal altındadır. Bu kısım Yahudilere göre, Kudüs'ten sonra ikinci kutsal yerdir, hatta bazılarına göre Kudüs'ten de önemlidir. Çünkü burası İsrailoğullarının ataları olan peygamberlerin ve hanımlarının türbelerinin bulunduğu yerdir. Bilindiği gibi İsrailoğulları Yakub Aleyhisselâmın neslinden gelmektedirler. Bunun için gerek şehrin içine, özellikle yol boyu "Yahudi Yerleşim Bölgeleri" kuruldu. Yahudi âyinin yapılabilmesi için camiin büyük bir kısmına sıra ve sandalyeler konuldu.

YÛNUS ALEYHİSSELÂMIN MAKAMI

Yûnus Aleyhisselâmın türbesi Halil şehri yolu üzerinde yüksekçe bir tepede kurulu olan Halhul kasabasında bulunmaktadır. Kendi adına yapılmış olan camiin içinde türbesi bulunmaktadır.

Yûnus Aleyhisselâm Hz. Yakup'un oğlu Bünyamin'in neslinden gelmektedir. Annesinin babası Zekeriyya Remle'de ikamet ederdi. Yûnus Aleyhisselâm da annesinin beldesinde

bulunuyordu. Dedesinin vefatından sonra Kudüs'e yerleşti. Cenab-ı Hak Yûnus Aleyhisselâmı peygamber olarak Musul yakınlarında bulunan Ninova halkına peygamber olarak gönderdi.

Hz. Yûnus yine ömrünün sonuna doğru Kudüs'e, oradan Halil'e geldi ve şu anda türbesi bulunan Halhul'da vefat etti.

Yûnus Aleyhisselâmın vefatı Hicretten 1533 sene önceydi.

Şu anda Yûnus Camii ilk olarak Hicrî 623 yılında Eyyûbiler zamanında yapılmıştır. (Yûnus Aleyhisselâmın hayatı için ilgili bölüme bakabilirsiniz.)[46]

[46] El-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l-Kudsi ve'l-Halîl, 1:158.

İkinci Bölüm

Kudüs'te Hayatı Geçen ve Türbesi Bulunan Peygamberler

İbrahim Aleyhisselâm

HZ. İBRAHİM, HİCRETTEN 2893 yıl önce dünyaya geldi. Fırat ve Dicle'nin süslediği Babil'de yaşadı. Babasının Âzer Nemrud'un putçuluğunu yapardı.

Hz. İbrahim'in ünvanı Halil'dir. Halilullah, "Allah'ın dostu" demektir.

Harran ve Nahur adında iki kardeşi vardı. Harran Hz. Lut'un babasıydı.

Nemrut, tanrılık dâvâsını sürdürüyordu. Nemrud'un kavmi yıldızlara da tapardı. Hz. İbrahim dünyaya geldiği sırada Babil'deki kâhin ve astrologlar bir şeyler sezmiş ve Nemrut'a durumu bildirmişlerdi:

> "Bu yıl bir çocuk dünyaya gelecek, dininizi değiştirecek, saltanatınızı yok edecek. Doğacak bütün erkek çocukları yok et."

Nemrut, hemen tedbirler aldı. Yeni doğan her erkek çocuğu anında öldürtecekti.

Bu emri verdiği sırada Âzer'in hanımı da hamileydi. Âzer,

çocuğu Nemrud'un elinden kurtarmak için eşini Basra yakınlarında, (bir rivayette Urfa) bir mağaraya götürdü. Doğum orada gerçekleşti (10 Muharrem).

Bebek İbrahim mağarada 15 ay kaldı. Fakat harika bir şekilde hızla büyüyordu. On beş yaşlarında gürbüz bir çocuk seviyesine geldi.

Babası Âzer put ticareti de yapıyordu. Hz. İbrahim büyüyüp delikanlı çağına gelince, eline bir kaç put verdi, satması için çarşıya gönderdi.

Genç İbrahim putların boynuna birer ip taktı, sokakta sürümeye başladı. Bir yandan da şöyle sesleniyordu:

"Hiçbir fayda ve zarar veremeyen bu putları satın alan var mı?"

Kimse satın almadığı gibi, "başımıza bir belâ gelir" korkusuyla ona yaklaşamıyorlardı. İbrahim, satamadığı putları ırmağın kıyısına götürüp, başaşağı suya dikiyor ve:

> "Haydi bakalım, bol bol su için" diyordu.
>
> Birgün Cebrail Aleyhisselâm geldi, müjdeyi verdi:
>
> "Ey İbrahim! Ben Allah'ın elçisiyim. Sana peygamberlik verildi."

Bundan sonra Hz. İbrahim kavmini doğru yola çağırmaya başladı.

Kavmi yıldızlara tapıyordu. Önce yıldızların tanrı olamayacağını ispat etmek istedi.

Bir gün güneş batıp da etrafı karanlık kaplayınca başını semaya kaldırdı. Gökte parlak bir yıldız görünüyordu.

"İşte Rabbim budur" dedi.

Kavmi de böyle bir şey bekliyorlardı: "Oh, sonunda İbrahim de bizim putlarımıza tapmaya başladı" diyerek sevindiler.

Fakat sabah olunca yıldızlar kayboldu. Kavmine dönüp "Bu olmadı, benim Rabbim böyle ortadan kaybolamaz. Böyle kaybolanlar Rab olamazlar" dedi.

Ertesi gün ayın doğuşunu seyretti ve "Rabbim bu mu?" diye seslendi.

Fakat o da sabah olunca kayboldu. "Rabbim beni doğru yola eriştirmezse, muhakkak ben sapıklardan olurdum" dedi.

Sonra güneş doğdu. Karanlıklar delindi. Güneşin bu parlaklığı karşısında "Benim Rabbim işte budur. Çünkü bu hepsinden büyük, hepsinden parlak" dedi.

Akşam oldu. Bu sefer güneş de battı:

> "Ey kavmim!" dedi, "Ben, sizin Allah'a ortak koştuğunuz şeylerden uzağım. Ben bütün bâtıl dinlerden uzak ve Allah'ı bir bilerek, gökleri ve yeri Yaradana yüzümü çevirdim; ben Allah'a ortak koşanlardan değilim" dedi.

Bu üslûp, Hz. İbrahim'in insanlara Allah'ın varlığını anlatma üslubuydu.

Ama kavmi korkuyor, ona yanaşamıyorlardı.

O gün bayramdı. Halk puthanede toplanmıştı. Hz. İbrahim de oradaydı. Halk kestikleri kurbanları putlarının önüne koydular, bayram yerine eğlenceye gittiler. Kurban etlerini, dönüp gelince yiyeceklerdi.

Hz. İbrahim puthanede kaldı. Önlerinde yiyecek içecek bulunan putların yanına geldi: "Haydi yiyin, benden çekinmeyin, utanmayın!" dedikten sonra eline baltayı aldı, büyük put hariç bütün putları kırıp yere serdi. Sonra da baltayı götürüp büyük putun boynuna astı.

Halk puthaneye dönünce dehşete kapıldı:

"Kim bu kendini bilmez, putlarımıza bunu nasıl yapar?" diye suçluyu aramaya koyuldular.

Akıllarına ilk gelen isim İbrahim oldu. Çünkü geride sadece o kalmıştı. Gittiler, İbrahim'i sorguya çektiler:

> "İbrahim, ilahlarımıza bunu yapan sen misin?"
>
> "Hayır," dedi, "Bunu yapsa yapsa şu büyükleri yapmıştır. Eğer konuşabiliyorsa ondan sorun. Bu büyük put, sizin şu küçük putlara da tapmanızdan kızmıştır, onları kırmıştır."
>
> "Ey İbrahim! Bunların konuşamayacağını sen de bilirsin."
>
> "Öyleyse Allah'ı bırakıp da, size bir fayda ve bir zarar ve-

remeyen şeylere hâlâ tapacak mısınız? Size de, Allah'tan başka taptıklarınıza da yuh olsun! Hiç akıllanmayacak mısınız?

HZ. İBRAHİM NEMRUT'LA KARŞI KARŞIYA

Putları Hz. İbrahim'in kırdığı açıkça ortaya çıkmıştı. Nemrut bu olup bitenlerden haberdar olmuş, Hz. İbrahim'le kendisi konuşmak istemişti.

Nemrut'un bu isteği üzerine daha önce hapse konulan İbrahim Aleyhisselâm Nemrut'un yanına getirildi.

Nemrut:

"Söyle bakayım, senin ibadet ettiğin ve halkı da ona ibadete çağırdığın Rabbin kimdir, onu gördün mü?"

Hz. İbrahim:

"Benim Rabbim, hem diriltir, hem de öldürür!"

Nemrut "Ben de öldürür ve diriltirim" dedi. İbrahim Aleyhisselâm:

"Nasıl diriltir, öldürürsün?" dedi.

Nemrut, hemen hapisten iki adam getirtti. Birini öldürdü, diğerini de serbest bıraktı. "İşte ben de öldürüp hayat verdim. O halde Rabbiniz benim" dedi.

Bunun üzerine Hz. İbrahim "Allah güneşi doğudan getiriyor, haydi sen de onu batıdan getir, bakayım" deyince Nemrut şaşırıp kaldı.

Nemrut bu mağlubiyeti hiç hazmedemedi. Onu bütün âleme ibret olacak şekilde öldürmek istiyordu. Büyük bir ateşte yakacak ve Hz. İbrahim'i içine atıp öldürecekti.

Bunun için büyük bir bina yapılmasına karar verildi. Binanın inşaatı tamamlandıktan sonra içi yakacaklarla dolduruldu ve ateşe verildi.

Korkunç ateşin yanına yaklaşmak imkânsızdı. Yapılan bir mancınıkla Hz. İbrahim ateşe atıldı.

Hz. İbrahim ateşe atıldığı anda Cenab-ı Hak ateşe yakmama emrini verdi. Etrafı güllük gülistanlık oluverdi birden...

Nemrut'un bütün plânı suya düştü. Artık Hz. İbrahim'le başa çıkamayacağını anladı.

HZ. İBRAHİM'İN GÖÇ HAZIRLIĞI

Cenab-ı Hak, Hz. İbrahim'e Şam taraflarına göç etmesini bildirdi. Hz. İbrahim, hanımı Sare, yeğeni Lût ve az sayıdaki mü'minleri yanına alarak yola çıktı.

Önce Şam'a, oradan da Harran'a gitti. Yeğeni Lût, Sedom'a geçti. Lût'a peygamberlik görevi verilince Sedom halkını imana davet etmeye başladı. Hz. İbrahim ve eşi Sare bir süre sonra Mısır'a gitmeye karar verdiler.

Mısır'a varınca, şehrin giriş kapısında, Hz. Sare'yi gören görevliler, güzelliğine hayran oldular ve hemen Firavun'a haber verdiler.

Firavun, adamlarına Hz. İbrahim'i huzuruna getirmelerini emretti.

Hz. İbrahim'e niçin geldiğini ve yanındaki kadının kim olduğunu sordu.

Hz. İbrahim, çok zor durumda kaldı. Sare'nin kendi hanımı olduğunu söyleyecek olsa, onun yüzünden kendisinin öldürüleceğini düşündü ve "Kız kardeşimdir" dedi. Yüce Allah, Sare'ye bir kötülük yapamayacaklarını, inayeti altında olduğunu Hz. İbrahim'e vahyetti. Hz. İbrahim hanımı Sare'ye durumu anlattı. Sare, Firavun'un huzuruna getirildiğinde Hz. İbrahim namaza durmuştu. Gerçekten Hz. Sare çok güzel ve İbrahim Aleyhisselâma karşı da son derece bağlı bir hanımdı.

Sare, Firavun'un yanına girince Firavun ayağa kalktı ve kollarını açarak Sare'yi kucaklamak istedi. Fakat tam bu sırada, Firavun'un kolları tutuluverdi. Nefesi kısıldı, boğulacak gibi oldu. Hemen adamlarına bağırdı: "Siz bana bir şeytan getirmişsiniz. Alın, götürün" dedi. Sare'den emin olmak için en iyi hizmetçisi Hacer'i de ona hediye etmelerini söyledi.

Sare, Hz. İbrahim'in yanına döndü ve başından geçenleri

anlattıktan sonra, "Allah, kâfiri zelil etti, bir cariyeyi de bize hizmetçi verdi" dedi.

MISIR'DAN AYRILIŞ

İbrahim Aleyhisselâm, Hz. Sare ve Hz. Hacer ile birlikte Mısır'dan ayrıldılar. Kudüs yakınlarında bir bölgeye vardılar. İbrahim Aleyhisselâm orada yedi tane kuyu kazdırdı, bir de mescid yaptı. Halk buradan hayvanlarını sular, istifade ederlerdi. Ancak halk Hz. İbrahim'i rahatsız edecek bazı hareketlerde bulununca, İbrahim Aleyhisselâm başka bir yere yerleşmek üzere oradan ayrıldı.

İbrahim Aleyhisselâm orayı terkedince kuyuların suyu çekildi.

Bunun üzerine, "Salih zâtı aramızdan çıkardık. Bu yüzden başımıza bu haller geldi" diyerek pişman oldular. Arkasından yetişip aralarına dönmesini rica ettilerse de, İbrahim Aleyhisselâm, "Ben içinden çıkmış olduğum kavme, artık geri dönemem" dedi ve onlara kendi davarlarından bir kaçını vererek, "Bu hayvanları o suyun başına sulamak için götürürseniz, onların yüzü hürmetine yine Allah size su verir" dedi. Onlar da öyle yaptılar ve suları tekrar çıkmaya başladı. Bu bölge Şeria taraflarında Bi'r-i Seb'a olarak bilinen mekândır.

HZ. İBRAHİM, HACER'LE EVLENDİ

Hz. Sare'nin çocuğu olmuyordu. Üstelik karı koca olarak yaşları da bir hayli ilerlemişti. Cenab-ı Hak'tan bir evlât ihsan etmesini çok istiyorlardı.

Hz. İbrahim, kendisinin yerine geçecek salih bir evlât hasretini çekiyordu. Sonunda Sare, Hz. İbrahim'in, hizmetçisi Hacer'le evlenmesine izin verdi. Bu evlilikten Hz. İsmail dünyaya geldi.

MEKKE'YE GİDİŞİ

Hz. İsmail'in dünyaya gelişinden sonra Sâre ile Hacer'in arası açılmaya başladı. Sâre'nin Hacer'i kıskanıyordu. Hz. İbrahim'den Hacer'le İsmail'i alıp uzak bir yere götürmesini istedi.

Cenab-ı Hak da Hz. Sâre'nin bu isteğini vahiyle te'yid ederek izin verdi. Hz. İbrahim, oğlu İsmail'le Hacer'i yanına alarak bir meleğin rehberliğinde Mekke'ye gitti. O sırada Hz. İsmail iki yaşındaydı.

Hz. İbrahim onları bugünkü zemzem kuyusunun yakınında bir ağacın yanına bıraktı. O zamanlar oralar ıssız bir vâdi idi. Arazi tarıma elverişli olmadığı gibi suyu da yoktu. Yalnız oraya yakın yerlerde Cürhüm kabilesi oturmakta idi.

Hz. İbrahim, oğlu ile hanımı Hacer'in yanlarına bir parça yiyecek bırakarak Şam'a dönmek için yola çıktı.

Hz. İbrahim Mekke'nin hâkim tepesi Seniyye'ye varınca durdu, yüzünü Kâbe'ye çevirdi ve dua etti.

Bir zaman sonra Hz. İbrahim hanımı Hacer'i ve oğlu İsmail'i ziyaret etmek üzere Mekke'ye gelip onları böyle şenlik içinde bulunca çok sevindi.

HZ. İBRAHİM'İN MİSAFİRPERVERLİĞİ

Hz. İbrahim misafirleri çok severdi. İkram etmekten çok hoşlanırdı.

Bir defasında on beş gündür evine hiç misafir uğramamıştı. Bu sırada melekler çıkageldi ve selâm verdiler. İbrahim Aleyhisselâm onları tanıyamadığından "Allah'ın selâmı üzerinize olsun, ey tanıyamadığım kişiler" diyerek selâmlarını aldı. Önlerine yemek koydu. Yemediler.

Hz. İbrahim bunların melek olduklarını ve onun için yemediklerini anlamış, rahatlamıştı. Melekler Hz. İbrahim'e, "Bizden korkma! Biz seni bir oğulla müjdelemeye geldik" dediler.

Hz. İbrahim meleklerin bu müjdesine hayret etmişti. Sâre ise meleklere dönüp elini yüzüne vurarak:

"Ben mi, ben artık çocuk dünyaya getirecek yaşta değilim. Üstelik kocam da yaşlıdır."

Melekler, Hz. Sâre'nin bu hayretine karşı şunları söylediler:

"Ey Sare! Sen Allah'ın işine hayret mi ediyorsun? Bunu biz kendimizden söylemiyoruz. Bunu Rabbimiz haber verdi."

Sonra dönüp Hz. İbrahim'e:

"Biz seni mutlaka gerçekleşecek olan bir şeyle müjdeledik, ümidini kesme" dediler.

Cebrail, Mikâil ve İsrafil Aleyhimesselam üçü de parlak delikanlılar olarak gelmişlerdi.

Bu arada Lût kavminin helâk haberini de verdiler:

Hz. İbrahim, Hz. Lût'un da o kavim içinde olduğunu söyleyerek onun helâk edilmesinden duyduğu endişeyi dile getirince, "Biz onları biliriz, elbette Lût ve ehli, karısı müstesna helâk olmaktan kurtulacaklardır" dediler.

Melekler oradan ayrılıp Lût kavmine doğru gittiler.

HZ. İSHAK'IN DOĞUMU

Meleklerin haber verdiği gibi Hz. Sâre, Hz. İshak'a hamile kaldı, daha sonra Hz. İshak dünyaya geldi. İbrahim Aleyhisselâm Allah'a şöyle yalvardı:

> "İhtiyarlığımla beraber bana İsmail ile İshak'ı ihsan eden Allah'a hamdolsun. Muhakkak Rabbim, kalbten geçen en ince arzuları işitir. Ya Rabbi! Beni ve neslimi namazda daim kıl. Ya Rabbi duamızı kabul eyle. Ya Rabbi! Beni, anamı babamı ve bütün mü'minleri hesap gününde mağfiret eyle."

KÂBE'NİN İNŞASI

Hz. İbrahim oğlu İsmail'den bir süre ayrı yaşadı. Sonunda

Mekke'ye döndü. Oğlu İsmail'i, Mekke'de Zemzem kuyusunun başında buldu.

Daha sonra İbrahim Aleyhisselâmın işaret ettiği yerde Kâbe'yi inşa etmeye başladılar. İsmail Aleyhisselâm yüksekçe bir taş getirdi. Hz. İbrahim bu taşın üzerine çıkarak binayı inşa etmeye devam etti. İşte bu taş Makam-ı İbrahim'dir.

HACCA DÂVET

Hz. İbrahim Aleyhisselâm Kâbe'nin inşaatını tamamladıktan sonra, Makam-ı İbrahim üzerine çıktı, haccı ilân etti. Cenab-ı Hak bu ilânı kıyamete kadar gelecek bütün insanların ruhlarına ulaştırdı.

HZ. İBRAHİM'İN VEFATI

Hz. İbrahim, son olarak hanımı Hz. Sâre ile birlikte gidip Kâbe'yi ziyaret etti. Haccını yapıp tekrar Şam'a döndü. Önce Hz. Sâre 120 yaşında vefat etti. Ardından Hz. İbrahim 200 yaşında iken ruhunu Rabbine teslim etti. Hz. İbrahim'i el-Halil'e defnettiler.

İshak Aleyhisselâm

HZ. İSHAK, İBRAHİM ALEYHİSSELÂMIN Hz. Sare'den dünyaya gelen oğludur.

Bu husus Kur'ân-ı Kerim'de şu şekilde ifade edilir:

"Andolsun ki, İbrahim'e de meleklerimiz müjde ile gelmişlerdi. 'Selâm üzerine olsun' dediler. O da 'Selâm sizin üzerinize de olsun' dedi ve hemen kızartılmış bir buzağı getirdi. Ayakta onları dinlemekte olan İbrahim'in hanımı ise, Lût kavminin helâk olacağı haberini işitince sevincinden güldü. Biz de onu İshak ile ve İshak'ın ardından Yakûb ile müjdeledik. İbrahim'in hanımı, 'Vay başıma gelenler' dedi. 'Ben kocamış bir kadın, kocam ise ihtiyar bir kimse iken çocuk mu doğuracağım? Bu çok acaip bir şey doğrusu!"

> "Melekler dedi ki: 'Allah'ın işine mi şaşıyorsun? Ey hane halkı, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Muhakkak ki O, hamd edilmeye lâyıktır ve kullarına lûtuf ve ihsanı pek çoktur."

İshak'ın dünyaya gelişi halkı hayret ve şaşkınlık içinde

bıraktı. "100 yaşlarında ihtiyar bir kocanın ve 90 yaşlarında bir koca karının çocuğu oldu ha!" diyerek bu hayretlerini dile getirdiler. Evet, Allah dilerse yoktan yaratır, dilerse babasız yaratır, yine dilerse çocuk yapma çağı geçtiği halde yaratır.

Hz. İshak, babasına çok benzerdi. Hatta çokları onu Hz. İbrahim'den ayırd edemezdi. Uzun boylu, kara gözlü ve buğday tenli olan Hz. İshak'ın yüzü gibi konuşması da çok güzeldi.

Cenab-ı Hak onu, babasının vefatından sonra Şam ve Filistin halkına peygamber olarak gönderdi. Zaten o, babası hayatta iken Şam'da İlâhî emirleri tebliğ etmekle meşgul oluyordu. Hz. İbrahim'in vefatından sonra yerine geçti, onun dininin esaslarını yaymaya başladı.

Hz. İshak babasının vasiyeti üzerine evlendiği Rifka (bazı kaynaklarda Rebeka) binti Betvil'den ikiz oğlu dünyaya geldi. Bunların birinin ismi Ays, diğerinin ise Yakub'tur.

Hz. Yakub, Ays'ı takiben dünyaya geldiği için kendisine, "takip eden" mânâsında "Yakûb" denilmiştir.

Bir gün Hz. İshak çocuklarına:

"Canım et istiyor, hanginiz emrimi tez yerine getirir ve bana av eti yedirir?" dedi.

Bunun üzerine iki evlât hemen kalkıp ava çıktılar. Yakup daha ilk fırsatta bir av yakalamış ve pişirerek babasına ikram etmişti. Gözlerine ihtiyarlık sebebiyle zayıflık gelen Hz. İshak, kendisine eti getirenin sevdiği oğlu Ays olduğunu sanarak ellerini kaldırıp şöyle dua etti:

> "Ya Rabbi! Neslimden bir Peygamber geleceğini buyurmuştun. Artık vaadini, benim isteğimi daha önce yerine getirmiş olan bu oğlumdan meydana getir."

Yakaladığı avla daha sonra gelenin Ays olduğunu anlayınca, onun da üzülmemesi için Ays'ın neslinden de padişahlar, sultanlar gelmesi için dua etti. Bu sebepledir ki, Hz. Yakub'un

neslinden peygamberler gelirken, Ays'ın neslinden hükümdarlar gelmiştir.

Yakup Aleyhisselâm

HZ. YAKUB ALEYHİSSELÂM, halkı elli yıl Yüce Allah'a imana ve ibadete davet etti.

Yakub Aleyhisselâm önce dayısı Leban'ın kızı Liya (bazı kaynaklarda Lâmia) ile onun ölümü üzerine dayısının küçük kızı Râhil ile evlendi. Liya'dan Rubil, Yehuza, Şem'un, Lavi adlarındaki oğulları, Râhil'den de Yusuf ile Bünyamin doğdu.

Liya ile Râhil Yakub Aleyhisselâmla evlenirken babaları Leban, birer cariye vermişti. Onlar da bu cariyeleri Hz. Yakub'a hediye etmişlerdi. Bu iki cariyeden de üçer oğlan dünyaya geldi. Böylece Hz. Yakub'un toplam on iki oğlu olmuş oldu.

Hz. Yakub'un oğulları içinde en küçükleri ve en sevimlisi Yusuf idi. Küçüklüğünde ağabeyleri de dâhil olmak üzere bütün aile fertleri onu çok severdi.

Hz. Yakub'un lâkabı İsrail idi. Bu yüzden oğullarına da İsrailoğulları mânâsında "Beni İsrail" dendi. Bunların soyundan gelen ve daha sonra Hz. Mûsa Aleyhisselâmın da peygamber olarak gönderileceği kavim, İsrailoğulları olarak anılmıştır.

Bunların herbirinin sülâlesine torun mânâsına gelen "sıbt," hepsine birden torunlar "esbat" denilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de birçok âyette bunlardan "esbat" diye bahsedilmektedir.

Yusuf Aleyhisselâm

HZ. YUSUF, AHLÂK GÜZELLİĞİ yanında dış güzelliği itibariyle de eşsiz bir insandı. Hz. Yakup, Yusuf'a ayrı bir şefkat ve sevgi besliyordu.

Yusuf'un kardeşleri, babalarının onu çok sevdiğini görünce kıskandılar.

Bu arada Hz. Yusuf bir rüya görmüştü. Rüyasında 11 yıldızın, güneş ve ayın kendisine secde ettiğini gördü. Rüyasını babasına anlattı. Yusuf o vakitler 12 yaşındaydı. Babası rüyasını kimseye anlatmamasını söyledi. Aksi takdirde başına büyük bir bela gelirdi.

Hz. Yusuf'un rüyasında gördüğü 11 yıldız kardeşlerine, güneş babasına, ay da annesine işaret ediyordu. Böylece Allah'ın, Yusuf Aleyhisselâmı onlara üstün kılacağı anlaşılıyordu.

Diğer kardeşleri her nasılsa bu rüyayı duydular ve annelerine giderek, "Güneş babamızdan, ay annemizden, onbir yıldız da bizden başkası değil" dediler. "Demek ki Yusuf üzerimize hükümdar olacak" şeklinde yorumda bulundular.

Bunun için bir an önce Yusuf'u ortadan kaldırmayı plânladılar. Babalarından izin alarak Yusuf'u götürdüler. Biraz oynadıktan sonra onu bir kuyuya atıverdiler. Arkasından

da bir kuzu kesip kanını Yusuf'un gömleğine bulaştırdılar. Akşam üstü ağlayarak babalarının yanına geldiler. Yusuf'u bir kurdun yediğini söylediler, kanlı gömleği göstererek ispata kalkıştılar. Fakat babaları inanmamıştı.

Mısır'a gitmekte olan bir yolcu kafilesi kuyunun yanında konakladı. İpi kuyuya salınca Hz. Yusuf'u ipe sarılmış olarak çıktığını gördüler.

Yusuf'u götürdüler, Mısır köle pazarına çıkardılar. Mısır Hazine Bakanı ile hanımı Züleyha, Yusuf'u satın aldılar, evlerine götürdüler. Çocukları da yoktu.

Hz. Yusuf gençlik çağına gelmişti. Cenab-ı Hak kendisine peygamberlik görevi vermişti.

Çok güzel ve yakışıklı bir gençti. Züleyha ona karşı ayrı bir duygu beslemeye başladı. Sarayda kimsenin olmadığı bir gün Yusuf'u kendine davet etti.

Hz. Yusuf Allah'tan korktuğunu söyledi ve ayrıca efendisine böyle bir ihanette de bulunamazdı.

Züleyha muradını alamayınca yine kimsenin olmadığı bir günde Hz. Yusuf'u kovaladı, yakalayınca da kendine doğru çekti. Gömleğinden tuttu. Yusuf kaçınca gömleği yırtıldı. Bu arada Züleyha'nın kocası ile amcası karşılarına çıktı. İlk anda mahcup oldu; ama hemen Yusuf'u suçlamaya başladı. Cezasının da zindan olduğunu söyledi.

Büyük bir töhmet altında bulunan Hz. Yusuf, insaflı ve akıllı biri olan Züleyha'nın amcasının sözleriyle rahatladı:

> "Eğer Yusuf'un gömleği önden yırtılmışsa kadın doğru söylemiştir, o yalancılardandır. Gömleği arkadan yırtılmışsa o zaman kadın yalan söylemiştir, o doğru söyleyenlerdendir."

Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtılmış olduğunu görünce, kocası Züleyha'ya, "Şüphesiz bu sizin hilelerinizdendir. Siz kadınların hilesi ise pek büyüktür. Yusuf, sen bundan kimseye söz etme. Sen de ey kadın, günahın için Allah'tan af dile. Muhakkak ki sen günahkârlardan oldun."

MISIR'DA YAYILAN DEDİKODU

Bu hadiseyi her ne kadar saklamak istedilerse de, yayılmasına engel olamadılar. Her tarafı dedikodu sardı. Saraya yakın kadınlar Züleyha'yı kınadılar.

Züleyha çok sıkıldı. Kendisini mazur göstermek için bir plân kurdu. Dedikodu yapan kadınları saraya çağırdı. Onlara bir sofra hazırlattı ve ellerine birer bıçak verdi. Misafirler önlerindeki meyveleri soymaya başladıkları sırada, Yusuf içeri girdi. Kadınlar Yusuf'un güzelliğini görünce kendilerinden geçtiler, meyve yerine ellerini doğradılar. "Hâşâ, bu bir beşer olamaz. Olsa olsa güzel bir melektir."

Züleyha kendini haklı göstermişti böylece.

Züleyha Hz. Yusuf'u tekrar tehdit ediyordu: "Zindanda küçük düşenlerden olacaksın."

Yusuf için iki yol vardı. Ya Züleyha'nın teklifini kabul edip günah işleyecek veya zindana girecekti.

"Ey Rabbim! Zindan bana daha sevimlidir" diyerek zindanı tercih etti. Züleyha Yusuf'un bir müddet zindana atılmasını teklif etti. Hz. Yusuf için zindan günleri başladı.

Hapiste iki mahpus vardı. Biri hükümdarın ekmekçisi, diğeri de şerbetçisi idi. Bir iftira üzerine hapse atılmışlardı. Bir gün gördükleri rüyaları tabir ettirmek üzere Hz. Yusuf'a geldiler. Birisi dedi ki: "Ben rüyamda şaraplık üzüm sıktığımı gördüm." Diğeri ise, "Ben de başımın üstünde ekmek taşıdığımı ve kuşların o ekmekten yediğini gördüm" dedi. "Bize rüyamızı tabir et" dediler.

Hz. Yusuf rüyalarını şöyle tabir etti:

> "Ey benim iki zindan arkadaşım! Rüyanızın tabirine gelince, biriniz zindandan çıkacak ve efendisine şarap sunacaktır. Diğeriniz ise asılacak ve başından kuşlar yiyecektir. Tabirini istediğiniz rüyalar hakkındaki hüküm budur."

Bu iki genç zindandan çıkarılırken, Hz. Yusuf kurtulacağını tahmin ettiği gence "Efendinin yanında benden bahset" dedi.

Ekmekçi çıkıp idam edilmiş, şerbetçi de sarayda şerbet dağıtmaya başlamıştı. Fakat şeytan ona Hz. Yusuf'tan efendisine bahsetmeyi unutturdu. Bu yüzden bir müddet daha zindanda kaldı.

Bir gün kral bir rüya gördü. Rüyasında yedi zayıf inek, yedi semiz ineği yemekteydi. Ayrıca yedi yeşil başak ile bir o kadar kuru başak görmüştü. Kral, gördüğü rüyayı tabir ettirmek için vezirlerini çağırttı. Ancak vezirler aciz kaldılar.

O sırada şerbetçinin hatırına Hz. Yusuf geldi ve doğru Hz. Yusuf'un yanına gitti, rüyayı anlattı.

Hz. Yusuf şöyle tabir etti: "Yedi yıl, her zamanki gibi ekeceksiniz. Bu ekinleri biçtiğiniz zaman, yiyeceğiniz az bir kısmından başkasını başakları içinde saklayın. Sonra bu yedi senenin ardından yedi kurak yıl gelecek ve tohumluk için ayıracağınız az bir kısım hariç olmak üzere, önceden biriktirdiklerinizi yiyip bitireceksiniz. Sonra da bu kuraklığın arkasından bir sene gelecek ki, halk onda yağmura kavuşacak, mahsullerini ve hayvanlarını bol bol sıkıp sağacak."

Rüyanın tabirini öğrenen Kral, Hz. Yusuf'u hemen zindandan çıkarmak istedi. Fakat Hz. Yusuf suçsuzluğu ispat edilmeden çıkmak istemedi. Bunun üzerine başta Züleyha olmak üzere Mısır kadınları Hz. Yusuf'un suçsuz olduğunu itiraf ettiler. Sonunda Hz. Yusuf zindandan çıktı.

Hz. Yusuf zindandan çıkınca Kralın huzuruna vardı. Hz. Yusuf Kralın isteği üzerine rüyayı tekrar tabir etti. Hükümdar "Peki bu söylediklerini kim yapacak?" deyince Hz. Yusuf, kendisinin yapabileceğini söyledi. Hazine Bakanı ölmüş, Züleyha da dul kalmıştı. Kral, Hazine Bakanlığına Hz. Yusuf'u getirdi ve Züleyha'yı da onunla nikâhladı.

Hz. Yusuf'un Züleyha'dan Efraim ve Menşa adında iki oğlu ve Rahmet adında bir kızı dünyaya geldi.

Rahmet, Hz. Eyyûb Aleyhisselâmın hanımı, Efraim de Hz. Musa'nın dedelerinden olacaktır.

Hz. Yusuf makamına geçer geçmez icraata başladı. Mısır

halkı Hz. Yusuf'un güzel idaresiyle fazla bir sıkıntı çekmedi.

Şam ve Kenan halkı akın akın Mısır'a gelip buğday istiyordu.

Bu arada Yusuf'un kardeşleri de erzak almak için Mısır'a geldiler. Yusuf kardeşlerini tanıdı, ama belli etmedi.

Hz. Yusuf, ağabeylerine zahireyi teslim etti. Onları yolcu edeceği sırada "Bana bir daha geldiğinizde diğer kardeşinizi de getirin" diye tembih etti.

Yusuf Aleyhisselâm ile kardeşi Bünyamin anne bir kardeştiler. Yakup Aleyhisselâm hasretini Bünyamin ile gidermeye çalışıyordu. Başına Yusuf gibi bir şey gelir korkusuyla diğer kardeşleriyle göndermekten çekiniyordu. Oysa Yusuf Aleyhisselâm kendilerine "Eğer onu bana getirmezseniz artık size erzak yoktur; bir daha da bana yaklaşmayın" demişti.

Fakat kardeşlerinin Bünyamin'i babalarından istemeye yüzleri yoktu. Ancak ihtiyaç duydukları erzak hatırı için, "Onu babasından isteyeceğiz, mutlaka getiririz" dediler.

Hz. Yusuf yıllarca hasret duyduğu şefkatli babasını ve öz kardeşini görmek ve dünya gözüyle onlarla kucaklaşıp hasret gidermek istiyordu. Bunun için ilk fırsatta kardeşiyle görüşmek ve aradaki engelleri kaldırmak istiyordu. Hatta belki paraları olmaz, ikinci kez gelemezler diye onlar görmeden zahire almak için getirdikleri bedelleri gizlice yüklerinin arasına koydurmuştu.

Sevinçle Kenan'a dönen kardeşler doğruca babalarının huzuruna çıktılar. Başlarından geçenleri anlattılar. İkinci bir seferde Bünyamin'i de beraber götürmelerinin şart olduğunu belirttiler.

Hz. Yakup mecburen teklifi kabul etti. Kenan'dan ayrılan kardeşler doğruca Hz. Yusuf'un huzuruna çıktılar. Kardeşleri Yusuf'un huzuruna girince Yusuf kardeşi Bünyamin'e kendi yanına aldı. Kendisini ona tanıttı.

Hz. Yusuf, bir vesile ile Bünaymin'i yanında bıraktı. Böylece Bünyamin ağabeyinin yanında kalmış oldu.

Diğer kardeşler döndüler. Her ne kadar babalarına durumu anlattılarsa da inandıramadılar. Yakup Aleyhisselâm hüznünü ve şikâyetini Rabbine arzetmekle yetindi.

Dokuz kardeş babalarının ısrarı üzerine Mısır'a giderek Hz. Yusuf'un huzuruna çıktılar. Yaptıklarına da pişman idiler. Hz. Yusuf'un huzuruna çıktılar. Kardeşlerini istediler. Bir süre sonra Hz. Yusuf onlara da kendini tanıttı. Hep beraber:

"Allah'a yemin olsun ki seni Allah bize üstün kılmıştır. Biz gerçekten suçluyuz, suçumuzu itiraf ediyoruz" dediler.

Yusuf Aleyhisselâm:

"Bugün size bir kınama yoktur. Allah sizi affetsin" dedi ve gömleğini babalarına vermeleri üzerine gönderdi.

Kardeşleri babalarını daha fazla merakta koymamak ve müjdeyi bir an önce yetiştirmek için Kenan'a doğru yola çıktılar.

Bu arada Hz. Yakup'un içinde tarif edilmez bir ferahlık belirmeye başladı. Yüzünü Mısır tarafına döndürerek "Ben" dedi, "Yusuf'umun kokusunu alıyorum."

Çok geçmeden kardeşleri Hz. Yusuf'un hayatta olduğunu gösteren gömlek ve müjde ile çıkageldiler. Yakup (a.s.) gömleği alıp yüzüne gözüne sürdü, kokladı, bağrına bastı. Gözü ve gönlü açıldı.

Daha sonra Hz. Yusuf'un daveti üzerine Yakup hanedanı Kenan'dan Mısır'a göç ettiler.

Hep beraber Yusuf'un yanına girdiklerinde, Yusuf anne ve babasını kucaklayıp yanına aldı. Yusuf'a kavuştukları için anne ve babası ile kardeşleri secdeye kapandılar. "İşte baba" dedi. "Evvelce gördüğüm rüyanın tabiri budur. Rabbim bunu gerçekleştirdi."

Dünyevî saadetin zirvesine çıkan Hz. Yusuf, herkesin hayal ettiği bu saadette devamlı kalmayı isteyeceğini beklerken, O, Cenab-ı Hak'tan ölümünü istedi. "Ey Rabbim" dedi, "Bana mülk ve saltanat verdin, ilâhî kitapların sırrını ve rüya tabirini öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan Rabbim! Dünyada

da, âhirette de Sensin benim dostum ve gözeticim. Müslüman olarak canımı al ve beni sâlih kullarına kat."

Cenab-ı Hak, Hz. Yusuf'un duasını kabul ederek ruhunu kabzetti. Bütün Mısır ülkesi mateme boğuldu. Vefat ettiğinde 120 yaşında idi. Babası Hz. Yakup'un vefatından 23 yıl sonra vefat etti. Cenazesi mermer bir tabut içinde Nil'in güzergâhına defnedildi. Daha sonra Halil şehrine getirildi.

Yûnus Aleyhisselâm

YÛNUS ALEYHİSSELÂM Hz. Yakub'un oğlu Bünyamin'in neslinden Metta'nın oğluydu. Bunun için kendisine Yûnus bin Metta denirdi. Metta, Hz. Yûnus'un annesi idi.

Yûnus Aleyhisselâm, inançları bozulmuş, putlara tapmaya başlamış olan Ninova halkına peygamber olarak gönderildi. Bu sırada otuz yaşındaydı.

Allah'ın birliğine inanmalarını sağlamak üzere tam otuz üç yıl çalıştı. Ne var ki, bu müddet içinde kendisine sadece iki kişi iman etti.

Kavminin imana gelmesinden ümidini kesince beddua etti.

Hz. Yûnus döndü, otuz yedi gün daha imana çağırdı, fakat yine inanmadılar. O zaman kavmine şöyle dedi: "Size üç güne kadar bir azap gelecektir. Bunun ilk belirtisi olarak önce benizleriniz sararacak!"

Gerçekten ertesi gün uyandıklarında benizleri uçmuştu. Birbirlerinin yüzüne bakıp "İşte Yûnus'un bahsettiği azap gelip çattı. Gerçekten onun yalan söylediğini görmedik. Bekle-

yiniz, eğer Yûnus aranızda gecelerse azaptan korkmayın. Eğer aranızdan ayrılırsa bilin ki azap sizi yakalayacak!" dediler.

Hz. Yûnus kırkıncı gün yaklaşınca azabın geldiğini anladı ve aralarından ayrılıp gitti. Ertesi gün şiddetli bir azap gelip çattı.

Dumanlar çıkaran simsiyah bulutlar her tarafı kaplamaya başladı. Bunu görünce yok olacaklarını anladılar. Hz. Yûnus'u aramaya ve tevbe etmeye karar verdiler, ama nerede aradılarsa bulamadılar.

Şehirden çıkıp yüksek ve çıplak bir tepeye vardılar. Herbir canlıyı yavrusundan uzak tutup sonra da Allah'a dua ettiler. Böylece imanlarını açığa vurdular. Allah da dualarını kabul ederek azabı üzerlerinden kaldırdı.

Yûnus Aleyhisselâm kavminin tevbe edip azaptan kurtulduklarından habersizdi. Yıllardan beri kavmini imana davet ettiği halde iman etmede direnmelerine kızan Hz. Yûnus, İlâhî izin almadan kavmini terketmişti.

Gitti bir gemiye bindi. Ancak gemi sağa sola yalpalıyor, ileri ve geri bir türlü hareket etmiyordu. "Gemide efendisinden kaçan bir köle var" denilince yolcular arasında kura çekildi. Ve kura üç defa üst üste Yûnus Aleyhisselâma çıktı. Yûnus Aleyhisselâm denize atıldı ve balık tarafından yutuldu. Balığın karnında tevbesi ve duası kabul olunca ıssız bir sahile atıldı, orada hem gölgesinden, hem de meyvelerinden istifade ettiği ağaç altında bir müddet kalarak sağlığına kavuştu. Daha sonra tekrar kavmine dönerek onları irşad etti. Kur'ân bu hususu şöyle dile getirir:

> "...Sonra karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: 'Senden başka İlâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum.' Duasını kabul edip onu sıkıntıdan kurtardık. İşte Biz, mü'minleri böyle kurtarırız."

Yûnus Aleyhisselâm balığın karnına girince ona yardım ihtimali olan sebepler ortadan kalkmıştı. Hatta bütün insanlar

ona yardıma koşsalardı, yine beş para faydaları olmazdı. Çünkü uçsuz bucaksız dalgalı bir deniz, gece karanlıkları arasında milyonlarca balıktan birinin karnında bir Yûnus'u, hangi sebep kurtarabilirdi?

Dolayısıyla Hz. Yûnus, bütün sebepleri yaratan Cenab-ı Hak'tan başka bir sığınak olmadığını bütün duygularıyla idrak ettiği anda, Allah'a tam bir ihlâs ile yalvarmıştı. Yaptığı münacatı, ona bir kurtuluş vesilesi olmuştu.

Bu münacat sonunda, balığın karnı bir denizaltı gemisi hükmüne geçmiş, dağ gibi dalgalı deniz, emniyetli bir sahraya dönüşmüş ve gökyüzündeki bulutlar dağılıp ay bir lamba gibi başı üstünde bulundurulmuştu. Ona her yönden sıkıntı veren varlıklar, dostluk yüzünü göstermişlerdi. Böylece selâmet sahiline çıkıp Rabbinin lütfunu görmüştür.

Yûnus Aleyhisselâm, Allah'ın lütfu ile kısa zamanda kaybettiği gücünü kazanıp eski sağlığına kavuştu ve tekrar kavmiyle buluşmak üzere yola çıktı. Bir mucize eseri olarak bir ağaçla keçi, Hz. Yûnus'un geldiğini kavmine haber verdiler. Sonra halk Hz. Yûnus'u karşılamaya gittiler. Eline ayağına sarılıp hürmetle öptüler. Alıp şehre getirdiler. Hz. Yûnus tekrar ibadete çekildi.

Yûnus Aleyhisselâmın kıssasından çıkan dersler:

Bizler Hz. Yûnus Aleyhisselâmın birinci halinden yüz derece daha müthiş bir haldeyiz. Gecemiz gelecektir. Geleceğimiz, gaflet içinde geçtiğinden onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, uzay boşluğudur, dünyamız bu boşlukta yüzmektedir. Bu denizin her dalgasında binler cenaze bulunuyor, hergün binlerce insanın hayatı ölümle sonlanıyor. Bu açıdan onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim nefsimizin arzuları balığımızdır, ebedi hayatımızı sıkıp mahvetmeye çalışıyor. Bu balık, onun balığından bin derece daha zararlıdır. Çünkü onun balığı yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim balığımız ise, yüz milyon senelik hayatı mahvetmeye çalışıyor.

Mâdem, hakikî durumumuz budur. Biz de Yûnus Aleyhisselâma uyarak bütün sebeplerden yüzümüzü çevirip doğrudan doğruya bütün sebepleri yaratan Rabbimize sığınıp 'Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn' demeliyiz ve iyice anlamalıyız ki, gaflet ve sapkınlıklarımız sebebiyle aleyhimizde birleşen gelecek, dünya ve nefsimizin zararlarını giderecek yalnız O zat olabilir ki, gelecek emri altında, dünya hükmü altında, nefsimiz idaresi altındadır. Acaba göklerin ve yerin yaratıcısından başka hangi sebep var ki, en ince ve en gizli olan kalbimizden geçenleri bilsin. Bizim için geleceği, ahiretin yaratılmasıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüz bin boğucu dalgalarından kurtaracak O Zattan başka hiçbir şey, hiçbir cihette, Onun izin ve iradesi olmadan imdat edemez ve kurtarıcı olamaz.

Madem hakikat böyledir. Nasıl ki Hz. Yûnus Aleyhisselâma o münâcâtın neticesinde balığı ona bir binek, bir denizaltı ve denizi bir güzel sahra ve gece mehtaplı, lâtif bir şekil aldı. Biz de o münâcâtın sırrıyla 'Lâ ilâhe illâ ente sübhaneke innî küntü mine'z-zalimîn' demeliyiz. 'Lâ ilâhe illâ ente' cümlesiyle geleceğimize, 'sübhaneke' kelimesiyle dünyamıza, 'innî küntü minez'zalimîn' cümlesiyle nefsimize, Allah'ın merhametini çekmeliyiz. Böylece iman nuru ile ve Kur'ân'ın mehtabıyla geleceğimiz aydınlansın ve o gecemizin dehşet ve vahşeti, huzura ve sevince dönüşsün. Böylece Kur'ân'ın sırrıyla, nefsimiz bize binmeyecek, bineğimiz olacak bizi ona bindirip ebedi hayatımızı kazanmaya bir vasıta olacaktır.

Davud Aleyhisselâm

İSRAİLOĞULLARINDA HÂKİMLER devri 500 sene kadar sürdü. Bu devrin en son hâkimi Hz. İşmoil'dir. Onun hem peygamber, hem de hâkim olduğu sırada, Amalika kavminden arta kalan bir kavmin başına Calût adında zorba bir hükümdar geçti.

Bunlar şiddetli bir hücumla İsrailoğullarını bozguna uğrattılar. Bir kısmını esir ettiler, bir kısmını da ağır vergilere bağladılar, topraklarının büyük bir kısmını zaptettiler.

İsrailoğulları topraklarını geri almak için bu zorba hükümdar ve güçlü kavimle mücadele etmek zorunda kaldılar. Bunun için iyi ve dirayetli bir kumandanın idaresinde organize olmaları gerekiyordu. Hz. İşmoil'den kendilerine böyle bir kumandan bulmasını ve onun emri altında teşkilâtlanıp kendilerini yurtlarından eden Amalikalılarla savaşmasını istediler.

Hz. İşmoil, bu kavmin sözünde durmayan inanlar olduğunu bildiğinden onlardan savaştan geri dönmeyeceklerine dair kesin söz aldı. İsrailoğulları ise, kendilerine güçlü kuvvetli, sa-

vaştan anlayan bir kumandan verildiği takdirde, sonuna kadar harp edeceklerine söz verdiler.

Bunun üzerine Hz. İşmoil, Cenab-ı Hakk'ın emriyle, Talût adlı birisini, onlara kumandan ve kral tayin etti. Ne var ki, İsrailoğullarının zenginleri buna itiraz ettiler:

> "O bizim üzerimize nasıl kral olabilir? Biz mülk ve saltanata ondan daha çok lâyıkız. Üstelik ona servetçe bir bolluk verilmiş de değildir."

Daha baştan verdikleri sözlerinde sadakat göstermediler. Herşeyi maddede ve zenginlikte gören bu kişilerin itirazları, kendilerindeki karaktersizliği bir kere daha ortaya koyuyordu. İşmoil Aleyhisselâm onlara şu karşılığı verdi:

> "Muhakkak ki, onu sizin üzerinize Allah seçti ve onu, ilim ve kuvvet bakımından sizden güçlü kıldı. Allah mülkü dilediğine verir, Allah lütfu bol olan ve her şeyi bilendir."

Talût'un asıl adı Savil bin Kays'tı. Uzun boylu, güçlü bir vücut yapısına sahip olmasından dolayı Arapça "Tûl," yüksek mânâsına gelen kelimeden Talût olmuştur. İsrailoğullarını ikna için Hz. İşmoil onlara şunu da söyledi:

> "Talût'un kumandanlığına alâmet, kaybettiğiniz sandığı size getirmesidir. O sandıkta Rabbinizden size bir manevî kuvvet ile Mûsa ve Harun ailelerinden arta kalan bakiyeler vardır ve o sandığı melekler taşıyacaklardır. Eğer inanıyorsanız, şüphesiz ki, bunda sizin için bir delil vardır."

Kur'ân-ı Kerim'de "tabut" denilen bu kutu gerçekte tabut olmayıp içinde İsrailoğullarınca mukaddes şeyler bulunan bir sandıktır. Bu sandık, Hz. Mûsa'dan o zamana kadar nakledilerek gelmiştir. İsrailoğullarının zulmü üzerine, Allah Tealâ kendilerine Calût'u musallat etmiştir. Calut, İsrailoğullarını yurtlarından sürmekle kalmamış, bu mukaddes sandığı da ellerinden alarak, hakaret olsun diye pis bir yere bıraktırmıştı.

Talût, İsrailoğullarına hükümdar tayin edilince, Allah, Amalikalılara bir belâ vermişti. Kim gidip mukaddes sandığın

yanına pislerse, hemen öldürücü bir hastalığa yakalanıyordu. Bu yüzden kısa zamanda Amalikalılar büyük zayiat verdiler. Hastalığın tabut yüzünden olduğunu anlayınca, onu bir öküz arabasına yükletip salıverdiler. Öküzler doğruca Talût'un evinin önüne geldi. Talût, tabutu alarak eski yerine koydurdu.

Bu hadise üzerine İşmoil Aleyhisselâm, Talût'un kumandan olmaya lâyık birisi olduğunu İsrailoğullarına ispatladı. Onlar da ister istemez bunu kabullendiler.

Bundan sonra Talût, tam bir yetkiyle İsrailoğullarının başına geçti. Hemen bir ordu hazırladı. Ordusu hazır olup harekete geçeceği sırada onlara, "Allah sizi bir nehirle imtihan edecek. Kim o nehrin suyundan içerse benden değildir. Kim ondan içmezse şüphesiz o bendendir. Ancak bir avuç kadar içmenin bir zararı yoktur" dedi.

Calût üzerine doğru giden Talût'un ordusu, sözkonusu nehrin kenarına vardıklarında çok susamışlardı. Çok azı müstesna hepsi birbirine bakarak bu sudan kana kana içtiler. Bir de ne görsünler, sudan içenler hemen takattan düşüp, savaş güçlerini kaybediyorlardı. Hepsi nehrin kenarında dökülüp kaldılar.

Talût ve ona gönülden inananlar bir avuç suyla yetinmiş ve imtihanı kazanarak nehri geçmeye muvaffak olmuşlardı. Nehri geçemeyenler, "Bugün bizim Calût ve askerine karşı koyacak gücümüz yok" dediler. Ahirete inanıp Allah'ın huzuruna çıkacaklarına inananlar, onlara şöyle karşılık verdi: "Nice az topluluklar, nice çok topluluklara, Allah'ın izniyle, galip gelmişti. Allah sabredenlerle beraberdir."

Calût'un ordusu hem çok kalabalık, hem de silâh gücü bakımından çok üstündü. Talût'un ordusu ise tam tersine, hem sayıca, hem de silâh gücü bakımından daha azdı. İsrailoğulları mağlup olursa yeryüzünde hak dini temsil edenler kalmayacaktı. Cenab-ı Hakk'a iltica ederek şöyle yalvardılar:

> "Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır. Ayaklarımızı sabit kıl. Ve kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

Müthiş bir savaş başladı. Mü'minler büyük bir şevkle savaşa giriştiler. Amalikalılar bir anda bozguna uğratıldı. Neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Bu arada Talût'un ordusunda bulunan Hz. Davud, düşmanın zorba kumandanı Calût'u öldürdü.

Davûd Aleyhisselâm, Hz. İbrahim'in soyundan gelmektedir. Babasının adı İşa'dır. O da Hz. Yakub'un oğlu Yehuza'nın oğludur. Gür ve güzel sesli olan Hz. Davud, temiz kalbli, anlayışı kuvvetli ve güzel yüzlü idi. Koyun güden, iyi silâh kullanan cesur bir gençti. İsrailoğullarının Amalikalılarla karşı karşıya geldiği sırada Talût tarafında yer almıştı. Calût meydana çıkıp er dilediğinde, karşısına Hz. Davud çıktı. Oysa Calût iri yarı, cüsseli olmasına rağmen Davûd çelimsiz ve zayıf yapılıydı. Ancak maharetli bir sapan taşı atışıyla Calût'un gövdesini yere sermişti. Bunun üzerine Hz. Davud'un İsrailoğulları arasındaki kıymeti arttı. Talût daha önce vadettiği gibi Calût'u öldürdüğü için kızını kendisine nikâhladı. Ayrıca Talût vefat ettikten sonra devletinin başına onun geçmesini vasiyet etti.

Talût'un vefatı üzerine vasiyetine uyarak, Hz. Davud yerine geçti. İsrailoğullarının on iki soyunun tamamı Davud Aleyhisselâmın hükümdarlığını kabul etti. Bir müddet sonra Cenab-ı Hak, kendisine saltanat yanında peygamberlik nimetini de verdi.

Hz. Davud, hemen bir ordu kurdu ve bütün Kenan illerini zaptetti. Kudüs'ü başkent yaptı. Ayrıca Amman, Halep, Nusaybin ve Ermenistan'ı da kendi topraklarına kattı.

Hz. Davud'a Zebûr isimli ilâhî kitap indirilmiştir.

Zebûr, dört büyük kitaptan biridir, yüz elli sûreden ibaret olup içinde helâle, harama ve cezalara dair hükümler yoktur. Daha ziyade vaaz, nasihat ve kıssalardan ibarettir. Tesbih, zikir, nasihat ve öğüt ağırlıklı olan Zebûr'un elli sûresi Buhtunnasar, diğer ellisi de Rumlara ait haberlerden bahseder. Zebûr, Hz. Davûd'a Ramazan ayında ve İbrani dilinde nâzil olmuştur.

MESCİD-İ AKSÂ'YI İNŞASI

Önceleri bir kayalık olan Mescid-i Aksâ'nın yerini ilk satın alıp duvarlarını ilk yükselten Hz. Davud Aleyhisselâmdır. Fakat mescidin duvarları yükseldikten sonra yıkılmış ve tamamlanması için Hz. Davud'un ömrü yetmemiştir. Mescidi tamamlamayı oğlu Hz. Süleyman'a vasiyet etmiştir.

Davud Aleyhisselâm'ın on dokuz oğlu vardı. Hükümdarlığına, bilgisine ve peygamberliğine yalnız Hz. Süleyman varis oldu.

Süleyman Aleyhisselâm

HZ. DAVUD'UN ON DOKUZ oğlundan biri olan Süleyman, babası vefat ettiğinde on iki yaşında idi. Babasının maddî ve manevî mirasına sahip oldu.

Davud Aleyhisselâm vefat edeceği sırada oğlu Süleyman'a Beytü'l-Makdis'i tamamlamasını vasiyet etmişti.

Süleyman Aleyhisselâm, hükümdarlığının dördüncü yılında binanın yapımına başladı.

Süleyman Aleyhisselâm Mescid-i Aksâ'nın imârı için hiçbir fedakârlıktan kaçınmadı.

Süleyman Aleyhisselâm, Mescid-i Aksâ'yı inşa için insanlardan ve cinlerden pek çok sanatkâr ve işçileri davet edip getirmişti. Bunlar arasında cinnî şeytanlarla, onlardan ders alan insî şeytanlar da vardı. Süleyman Aleyhisselâmın mülkünde insanlardan ve cinlerden olan şeytanlar çok azıtmış, fitne çıkarmış, dinsizlikte çok ileri gitmişlerdi. Bunlar arasında bina ustası olduğu gibi, dalgıç ve başka sanatlara vâkıf kimseler de vardı.

Bunlar son derece kurnaz, dessas ve ihtilâlci idiler. Süley-

man Aleyhisselâmın peygamberliğini kabul etmedikleri halde, korkularından zoraki boyun eğiyorlardı. Bu arada fırsat buldukça gizliden gizliye Hz. Süleyman aleyhinde konuşmaktan da geri kalmıyorlardı. Bu fesat sonunda ihtilal yaptılar, Süleyman aleyhisselâm bir süre saltanatını kaybettiyse de fazla bir zaman geçmeden daha güçlü olarak hâkimiyetini kurdu.

Hz. Süleyman'ın emrine sadece insanlar değil, cinler, kuşlar, rüzgâr da verildi. Makamına gitmek üzere evinden çıksa, kuşlar başının üzerinden ayrılmazlardı. Makamında insanlar ve cinler önünde, emrine hazır beklerlerdi.

Rüzgâra biner, dilediği yere gidip gelirdi. Bununla da kalmaz, rüzgâr ona herkesin konuştuğu şeyleri ulaştırırdı. Rüzgârla bir günde iki aylık mesafeyi kestirirdi.

Süleyman Aleyhisselâm tahtına geçtikten sonra, kendisine ihtilâl düzenleyenleri zincirlere bağlatıp emrine boyun eğdirdi. Bunlar bina ustaları, denizden inci mercan çıkaran dalgıçlar, sihirbazlığı ve saray inşasını bilen sanatkârlardı.

Bunlar, Hz. Süleyman'ın önünde ister istemez çalışırlardı. İçlerinden kim işten kaçarsa şiddetli bir azaba çarptırılırdı.

Süleyman Aleyhisselâmın saltanatının haşmetini gösteren en büyük nimet, muhteşem ve disiplinli ordusu idi. Ordusunda sadece insanlar değil, kuşlar, hayvanlar ve cinler de emrine boyun eğer ve hazır bulunurdu.

Süleyman Aleyhisselâm, Mescid-i Aksâ'nın inşaatını tamamladıktan sonra hac için Mekke'ye gitti.

Süleyman Aleyhisselâm içinde bulunduğu saltanat ve nimetle birlikte kırk yıl saltanat sürdü.

Bu müddet içinde cinler, horlayıcı bir azap içinde kaldılar ve Hz. Süleyman'ın emri altında çalıştılar. Cenab-ı Hak onların acizliğini onlara kabul ettirdi. Süleyman Aleyhisselâm vefatıyla onların gaybı bilmedikleri gerçeği ortaya çıktı.

Süleyman Aleyhisselâm, birgün asasına dayanmış olduğu halde cinlerin çalışmasına nezaret ediyordu. İşte o vaziyette ruhunu teslim etti. Ama görünüşte hiç belli olmuyordu. Cin-

ler onu hâlâ hayatta sanıp ağır ve meşakkatli işte çalışmalarını sürdürüyorlardı. Bu durum günlerce devam etti. Bu arada bir ağaç kurdu Süleyman Aleyhisselâmın asasını kemirdi. Asa kırılınca Hz. Süleyman'ın yere yığıldığını gördüler. Ancak o zaman insanlar ve cinler Süleyman Aleyhisselâmın çok önce vefat ettiğinin farkına vardılar.

HZ. SÜLEYMAN'DAN SONRA İSRAİLOĞULLARI

Hz. Süleyman'ın vefatından sonra yerine oğlu geçti. Fakat bunun saltanatını yalnız Yahuda ve Bünyamin'in neslinden gelenler tanıdı. Geriye kalan on kol saltanatını tanımadı. Onlar da Efraim sülâlesinden gelen birini kendilerine hükümdar seçtiler. İkinci bir devlet kurdular. İki devlete ayrılan İsrailoğullarının birinci devletine Yahuda, diğerine de "İsrail devleti" denildi.

Yahuda devletinin başşehri Kudüs, hükümdarları da Hz. Süleyman'ın neslinden gelen halifeler şeklinde sürüp gitti.

İsrailoğullarının mukaddes emanetleri ve değerleri Kudüs'te bulunduğundan Yahuda devleti, daha meşrû ve itibarlı bir devlet oldu.

Diğer on sülâlenin oluşturdukları İsrail devletine ve onun başındaki hükümdarlara isyan etmiş gözüyle bakılırdı. Başşehirleri önceleri Nablus idi. Daha sonra Sebastiye şehrini merkez yaptılar. Her ne kadar İsrailoğullarının on kolu bu devlete bağlı ise de dinlerinin hükümlerini lâyıkıyla yerine getirmezlerdi. Hattâ zamanla Kudüs'ü ziyaretten vazgeçtikleri gibi, putperestlik ayinlerine bile başladıkları görüldü. Baal putuna taparak zamanla Hz. Mûsa'nın getirdiği dinin esaslarından ayrıldılar.

Zaman içinde Yahuda devletinde putperestlik ortaya çıkmışsa da İsrail devletine nisbetle çok azdı. Çünkü Kudüs'te bulunan âlimler ve Mescid'de okunan Tevrat'tan dolayı sapık inançlar fazla revaç bulmadı.

Tam bu sırada İsrailoğullarına, Hz. İlyas ve Elyesa Aleyhisselâm peygamber gönderilmiştir.

Mûsa ve Harun Aleyhimesselâm

HZ. YAKUB'UN BİR İSMİ DE İsrail idi. On iki oğlundan meydana gelenlere "İsrailoğulları" mânâsına "Beni İsrail" adı verilmişti. Mısır'da hüküm sürenlere de "Firavun" denilirdi. Firavunlar, tanrılık dâvâsına kalkışan zalim hükümdarlar devrinin adıdır.

Firavunlar idaresi, son derece zalim bir idareydi. Firavunlar İsrailoğullarını çeşitli sınıflara ayırıyor, bir kısmını hizmetçi, bir kısmını köle, bir kısmını da işçi olarak çalıştırıyorlardı.

İsrailoğulları bu zulüm ve işkencelerden bıkmış, atalarının yaşadıkları topraklara göçmek istemişlerdi. Bunun için defalarca harekete geçmiş, fakat bir türlü bunu başaramamışlardı.

Firavunlar devrinde kâhinlik, sihirbazlık, gaybtan haber verme gibi hususlar pek gelişmişti.

Hz. Mûsa'nın doğumundan önce Firavun korkulu bir rüya gördü. Rüyasında Kudüs'ten alevli bir ateş çıkıyor Mısır'a doğru yöneliyordu. Mısır'daki binaları tutuşturduktan sonra Kıbtîleri yakıp yok ediyor, fakat İsrailoğullarına bir zarar ver-

miyordu. Firavun bütün sihirbaz, kâhin ve falcılarını topladı, rüyanın neye işaret ettiğini sordu. Şöyle tabir ettiler:

"İsrailoğullarından doğacak bir çocuk senin tahtını elinden alacak, dinini değiştirecektir."

Firavun bunun üzerine korkunç bir emir verdi:

"İsrailoğullarından doğacak bütün erkek çocukları öldürün!"

Emir gereğince erkek çocuklar doğar doğmaz hunharca boğazlanıyordu.

Hz. Musa, hicretten 2348 sene önce dünyaya geldi.

Onun doğumu da Hz. İbrahim'in doğumuna benziyordu. Orada Nemrut vardı, burada Firavun...

Firavun'un erkek çocukları öldürme kararı zamanla İsrailoğullarında erkek neslinin azalmasına sebep oldu.

Kıbtîler, Firavun'a gelerek İsrailoğulları üzerinde olan ayak işlerinin zamanla kendilerine kalacağı endişesini dile getirdiler ve erkek çocuklarını daha fazla öldürmekten vazgeçmesini istediler.

Bunun üzerine Firavun, erkek çocuklarının bir yıl öldürülüp, bir yıl sağ bırakılmasını emretti.

Hz. Musa'nın kardeşi Harun Aleyhisselâm erkek çocukların öldürülmediği yılda, Hz. Mûsa da öldürüldüğü yılda dünyaya gelmişti.

Hz. Mûsa'nın annesi, doğum yaklaştıkça büyük bir heyecan ve sıkıntı içine girmişti.

Cenab-ı Hak, ona ilham ederek, doğacak çocuğu emzirmeye devam etmesini söyledi. Başına bir şey gelmesinden korktuğunda da onu sandık içinde denize bırakmasını, korkmamasını bildirdi. Hz. Musa'nın peygamber olacağını haber verdi.

Hz. Mûsa'nın annesindeki endişe gitti, kalbine ferahlık geldi.

Hz. Mûsa'yı dünyaya getirince İlâhî beyan gereği emzirdi. Sonra da bir sandık yaptırdı. Henüz üç aylık bir bebek olarak Hz. Mûsa'yı içine koyup Nil nehrine bıraktı.

Sabahleyin işitti ki, Nil nehrinde bulunan bir çocuk Firavun'un sarayına alınmış.

Firavun'un sarayındaki hizmetçiler sandığı açtıklarında sevimli bir yavrunun gülümsediğini gördüler. Firavun'un hanımı atıldı: "İşte," dedi. "Benim ve senin için bir göz nuru! Sakın onu öldürmeyin. Bakarsınız, bize bir faydası dokunur yahut onu evlât ediniriz."

Firavun'un hanımı Hz. Asiye saliha bir kadındı. Hz. Mûsa, peygamberliğini açıkladıktan sonra da ona iman edecek ve Firavun tarafından şehid edilecekti.

Hz. Mûsa'nın annesi hemen Mûsa'nın ablasına Mûsa'nın izini takip etmesini söyledi. Abla, Firavun'un sarayına sokularak, fark ettirmeden küçük Musa'yı gözetlemeye, olup bitenleri annesine ulaştırmaya başladı.

Hz. Mûsa'ya bir sütanne aranıyordu. Fakat o, getirilen kadınların hiçbirini emmiyordu. Saray sakinleri çaresiz kaldıkları bir sırada Hz. Musa'nın ablası Meryem söze karıştı:

"Size ona güzelce bakıp terbiye edecek bir aileyi tavsiye edebilirim."

Görevliler Meryem'in kim olduğunu ve oraya niçin geldiğini bile sormadılar. "Hemen al getir" dediler. Böylece Cenab-ı Hak, annesini Hz. Musa'ya kavuşturmuştu.

Hz. Mûsa'nın annesi gidip gelip sarayda yavrusunu emziriyor, böylece rahatlıkla büyütüyordu. Bir gün küçük Mûsa elinde oynadığı bir çubuğu Firavun'un başına vurdu. Firavun ürktü: "Yoksa bana zarar verecek çocuk bu olmasın" diyerek onu öldürmek istedi. Hanımı Asiye, "Ey hükümdar bu bir çocuk, aklı ermiyor, kusuruna bakma" diyerek öfkesini yatıştırdı. Firavun hemen adamlarını çağırdı, çocuğun önüne bir altınla bir parça kor ateş koymalarını söyledi.

Çocuğun altına değil de, ateşe el atıp ağzına götürmesi üzerine, Firavun, Musa'nın yaptığı hareketin şuursuz bir hareket olduğunu anladı ve öldürmekten vazgeçti. Bundan sonra Hz. Mûsa'nın dilinde pelteklik meydana geldi.

Hz. Mûsa, Firavun'un sarayında bir prens gibi yaşıyordu. Hz. Asiye ona büyük bir ihtimam gösteriyor, tarifi imkânsız bir sevgi ve alâka besliyordu.

Hz. Mûsa 18-20 yaşlarına geldiği sırada Cenab-ı Hak ona peygamberlik verdi.

Birgün Hz. Mûsa, halk uykuda iken saraydan çıktı, şehre indi. İki kişinin kavga ettiğini gördü. Onlardan biri İsrailoğullarındandı, diğeri de bir Mısır'lı idi. Kendi kavminden olan genç Hz. Mûsa'dan yardım istedi. Mısırlı Hz. Mûsa'ya da aldırmadan adama saldırdığı bir sırada Hz. Mûsa bir yumrukla onu yere serdi. Bu darbe ile Mısırlı ölüverdi. Oysa Hz. Mûsa'nın niyeti onu öldürmek değildi. Cenab-ı Hak, istemeyerek işlediği bu cinayetten dolayı kendisini affettiğini bildirdi.

Ertesi gün Mısırlının ölüm haberi şehre yayıldı, Hz. Mûsa sabahleyin Mısır sokaklarında dolaşıyordu. Adamı kimin öldürdüğü henüz bilinmiyordu. Bir de baktı ki bir gün önce kavga eden aynı adam, bu defa bir başkasıyla kavgaya tutuşmuştu. Adam Hz. Mûsa'yı görür görmez, yine yardıma çağırdı. İsrailoğlu'nun kavga çıkarmasına şiddetle kızan Hz. Mûsa adamın üzerine yürüdü. İsrailoğlu, korkudan kendisine hücum ettiğini sanarak Hz. Mûsa'yı ele verdi. Ve adamı onun öldürdüğünü açıkladı.

Bunun üzerine Firavun'un askerleri Hz. Mûsa'yı aramaya başladılar. Derken şehrin uzak bir yerinden koşarak bir adam gelip kendisine haber verdi: "Ey Mûsa! Memleketin ileri gelenleri seni öldürmek için karar aldılar. Hemen buradan çık git. Ben senin iyiliğini düşünenlerdenim."

Hz. Mûsa, bu haber üzerine Mısır'ı terk etmek üzere bilinmeyen bir yöne doğru yürümeye başladı.

Bu istikamet Şuayb Aleyhisselâmın ülkesi idi.

Hz. Mûsa'nın takip ettiği yol, kendisini Medyen suyu başına götürdü. Yorgun argın, aç susuz vardığı kuyu başında birçok kimsenin hayvanlarını suladığını gördü. Suyun başında geride kalıp gözetleyen iki kızı fark etti. Gitti sordu. Dediler ki:

"Çobanlar sulayıncaya kadar biz bekleriz, onlar işlerini bitirince sulama sırası bize gelecek!"

"Siz iki genç kızsınız, sürü gütmek size düşer mi?"

"Babamız ihtiyardır. Koyun güdemez."

Bunun üzerine Hz. Mûsa onların sürülerini kuyu başına sürüp suladı.

İki kız kardeş "sağol" diyerek mahcup bir şekilde oradan ayrıldılar.

Hz. Şuayb kızlarına:

"Neden çabuk döndünüz?" deyince, kendilerine Hz. Mûsa'yı tarif ederek, böyle bir delikanlının yardım ettiğini söylediler.

Hz. Mûsa günlerce ağaç yaprağı yiyerek yürüdü, aç ve bitkin düşmüştü. Buna rağmen ne çobanlardan, ne de kızlardan birşey istemedi, derdini yalnız Allah'a açtı.

Az sonra kızlardan biri geri döndü, Mûsa'nın yanına gelerek utana utana: "Babam, koyunlarımızı suladığın için sizi misafirliğe çağırıyor" dedi.

Hz. Mûsa gölgelikten kalktı Şuayb Aleyhisselâmın evine doğru hareket etti. Hz. Şuayb onu karşıladı. Sofraya buyur etti. Hz. Mûsa, Mısır'da başına gelenleri bir bir anlattı. Hz. Şuayb, "Korkma, artık o zalimler güruhundan kurtuldun" dedi.

Hemen kızlardan biri: "Baba" dedi. "Onu çoban tut. Çünkü o, tutacağın çobanların en hayırlısıdır, kuvvetli ve güvenilir bir kimsedir."

Şuayb Aleyhisselâm şu teklifte bulundu:

"Sekiz sene bana çalışman şartıyla şu kızlarımdan birini sana nikâh etmek isterim. On yıla tamamlarsan, o da senin bir lütfun olur."

Hz. Mûsa bu teklifi kabul etti.

Hz. Mûsa, Hz. Şuayb'ın yanında anlaşmaları gereği kaldı ve Şuayb Aleyhisselâm, kızı Safura'yı ona nikâhladı. O günden

itibaren de anlaşma gereği sekiz yıllık hizmet müddeti çalışmaya başladı.

Mûsa Aleyhisselâm, Hz. Şuayb'ın yanında kalma müddetini tamamladıktan sonra hanımını ve çocuklarını alarak Mısır'a doğru yola çıktı.

Sapa yollardan gidiyor ve yolların kendilerini nereye ulaştıracağını da bilmiyordu. Tûr dağı civarına geldiklerinde karanlık ve soğuk bastırmış, koyunları dağılıp gitmişti. Üstelik hamile olan hanımı da doğum sancısı çekmeye başlamıştı. Mûsa Aleyhisselâm ateş yakıp etrafını aydınlatmak ve hanımını ısıtmak istemişti. Ne var ki çakmağını ne kadar çaktıysa tutuşturamadı. Ateş ve ışığa şiddetle ihtiyaçları bulunduğu bir sırada, çaresiz kaldı. Uzakta bir ağaçtan çıkıp göğe doğru yayılan bir nur gördü. Ailesine "Siz durun, ben bir ateş gördüm. Belki ondan size bir kor getirir yahut yanında bir yol gösterici bulurum" dedi.

"Onun yanına geldiğinde kendisine 'Ey Mûsa!' diye nida olundu. 'Muhakkak ki, Ben senin Rabbinim. Şimdi ayakkabılarını çıkar. Çünkü sen mukaddes Tuva vadisindesin."

Rabbinin yüce huzurunda bulunmanın heybetinden Mûsa Aleyhisselâmın kalbi şiddetle çarpmaya başladı, bacakları titredi, dili tutuldu, gücü azaldı, adeta ölü gibi hareketsiz hale geldi. Bir melek göndererek Cenab-ı Hak onun kalbini güçlendirdi. Aklı başına geldi. Bundan sonra o İlâhî sese bir derece alışmış oldu. "Ey Mûsa! Ben seni insanlar arasından peygamber seçtim. Şimdi vahyolunanı dinle. Şüphesiz ki Allah Benim. Benden başka İlâh yoktur."

Bunun üzerine Hz. Mûsa asâ ve yed-i beyzâ gibi İlâhî mucizelerle donatıldıktan sonra kendisine Firavun'a gitmesi emrolundu:

"Mucizelerle birlikte Firavun'a git. Çünkü o iyice azdı."

Gidilecek kişi yeryüzünün en zalim, en cebbar ve hunhar birisiydi. Bu yüzden Hz. Mûsa dua ederek Cenab-ı Hakk'ın yardımını diliyor ve kardeşi Harun'u da yanında arkadaş istiyordu.

Duasını kabul eden Cenab-ı Hak, Hz. Mûsa'ya:

"İstediğin sana verildi ey Mûsa. Çünkü sana başka sefer de lütufta bulunmuştuk" dedi.

Hz. Mûsa ve Harun kalkıp Firavun'a gittiler. İçeri girdiklerinde Firavun, Mûsa Aleyhisselâma "Sen kimsin?" diye sordu.

Mûsa Aleyhisselâm: "Ben Âlemlerin Rabbinin elçisiyim. İsrailoğullarını benimle gönderesin diye beni sana gönderdi" dedi.

Firavun "Kimmiş sizin Rabbiniz?" dedi. Mûsa Aleyhisselâm:

"Rabbimiz, her şeyi yerli yerince yaratan, fayda ve zararlarını göstererek onu yaratılış maksadına sevkeden Zattır" dedi. Firavun: "Geçmiş kavimlerin hali ne olacak?" dedi. Hz. Mûsa: "Ona dair bilgi Rabbimin katındadır, Levh-i Mahfuzdadır. Rabbim ne şaşırır, ne de unutur. Yeryüzünü size o beşik yaptı, onda size yollar açtı. Gökten suyu indirdi."

Firavun bütün delilleri yalanladı ve Hz. Mûsa'ya dikkatle baktı ve onu tanıdı:

> "Seni çocukken aramıza alıp büyüten biz değil miyiz? Sen ömrünün nice yıllarını bizim aramızda geçirmedin mi? Sonra da yapacağını yaptın. Sen nankörün birisin."

Hz. Mûsa: "Ben onu bilmeyerek yaptım. Sonra sizden korkup kaçtım. Sonra da Rabbim bana ilim ve hikmet verdi ve beni peygamberlerden kıldı. Nimet diye başıma kaktığın şey ise, İsrailoğullarını köleleştirdiğin için başıma geldi, yoksa çocukken senin eline düşmezdim."

Firavun:

"Âlemlerin Rabbi de nedir?" dedi. Hz. Mûsa gerçekleri tebliğ etmeye devam etti:

"O göklerin yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. Eğer hakikatı idrak edebilen kimselerseniz bunu anlamakta güçlük çekmezsiniz."

Firavun etrafındakilere: "Duyuyor musunuz neler söylü-

yor?" dedi. Bunun üzerine Hz. Mûsa: "Sizin Rabbiniz de, sizden evvel gelip geçen atalarınızın Rabbi de Odur" dedi.

Tartışma giderek kızışıyordu. Firavun:

"Yemin ederim, eğer benden başka bir ilâh edinmişsen seni zindana atarım" dedi. Hz. Mûsa: "Sana ap açık mucize getirmiş olsam da mı?" diye karşılık verdi.

Firavun: "Haydi sözünün doğruluğunu ispat et bakalım, göster bir mucize de görelim" dedi.

Bunun üzerine Hz. Mûsa elindeki asayı yere attı, koskoca bir yılan oluverdi. Yanındaki adamlar ejderhayı görünce Firavun'un etrafından dağıldılar. Firavun da çok korktu ve Hz. Mûsa'ya, İsrailoğullarını serbest bırakacağına söz verdi. Hz. Mûsa asayı tutup eski haline çevirdi. İkinci mucize olarak da elini koynuna sokup çıkardı, bakanların gözlerini kavuşturan bembeyaz bir nur kesildi. Firavun'un eski korkusu biraz gitmişti. "Bu çok bilgili bir sihirbazdır" dedi. Sonra da adamlarını yanına toplayıp istişare etti: "Sihriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak isteyen bu adama karşı ne tavsiyede bulunursunuz?" Adamları: "Bunları alıkoy, şehirlere de sihirbazları toplamak üzere adamlar gönder. Bütün usta sihirbazları tutup sana getirsinler" dediler.

Firavun, adamları önünde sarsılan itibarını yeniden kazanmak ve Hz. Mûsa'yı iyi bir yenilgiye uğratmak üzere memleketin bütün usta sihirbazlarını çağırttı.

Sihirbazlar kendilerinden son derece emindiler. Hz. Mûsa ve kardeşi Harun'u uzaktan süzüyor ve onlara mutlak galebe çalacaklarına inanıyorlardı.

"Ey Mûsa," dediler, "Ya önce sen at veya biz atalım." Hz. Mûsa, "Önce siz atın" dedi. Hazırladıkları sihir âletlerini yerlere atınca öteye beriye koşuşan yılanlar oluverdiler. Halk kaçışmaya, sihirbazlar ise zafer çığlıkları atmaya başladı. Hz. Mûsa bir anlık bir korku hissetti. Ancak bu fazla sürmedi, "Korkma, üstün olan sensin" İlâhî hitabıyla bütün korkusu gitti. Sonra Cenab-ı Hak kendisine şu şekilde hitapta bulundu:

"Elindekini bırak ey Mûsa! Onların yaptıklarını yutsun. Onlarınki sihirbaz hilesidir. Sihirbaz nereye gitse iflâh olmaz."

Hz. Mûsa Allah'ın emriyle asâsını yere attı. Asâ yere değer değmez, bir anda korkunç bir ejderha halini aldı. Sihirbazların hile ile gösterdikleri yılan şeklindeki sihir âletlerini bir bir yutmaya başladı. Bunu gören sihirbazlar ve halk, Hz. Mûsa'nın yaptığının sihirbazlık işi olmadığını anladılar. Bu bir mucize idi. Allah'ın sadece peygamberlerine nasip ettiği bir mucize. Bunu en iyi anlayanlar da şüphesiz ki, sihirbazlar oldu. Onun için bu manzara karşısında daha fazla duramadılar, secdeye kapandılar.

Secdeye kapanmakla kalmayıp "Biz Âlemlerin Rabbi olan Mûsa ve Harun'un Rabbine iman ettik" diye imanlarını ilân ettiler.

Halkın gözü önünde olup biten bu hadise Firavun'u deliye döndürmüştü. İtibar kazanayım derken iyice rezil olmuştu. Sihirbazların iman etmesi ise onu büsbütün çileden çıkarmıştı. "Ben izin vermeden siz ona nasıl iman edersiniz?" diye onları azarlamaya başladı. "O büyücülüğü size öğreten büyüğünüzdür." Firavun, Hz. Mûsa'nın peygamberliğini kabul etmek istemiyordu. Kabul etse bütün dâvâsı çürüyecekti. Onun için onu sihirbazların büyüğü olarak tanıtıyordu. Sonra yapacağı tehdidi yaptı: "Siz görürsünüz, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlamasına kestirip hepinizi astıracağım" diye bağırdı.

Sihirbazlardan ummadığı cevabı aldı: "Ne yaparsan yap, aldırmayız. Nasıl olsa sonunda Rabbimize dönmeyecek miyiz?"

Firavun ilâhlık dâvâsından vazgeçmedi, İsrailoğulları üzerine olan baskıyı arttırdı. Hz. Mûsa'ya olan taraftarlığı kırmaya çalıştı. Baskılar tesirli olmuş, İsrailoğullarından pek az kimse iman etmişti.

Firavun iyice azıttı, Hz. Mûsa'ya iman edenlerin mabetlerini yıktırdı. Bu yüzden mü'minler evlerini gizli mescid edindiler.

Hz. Mûsa ise mü'minlerin imanını kuvvetlendirmek için

telkinlerde bulundu. Ürdün, Filistin ve Şam taraflarına (Arz-ı Mev'uda) yeniden kavuşacaklarını vadederek, dayanmalarını istedi.

Firavun ve kavminin üzerine peş peşe musibetler gelmeye başladı. Önce kıtlık ve kuraklık başgösterdi. Islah olmayınca peş peşe şu belalar gelmeye başladı:

1. NİL NEHRİNİN TAŞMASI

Kuraklıktan sonra yağan şiddetli yağmurlar, Nil nehrini yatağından çıkardı, her tarafı seller altında bırakmıştı. Geldiler Hz. Musa'ya müracaat ettiler. Belânın üzerlerinden kalkması halinde iman edeceklerini söylediler. Hz. Mûsa'nın duası üzerine tufan kalktı, yine de mü'minlere zulmetmeye devam ettiler.

2. ÇEKİRGE AFETİ

Bu defa çekirge afeti başgösterdi. Her yeri istilâ eden bu küçük varlıklar, bütün ekinleri ve mahsulleri kırıp geçirdi. Mısırlılar yine daraldılar. Hz. Mûsa'ya müracaat ederek belânın kalkması halinde iman edeceklerine söz verdiler. Hz. Mûsa onlar iman etsin yine dua etti, afet çekildi, ama iman etmediler.

3. BİT İSTİLASI

Sonra bitlerin ve haşaratın hücumuna uğratıldılar. Bitler bütün vücutlarını sardı. Geldiler, Hz. Mûsa'ya müracaat ettiler; musibet kalktı, fakat yine imana gelmediler.

4. KURBAĞA İSTİLASI

Bu defa da kurbağalar, evleri, sokakları, hatta yatak odalarını istilâ etti. O yüce peygambere müracaat ettiler. Dua sonu-

cunda kurbağadan kurtuldular. Fakat imana yaklaşmadılar.

5. SULARIN KAN OLMASI

Bundan sonra Nil nehri dâhil olmak üzere bulundukları bölgedeki bütün sular kana dönüştü. Bir damla içecek su bulamaz hale geldiler. İster istemez Hz. Mûsa'ya müracaat ettiler.

Bundan sonra itibarı sarsılan Firavun, kendisi imana yaklaşmadığı gibi, halkın da iman etmemesi için her türlü çareye başvuruyordu.

Bütün bu musibetler karşısında ne inkârlarından döndüler, ne de İsrailoğullarını serbest bıraktılar.

Hz. Mûsa'nın Mısır'daki mücadelesi sona ermişti. Bu inatçı ve kavme hiçbir söz ve tesir etmiyordu. Islâh olmayacaklarına kanaat getirdi. İsrailoğullarının Mısır'dan çıkıp gitmesine Firavun'un müdahale edebilecek gücü kalmamıştı.

Cenab-ı Hak, Hz. Mûsa'ya kavmini geceleyin yola çıkarmasını emretti. Firavun ve askerleri tarafından takip edilecekleri de kendisine vahyedildi.

Firavun, gittiklerini haber alır almaz asker toplamaya başladı. Orduyu toplar toplamaz Hz. Musa'nın peşine düştü.

İsrailoğulları, çoluk çocuk ve bir takım eşyalarıyla birlikte yol aldıkları için hızlı gidemiyorlardı. Firavun seçme askerlerle aradaki mesafeyi kapatmaya çalışıyordu. Hz. Mûsa ve beraberindekiler, Kızıldeniz kenarına vardıklarında Firavun da iyice yaklaşmıştı. Üstelik Firavun ve ordusu silâhlı, Hz. Mûsa ve yanındakiler ise silâhsız idi. İsrailoğulları onların hayli yaklaştığını ve önlerinde yolun da bittiğini görünce, "Eyvah işte şimdi yakalandık" dediler. Gerçekten kurtuluş ümitlerinin bittiği görünüyordu. Önlerinde düşman gibi deniz, arkalarında deniz gibi düşman vardı... Ama Hz. Mûsa, "Hayır," dedi. "Rabbim benimledir ve bana kurtuluş yolunu gösterecektir."

Yûşa Aleyhisselâm Hz. Mûsa'ya: "Ey Kelimullah, arkamızdan Firavun'la, önümüzden de denizle kaplandık. Ne yapaca-

ğız? Nereden geçmekle emrolundun?" dedi.

Hz. Mûsa, "Denizden geçmekle emrolundum" dedi ve asasıyla denize vurdu.

Denizden İsrailoğullarının on iki kabilesi için on iki yola ayrılmış, her kabile bir yola girip ilerlemeye başlamıştı. Firavun denize yaklaştı. Atını denize sürdü. At gitmek istemedi. Cebrail Aleyhisselâm, bir kısrak üzerinde gelip atının önünde durdu. Hz. Cebrail kısrağını denize sürünce Firavun'un atı da ardından gitti. Firavun ve orduları peşinden takıldılar. Denize girmeyen hiç kimse kalmadı. Deniz, Firavun ve ordularının üzerine kapanmaya başlayınca, bağrışmalar birbirine karıştı. Firavun:

> "İnandım ki, İsrailoğullarının iman ettiğinden başka İlâh yokmuş. Ben de Müslümanlardanım." Ona, "Şimdi mi iman ediyorsun' dendi. "Hâlbuki daha önce isyan etmiştin ve fesat çıkaranlardan olmuştun."

Böylece Firavun ve zalim ordusundan tek fert kalmamak üzere, hepsi boğulup cezalarını bulmuştu.

Ölüm anındaki iman makbul değildir. Ancak Firavun'un makbul olmayan bu imanının karşılığını Allah dünyada vermiş ve onun cesedini kurtaracağını bildirmiştir.

Kur'ân'ın mucize olarak verdiği bu habere uygun olarak, Firavun'un cesedi asırlar sonra bulunmuştur ve halen Londra'daki British Museum'da teşhir edilmektedir.

İsrailoğulları, Kızıldeniz'i geçtikten sonra artık Firavun'un zulmünden kurtulmuş ve hürriyetlerine kavuşmuşlardı. Onları yeni ve zorlu bir mücadele daha bekliyordu. Çünkü geldikleri yerin halkı da zorba ve güçlü bir kavimdi. Hz. Mûsa onların Arz-ı Mukaddes'e gideceklerini vadetti. Ancak bu kavmi dize getirdikten sonra bu yerlerin sahibi olabileceklerini bildirdi. Hz. Mûsa, her sülaleden birer temsilci istedi ve birlikte hareket edeceklerine dair onlardan söz aldı.

O tarihlerde mukaddes topraklar üzerinde kurulu üç şehir vardı. Bunlar Eriha, Nablus ve Kudüs'tü. İsrailoğulları sıkın-

tılı ve yorucu bir yolculuktan sonra Eriha'ya yakın bir yerde konaklamışlardı.

Hz. Mûsa kavmini etrafına topladı ve onlara Cenab-ı Hakk'ın ettiği ihsanları ve nimetleri birer birer hatırlattı ve sonra da, "Ey kavmim! Allah'ın size mesken olarak takdir ettiği Arz-ı Mukaddes'e girin, düşmanlardan korkup da geri dönmeyin, sonra dünya ve ahirette hüsrana düşersiniz" diye nasihatlerde bulundu, müjdeler verdi, hedef çizdi.

Yaşamaya karşı son derece hırslı olan bu kavim, ölümden de çok korkuyordu. Hz. Mûsa Aleyhisselâmın mukaddes topraklara ulaşma vaadi onları tam mânâsıyla harekete geçiremediği gibi, karşılarındaki düşmanla savaşıp şehit olma fikri de onları harekete geçirmiyordu. Hz. Mûsa'ya itiraza başladılar:

> "Ey Mûsa! Orada bir zorbalar topluluğu var, onlar oradan çıkmadıkça biz Arz-ı Mukaddes'e giremeyiz. Eğer çıkarlarsa biz de gireriz. Evet, onlar orada oldukça biz ebediyen oraya girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin, onlarla savaşın, biz burada işte böyle oturacağız."

Evet, bu bir isyandı. Bir peygambere karşı gelmekti. Hem de bunca felâketlerden onun mucizesiyle kurtulup pek çok nimetlere onun eliyle ulaştıkları bir peygambere karşı gelmek, büyük bir cürüm idi. Hz. Mûsa Cenab-ı Hakka şöyle ilticada bulundu:

> "Ey Rabbim! Ben kendimden ve kardeşim Harun'dan başkasına söz geçiremiyorum. Sen bizimle yoldan çıkmış kavmin arasını ayır."

Cenab-ı Hak bunun üzerine: "Arz-ı Mukaddes onlara kırk yıl müddetle haram kılınmıştır. Onlar bulundukları yerde şaşkın şaşkın dolaşıp duracaklar" buyurdu.

Hz. Mûsa'nın bu bedduası sebebiyle İsrailoğulları kırk yıl mukaddes topraklara girememiş, yersiz, yurtsuz kalmışlardır. Arz-ı Mukaddes'e girmek ancak Hz. Mûsa'ya isyan edenlerin çocuklarına nasip olmuştur.

İsrailoğulları, Hz. Mûsa'ya ve İlâhî emirlere karşı gösterdikleri bu davranış sebebiyle Tih çölünde yaşamaya mahkûm edilmişlerdi. Çöl hayatı, açlık, susuzluk demekti. Bu sebeple Hz. Mûsa'ya boyun eğerek, emirlerine karşı gelmemek üzere söz verdiler. Hz. Mûsa, mucizevî asasını bir kayaya vurarak kendileri için pırıl pırıl sular fışkırttı.

On iki kabilenin her birine ayrı bir taştan on iki çeşme akıyordu. Her kabile sevinç içinde kendileri için ayrılan yerden sularını almaya başladılar. Üstelik güneşin yakıcı sıcağını perdeleyen ince bir bulut belirdi. Onlar itaate söz verdiklerinde, nimetler peş peşe geliyordu. Cenab-ı Hak, ayrıca gökten kudret helvası ile taze bıldırcın eti göndererek açlıklarını gideriyordu. Hz. Mûsa kendilerine verileni hemen yemelerini ve katiyen bir şey biriktirmemelerini tenbihledi. Yalnız Cuma günü, Cumartesi'nin ihtiyacını biriktirirlerdi. Çünkü, Cumartesi günü bir şey inmezdi.

Kendilerine verilen nimetlere karşı nankörlük eden bu kavim, rahat ve huzura kavuşur kavuşmaz, eski çilelerini unutup yeniden isyana başlıyorlardı.

Hz. Mûsa, Firavun'un helâkinden sonra, İsrailoğullarına İlâhî bir kitap getirmeyi vadetmişti. İsrailoğulları Firavun'dan kurtulunca, Mûsa Aleyhisselâm, Allah'ın emriyle otuz üç gün oruç tuttu. Ve bu müddet içinde ibadetle meşgul oldu. Sonra yine Allah'ın emriyle bir on gün daha oruca devam etti. Bu on gün içinde Tevrat nazil oldu ve Mûsa Aleyhisselâm, bizzat Allah'ın hitabına mazhar oldu.

ON EMİR

Onlar, bir azap tehdidi altında, korkudan Allah'tan af dilerken Cenab-ı Hak, Hz. Mûsa vasıtasıyla kendilerinden şu on hususta söz aldı.

1. Allah'tan başkasına ibadet etmeyecekler.
2. Anne babaya itaat edecekler, onlara güzel davranacaklar.

3. Yetimlere iyi muamele edecekler.
4. Akrabalara iyi muamele edecekler.
5. Yoksul ve düşkünlere yardım edecekler.
6. İnsanlara güzel söz söyleyecekler.
7. Namazlarını kılacaklar.
8. Zekâtlarını verecekler.
9. Birbirinin kanlarını dökmeyecekler.
10. Birbirlerini vatanlarından sürüp çıkarmayacaklar.

İsrailoğulları bütün bunlara riayet edeceklerine dair hep birden söz verdiler. Zaten buna mecburdular. Zira Tûr dağı başlarının üzerinde her an düşüp hayatlarına son verecek şekilde bulunuyordu. Fakat bu belâ da üzerlerinden kalkıp nimet ve rahatlık gelince yine eski alışkanlıkları nüksetti.

Kulaklarıyla dinledikleri ilâhî emirlere kalpleriyle inanmadıklarını gösterdiler.

Mûsa Aleyhisselâm, kardeşi Harun Aleyhisselâmdan sonra üç yıl daha yaşadı. Hz. Mûsa kavmini Lût gölünün güneyine götürdü. Daha sonra Uç bin Unuk adlı hükümdarı yenerek Şeria nehrinin kenarına vardı. Eriha şehrini kuşatmak için plan yapmak üzere bir dağa çıktı. O sırada ölüm meleği Azrail karşısına dikildi. Ölüm meleği, Hz. Mûsa'nın hayatına son vermek için gelmişti. Bu habere kızan Hz. Mûsa mukaddes beldelere girileceği sırada ölümün sırası olmadığını, daha yapılacak pek çok işi olduğunu belirtti. (Bu kısım için Hz. Musa Makamı'na bakınız.)

Zekeriya, Yahya ve İsa Aleyhimüsselâm

ZEKERİYYA ALEYHİSSELÂMIN SOYU Hz. Süleyman, Hz. Davud ve Hz. Yakub'a dayanır. Kendisi peygamber oğullarından olduğundan Beytü'l-Makdis'te vahiy yazardı. Zaten peygamber neslinden gelip de Mescid-i Aksâ'nın hizmetinde bulunmayan kimse yoktu.

Zekeriyya Aleyhisselâm Mûsa Aleyhisselâmın şeriatıyla amel etmiştir. Marangozlukla uğraştığı da rivayet edilir.

Zekeriyya Aleyhisselâmın hanımı, Hz. Meryem'in teyzesiydi. Hz. Meryem aynı zamanda İsrailoğullarının önemli bir sülâlesi olan Masanoğullarından İmran b. Masan'ın kızıdır. Bunlar, saltanat ve dinde önde olan bir sülâleydi. Hz. Meryem'in annesinin adı ise Hanne'dir.

İmran kızı Hanne, yaşlandığı halde, henüz çocuk sahibi olmamıştı. Bir gün bir ağaç altında oturmuş, ağacın dalları arasında bir ana kuşun yuvasını yapmak için gösterdiği gayreti seyre dalmıştı. Annelik duyguları kabaran Hanne'nin içinde şiddetli bir çocuk edinme hissi uyandı. Allah'tan bir çocuk istedi. Cenab-ı Hak onun içten yaptığı duasını kabul etti.

Hanne hamile kaldığını anlayınca çok sevindi. Rabbinin bu büyük lütfuna karşılık çocuğunu Mescid-i Aksâ'ya adadı.

Ancak o sıralarda Mescid-i Aksâ'daki din hizmetlerine sadece erkek çocuklar alınabiliyordu. Dinî hizmete adanan bu erkek çocukları, kendi işlerini kendileri yapıncaya kadar orada hizmette bulunur, ilim, irfan öğrenirlerdi. Dilerlerse daha sonra da o hizmete devam için orada kalabilirlerdi.

Hanne, çocuğunu dünyaya getirmeden önce adamıştı. Bundan, çocuğunun erkek olmasını istediği ortaya çıkıyordu.

Kocası İmran onun böyle bir adak yaptığını duyunca: "Oğlan olacağını bilmeden neden adadın? Ya kız doğarsa adağını nasıl yerine getireceksin?" dedi.

Ne var ki, babası, çocuğunun doğumunu görmeden vefat etti.

"Sonra onu doğurup kız olduğunu görünce 'Rabbim' dedi, 'Ben kız doğurdum' Allah ise onun ne doğurduğunu biliyordu. 'Benim istediğim erkek çocuk, kız gibi değildir. Ben ona Meryem adını verdim. Onun ve neslinin kovulmuş şeytanın şerrinden korunması için Sana sığındım."

İmran'ın hanımı Hanne, doğacak çocuğunun erkek olacağını umuyordu. Bu yüzden onu Mescid-i Aksâ'nın hizmetine adamıştı. Adağını yerine getiremeyeceğini anlayınca üzüldü ve "Rabbim, ben kız doğurdum, şimdi ne olacak?" demek istedi.

HZ. MERYEM

Meryem, kelime mânâsı "ibadet ve hizmet edici" demektir. Hanne, kızına, din ve dünya felâketlerinden korunmasını umduğu için bu ismi vermişti.

Annesi, kız da olsa Hz. Meryem'in Mescid-i Aksâ'da adağı gereği bulunmasını arzu ediyordu. Kızını alıp Mescid'e doğru yola koyuldu. Mescid'de din adamları bulunuyor, ibadet

ve dersle meşgul oluyorlardı. Başlarında Hz. Zekeriyya vardı. Hanne durumu anlattı. Her ne kadar Meryem kız ise de, onu bir kere Allah yoluna adamış olduğunu ve kabul etmelerini rica etti. Din adamları onun ricasını geri çevirmediler. Yalnız Meryem'in kimin tarafından himaye edileceği hususu ortaya çıktı. Hz. Zekeriyya, hem âlimlerin reisi, hem de Hz. Meryem'in akrabası idi. "Ona ben bakacağım" dedi. "Çünkü teyzesi, benim nikâhım altındadır." Âlimler, Hz. Meryem'in soylu bir aileden onu geldiği için kendi himayelerine almak istedilerse de kura Hz. Zekeriyya'ya düştü.

Hz. Meryem kendi başına oturup kalkacak yaşa geldikten sonra Hz. Zekeriyya ona Mescid-i Aksâ'da bir bölme yaptırdı. Yanına yalnız kendisi girip çıkıyordu. Yiyeceğini içeceğini bizzat kendisi getiriyordu. Fakat her defasında yanında türlü türlü yiyecekler görüyordu. Hz. Zekeriyya bunları gördükçe çocuğun sıradan biri olmadığını anlıyor, ona karşı daha büyük bir dikkat ve ihtimam gösteriyordu. Hz. Zekeriyya önünde gördüğü yiyecek ve içecekler için "Meryem, bunlar sana nereden geldi?" diye sorardı. Meryem de, "O, Allah katındandır" derdi.

Hz. Meryem, kendisini öylesine ibadete vermişti ki, onun bir eşi ve benzeri yoktu. Hattâ Zekeriyya Aleyhisselâm gibi bir peygamberi bile imrendirecek olağanüstü haller görünüyordu. Melekler kendisine hitap ediyor, müjdeler veriyordu.

Hz. Meryem epeyce büyümüştü. Ev halkından ayrılarak Mescid-i Aksâ'nın doğu tarafında insanlardan uzak bir yere çekildi. Civarında hiç insan yoktu. İffet ve namusuna olan düşkünlüğü sebebiyle de çevresine bir perde germiş, onun içinde ibadet ediyordu. Bu sırada kendisine Cebrail insan suretinde gelerek Hz. İsa'yı müjdeledi.

Hz. Meryem, bu beklenmedik müjde karşısında hayrete düştü. Çünkü Hz. Âdem zamanından beri devam eden bir usulün dışında bir çocuk dünyaya getirecekti. Bu Allah'ın

kudretinde çok kolaydı. Nitekim Allah buyurdu ki: "Allah dilediğini yaratır. Bir şeyi murat ettiği zaman, Onun işi sadece 'Ol' demektir, o da oluverir."

Hz. Meryem'in bunu hayretle karşılamasının bir başka sebebi de, insanların bu işi nasıl karşılayacağı ve kendisi hakkında neler söyleyecekleri endişesiydi. Babasız bir çocuğu dünyaya getirdiğine kimi, nasıl inandıracaktı?

Cebrail Aleyhisselâm bu konuşmadan sonra Hz. Meryem'e doğru nefes ederek ayrılıp gitti. Hz. Meryem o sıralarda 15 yaşında idi. Bir müddet sonra Hz. Meryem'in hamile olduğu belli olmaya başladı. İnsanlar bunu sezince dedikodu yapmaya başladılar. Hz. Meryem gibi iffetine düşkün, namusunu korumakta titiz bir kadın için bu dedikoduların ne derece üzücü olduğu açıktır. Hz. Meryem onların bu konuşmalarına daha fazla dayanamayacağını anlayıp insanların gözünden uzak bir yere çekildi.

Bu husus Kur'ân'da şöyle dile getirilir:

> "Meryem, İsâ'ya hamile kalıp onunla beraber uzak bir yere çekildi. Nihayet bu keder ve sıkıntılı hamilelik günleri gelip geçti. Bulunduğu yerde bir hurma ağacı vardı. Doğum sancıları gelip çatınca onun dalına yapıştı. O anda sancılar dayanılmaz hale gelmişti. Yalnız başına doğum yapacaktı. Üstelik insanların kendisi hakkında konuşmalarını hatırladıkça bu sancılar katmerleşiyordu. Kendi kendine şöyle dedi: 'Ne olurdu, bundan evvel ölüp de unutulup gitseydim."

Rivayete göre Hz. Meryem eliyle ağaca yapışınca ağaç hemen meyve vermişti. Cenab-ı Hak, ona ihsan ettiği bu kerametle çektiği ıztırabı azaltıyor ve teselli veriyordu. Ayrıca ağacın bir anda meyve vermesiyle Hz. Meryem'in babasız çocuk doğurması arasında Kudret bakımından bir benzerlik vardır. Bunları düşünen Hz. Meryem bir anda sıkıntısının hafiflediğini hissetti. Şöyle bir nida işitti:

> "Sakın üzülme! Rabbin senin aşağı tarafında bir dere yarattı. Hurma ağacını kendine doğru silkele, üzerine taze hur-

ma dökülsün. Hurmadan ye, dereden iç. Gözün aydın olsun. İnsanlardan birini gördüğünde, 'Ben Rahman için oruç adadım, bugün hiçbir insanla konuşmayacağım' de."

Nihayet beklenen an geldi ve Hz. İsa dünyaya geldi. Hz. Meryem'in oğlunu dünyaya getirdikten sonra üzüntüsü daha da arttı. İnsanların içine nasıl çıkacaktı?

Hz. İsa'nın doğumundan kırk gün sonra kavminin arasına döndü. Onu kucağında çocuğu ile gören kavmi, tahmin ettiği gibi kınamaya ve ona ağır sözler söylemeye başladılar. "Ey Meryem!" dediler, "Andolsun ki sen çirkin birşeyle geldin! Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü birisi değildi, annen de iffetsiz değildi."

Hz. Meryem kendini ayıplayan kavmine karşı hiç ses çıkarmadı. Onlara beşikteki oğlunu işaret etti. Kavmi bunu mânâsız bulup "Beşikteki bir çocukla nasıl konuşalım?" diye itiraz ettiler. Hz. Meryem cevap vermeyince, çocuğa işaret etmekle kendilerini oyalamak istediğini sandılar. Fakat birden ummadıkları bir mucize oldu. Annesinin işaretiyle beşikteki çocuk dile geldi ve konuştu: "Ben Allah'ın kuluyum. O bana kitap verdi ve beni peygamber yaptı. Bulunduğum her yerde beni mübarek kıldı. Yaşadığım müddetçe bana namaz ve zekâtı emretti. Doğduğum gün de, öldüğüm gün de, diri olarak haşredileceğim gün de selâmet üzerimedir."

Bu bir mucize idi ve babasız dünyaya gelen bir peygambere mahsustu. Masum annesini, Allah, kundaktaki çocuğun konuşmasıyla temize çıkarıyordu.

Bu sözleri söylediğinde Hz. İsa kırk günlüktü. Bundan sonra susmuş, bir daha da konuşma yaşına ulaşmadan konuşmamıştır.

MERYEM OĞLU İSA

Hz. İsa'dan bahseden bütün âyetlerde ismi, "Mesîhi'b-nu Meryem", Meryem oğlu İsa olarak geçmektedir. Kur'ân-ı Kerim bu

veciz ifadesiyle, Hz. İsa hakkında söylenen iddiaları reddetmektedir. Çünkü Hıristiyanlar, Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelmesini olduğundan fazla büyüterek, hâşâ ona, "İbnullah" (Allah'ın oğlu) demişler. Buna karşı Yahudiler de babasız doğduğunu reddetmekle kalmamış, ona bir de baba uydurarak "İsa bin Yusuf", Yusuf'un oğlu İsa demişlerdi. Oysa Yusuf, Hz. Meryem'in amcaoğluydu.

Hz. İsa'nın beşikte konuşması Yahudileri bir müddet susturdu. Fakat çok geçmeden yine dedikodulara başladılar. Kimsenin babasız doğmayacağını ileri sürerek, halkı galeyana getirmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Hattâ bu hususta Hz. Zekeriyya'yı suçlayarak, bütün halkı aleyhine kışkırtıyorlardı.

Yapılan bu iftira ve tahrikler, Hz. Zekeriyya'nın öldürülmesine kadar vardı. Galeyana gelen halk, üzerine hücum ederek Hz. Zekeriyya'yı şehid ettiler.

Bununla da kalmayarak Hz. Yahya gibi bir peygamberin de kanına girdiler.

Bu iki peygamberden başka, daha pek çok peygamberi öldürdükleri rivayet edilir.

Hz. Zekeriyya'nın öldürülmesinden sonra kendisine de saldıracaklarını anlayan Hz. Meryem, Allah'ın emriyle, oğlu Hz. İsa'yı yanına alarak Mısır'dan ayrılıp Şam tarafına gitti. Şam'ın Nâsıra köyünde Halîl Dağı'na yerleşti. Hz. İsa otuz yaşına kadar oradan ayrılmadı.

Hz. İsa otuz yaşına girdiğinde İsrailoğullarına peygamber olarak gönderildi. Hz. İsa peygamberlik vazifesini alır almaz, İsrailoğullarını imana davet etmeye başladı ve onları doğru yola çağırdı.

Peygamberlere inananlar ebedî kurtuluşa eriyor, uymayanlar dünya ve ahirette hüsrana uğruyorlardı. Bu iddiayı duyan halk, peygamberden mucize istiyordu. Hz. İsa, halkın bu isteği üzerine Rabbinin izniyle birtakım mucizeler göstermiştir.

Onun en mühim mucizesi zamanında revaç bulan hastalıkların tedavisi konusundaydı. Bundan daha bir büyük bir mucize olarak ölüleri diriltiyordu.

Hz. İsa doktorların tedavisinden aciz kaldıkları hastalıkları Allah'ın izniyle iyi ederdi. Anadan doğma gözsüz olanları, abras denilen vücuttaki deri hastalıklarını iyileştirirdi.

Hz. İsa'nın bir başka mucizesi gaybtan haber vermesiydi. Halka kendilerinin ne yiyip ne içtiklerini, evlerinde ne biriktirdiklerini Allah'ın izniyle haber verirdi.

Hz. İsa, her peygamber gibi Tevhid inancını, yani Allah'ın varlık ve birliğini kalblere, kafalara yerleştirmek üzere gönderilmişti.

Hattâ ona, Allah'ın oğlu diyerek şirk koşacaklara şiddetli ikazlarda bulunarak, "Ey İsrailoğulları, yalnız Allah'a ibadet edin. O benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Allah'a ortak koşan kimseye, muhakkak ki Allah Cenneti haram etmiştir, onun varacağı yer Cehennemdir. Zalimlerin hiçbir yardımcısı da yoktur."

Kur'ân bu hususu şöyle haber veriyor:

> "Andolsun ki, 'Allah üçün üçüncüsüdür' diyenler kâfir oldular. Oysa tek bir İlâhtan başka hiçbir İlâh yoktur. Eğer bu sözlerinden vazgeçmezlerse, onlardan kâfir olan kimselere elbette pek acı bir azap dokunacaktır. Meryem oğlu Mesih, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de nice peygamberler geçti. Onun annesi de doğruluktan ayrılmayan bir kadındı. İkisi de bütün insanlar gibi yiyip içerdi."

HZ. İSA HZ. ÂDEM'İN BİR BENZERİDİR

Yahudiler Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelebileceğini kabul etmez ve bu yüzden batıl bir takım yakıştırmalara saparlar. Bir insanın babasız dünyaya gelebileceğini akıllarına sığdıramayanlara Kur'ân şu şekilde cevap veriyor:

"Allah katında İsa'nın hali, Âdem'in yaratılışı gibidir. Allah

onu topraktan yarattı, sonra ona 'Ol' dedi, o da oluverdi."

HZ. İSA'NIN ÖLDÜRÜLMEK İSTENMESİ VE GÖĞE ÇEKİLMESİ

İsrailoğulları, gün geçtikçe Hz. İsa Aleyhisselâmın davetine karşı inat edip, hırçınlaşıyorlardı. Hatta onu öldürme plânları yapmaya başlamışlardı bile. Hz. İsa, onların bu durumunu fark edince havarilerini topladı ve onlardan kesin söz aldı: "Allah'ın dinine hizmette ve onu muhafazada içinizden bana kim yardım edecek?" diye sordu. Havariler hep bir ağızdan: "Allah'ın dinine biz yardım edeceğiz. Biz ensarullahız, Allah'a iman ettik, bu imanımızın icabını yapacağız. Sen bizim gerçek Müslüman olduğumuza şahit ol."

Bu sözden sonra Rablerine karşı şöyle yalvardılar:

> "Ey Rabbimiz! Biz indirdiğin kitaba inandık ve peygambere uyduk. Sen de bizi, Senin birliğine ve peygamberinin doğruluğuna şahitlik edenlerle beraber yaz."

İsrailoğulları Hz. İsa'nın, dini tebliğ etmekten vazgeçmediğini, dâvâsını her yerde anlatmaktan geri durmadığını söylüyorlardı. Nihayet Hz. İsa'yı öldürmeye karar verdiler ve bir plân yaptılar. Buna göre içlerinden birini iman etmiş gibi göstererek, havarilerin içine sokacaklar, toplandıkları yeri ve zamanı öğrenip baskın yaparak Hz. İsa'nın vücudunu ortadan kaldıracaklardı.

Hemen bu plânı uygulamaya koydular. Toytanos adlı şahsı Hz. İsa'nın yanına casus olarak gönderdiler. Fakat kendilerini bekleyen İlâhî tuzaktan haberleri yoktu.

Bu sırada Cenab-ı Hak onların yaptıkları hileyi vahiy yoluyla Hz. İsa'ya bildirdi: "Ey İsa!" buyurdu, "Seni, ecelin geldiğinde öldürecek olan Benim. Seni Ben semaya yükselteceğim. Onların suikastinden tertemiz kurtaracağım ve sana uyanları, kıyamete kadar seni inkâr edenlere üstün kılacağım. Sonra

dönüşünüz Bana olacak ve ihtilâfa düştüğünüz meselede hükmü Ben vereceğim."

Hz. İsa'nın göğe çıkarılması hususunu belirten bu âyet-i kerime üzerine müfessirler çeşitli görüşler beyan etmişlerdir. Ayette geçen, "Seni ecelin geldiğinde öldürecek Benim" ifadesi üzerinde duran müfessirler şu görüşlere yer verirler. Buradaki vefat, Hz. İsa'nın göğe çıkarılmasından sonradır. Hayatta iken göğe çıkarılmıştır. Kıyamet kopmadan önce de, normal ecelini tamamlayıp herşey gibi o da vefat edecektir. Bu ecelini tamamlaması, ahirzamanda gökten inip belli bir müddet İslâm dini ile amel etmesi, dünyayı sulh ve huzura kavuşturması ve ondan sonra vefat etmesi şeklinde gerçekleşecektir. Katade'den gelen bu rivayet en meşhur ve en sahih görüştür. Zira Hz. İsa'nın ruhu ile beraber cesedinin semaya çıkarıldığına dair âyetten başka, pek çok hadis vardır. Bir hadiste şöyle buyurulmaktadır: "İsa ölmemiştir, o kıyametten önce size dönecektir."

Kur'ân-ı Kerim Hz. İsa'nın semaya yükseltilme işinin tamamen Cenab-ı Hakk'ın kudretiyle olduğunu beyan etmektedir. Hâlbuki Hıristiyanlar bunun bizzat Hz. İsa'nın kendi gücüyle olduğuna inanırlar.

Rivayete göre Hz. İsa'ya suikast için dört bin kişi toplanmış ve Hz. İsa'nın kaldığı evin etrafını çevirmişlerdi. Hz. İsa'nın yanına gönderdikleri kişinin işaretini bekliyorlardı. Hâlbuki o sıralarda Hz. İsa çoktan göğe kaldırılmıştı. Toytanos evde Hz. İsa'yı bulamamıştı. Bulamadığını bildirmek için evden çıktığında beklenmedik bir şey oldu. Cenab-ı Hak bu hain münafığın yüzünü, Hz. İsa'nın yüzüne benzetti. İsrailoğulları gördükleri kendi adamlarını Hz. İsa sanarak yakaladılar. O her ne kadar "Ben İsa değilim" diye çırpındıysa da kulak asmadılar. Hemen çarmıha gererek öldürdüler.

Fakat daha sonra durum incelendiğinde mesele ortaya çıktı. Çarmıha gerdikleri bu adamın yüzü Hz. İsa'ya benziyordu, fakat vücudu benzemiyordu. Hem arkadaşları Taytanos da

nereye gitmişti? Bunun üzerine aralarında büyük bir tartışma çıktı. Bu İsa idi, Taytanos'du, değildi diye münakaşa sürüp gitti. Kur'ân-ı Kerim'de bu hususa şöyle işaret edilmektedir:

> "Onu ne öldürdüler, ne de astılar, fakat başkası ona benzetildi de onu onun yerine öldürdüler. Muhakkak ki bu hususta ihtilafa düşenler, İsa'yı öldürüp öldürmedikleri hakkında şüphe içindedirler. Onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur, kapıldıkları şey ancak bir zan ve tahminden ibarettir. Hakikatte ise Allah onu kendi huzuruna yükseltti. Allah'ın kudreti herkese galiptir ve Onun her işi hikmet iledir."

HZ. İSA AHİRZAMANDA TEKRAR YERYÜZÜNE DÖNECEK

Ruh ve bedeniyle semaya kaldırılan Hz. İsa Aleyhisselâm, Peygamber Efendimizin (a.s.m.) hadis-i şeriflerinde, kıyametin kopmasına yakın bir zamanda tekrar gökten inerek Deccal'ı öldürecek ve Kur'ân'a uyup İslâmiyeti takviye edecektir. Buna göre, ahirzamanda Hıristiyanlık tekrar hakiki ve saf şekline bürünecek ve Hıristiyanlık yanlış inançlardan sıyrılarak İslâmiyetin hakikatleriyle birleşecek. Bunun neticesinde Hıristiyanlar ve Müslümanlar Allah'ı inkâr eden küfür ve sapıklık cereyanlarına karşı omuz omuza vererek bu cereyanları mağlup edeceklerdir. Bu hakikatı Bediüzzaman Hazretleri şu ifadelerle dile getirmektedir:

> "Ahirzamanda Hz. İsa Aleyhisselâm gelecek, Şeriat-ı Muhammediye (a.s.m.) ile amel edecek" mealindeki hadisin sırrı şudur ki: Ahirzamanda materyalist felsefenin verdiği inkâr akımıyla ve Allah fikrini inkâra karşı İsevilik dini saflaşacak ve yanlışlıklardan sıyrılıp İslâmiyete dönüşeceği bir sırada, nasıl ki İsevilik manevî şahsiyeti, vahyin kılıcıyla o müthiş dinsizliğin manevî şahsiyetini öldürür. Öyle de Hz. İsa Aleyhisselâm, İsevilik manevî şahsiyetini temsil ederek, dinsizliğin manevî şahsiyetini temsil eden Deccalı öldürür, yani dinsizlik fikrini öldürecek."

"Hazret-i İsa Aleyhisselâm geldiği vakit, herkesin onun hakikî İsa olduğunu bilmesi lâzım değildir. Onun yakınları ve hasları iman nuruyla onu tanır. Yoksa açıkça herkes onu tanıyamayacaktır."

Kaynaklar

Alâaddin Ali el-Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-Ummal*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut: 1989.

Ana Britannica Ansiklopedisi, (İlgili Maddeler)

Ârifü'l-Ârif, *el-Mufassal fî Târihi'l-Kuds*, Matbaatü'l-Maârif, El-Kuds: 1999.

Atasoy, İhsan, *Peygamberler Tarihi*, Nesil Basım Yayın, İstanbul: 1994.

Büyük Larousse, Sözlük ve Ansiklopedi, (İlgili Maddeler), İnterpress Basın ve Yayıncılık.

Doğrul, Ömer Rıza, *Hazret-i Râbiatü'l-Adeviyye*, Eser Yayınları, İstanbul: 1976.

Dr. İbrahim el-Fennî, *et-Tesviyetü'ş-Şarkıyye li'l Mescidi'l-Aksâ* (el-Musalla'l-Mervânî), Merkezü'l-Kuds li'l-Ebhâs, el-Kuds: 1997.

Evliya Çelebî, *Seyahatname* (Hatay-Suriye-Lübnan-Filistin), Haz: İsmet Parmaksızoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1982.

Halid Mahmud Murad, *Makamü'n-Nebî Mûsâ*, Dârü'l-

Farûk, Nablus-Filistin: 1997.

İbni Ebî Bekir el-Heysemî, *Mecmua'z-Zevâid ve Menbeaü'l-Fevâid*, Beyrut: 1994.

İslâm Ansiklopedisi, İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lûgati, (İlgili Maddeler), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul: 1964.

Mevlânâ Şiblî, *Asr-ı Saadet,* Müt: Ömer Rıza Doğrul, Eskişehir Kütüphanesi, İstanbul: 1974.

Meydan Larousse, Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, (İlgili Maddeler), Meydan Yayınevi, İstanbul: 1986.

Mücîruddin el-Hanbelî, *el-Ünsü'l-Celîl bi-Târihi'l Kudsi ve'l-Halil,* Mektebetü'n-Nehdiyye, Bağdad: 1995.

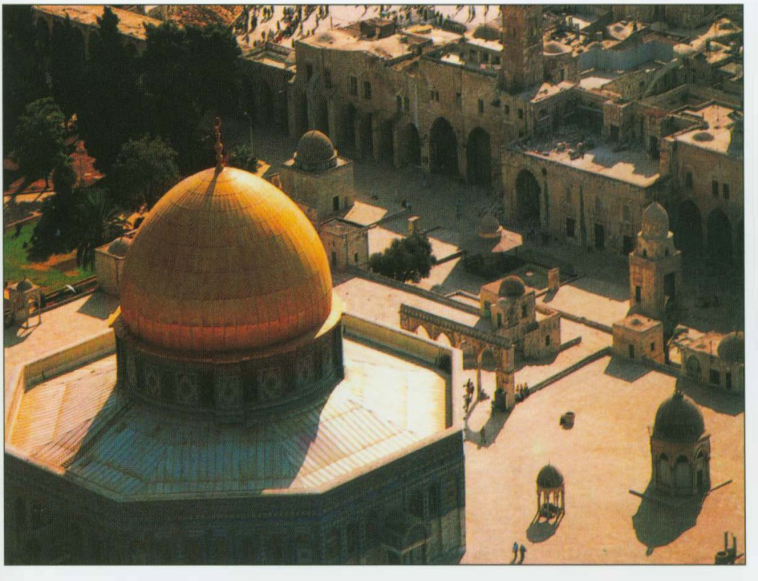
Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (İlgili Maddeler) Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul: 1988.

Fotoğraflar

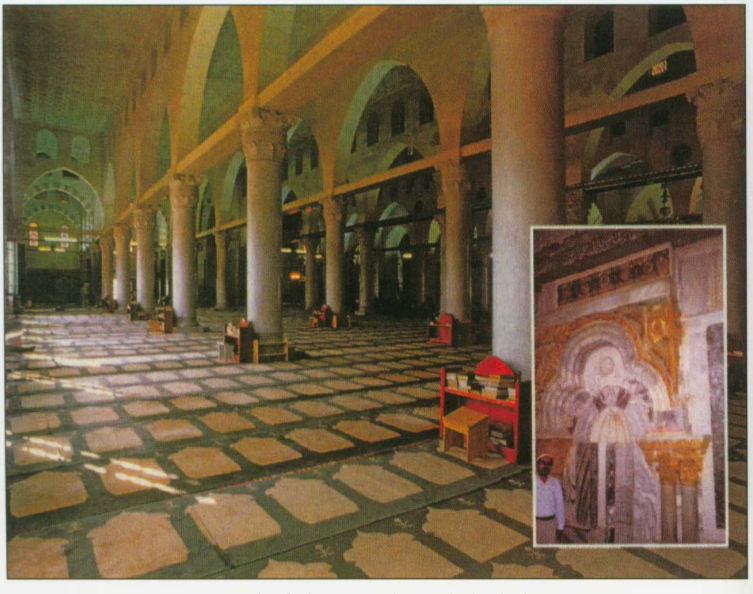
Kudüs: Mescid-i Aksa Camii ve Kubbetü's-Sahra.

Mescid-i Aksâ Haremi:
Önde Kubbetü's-Sahra, ileride Mescid-i Aksâ Camii ve etrafındaki zenginlikler.

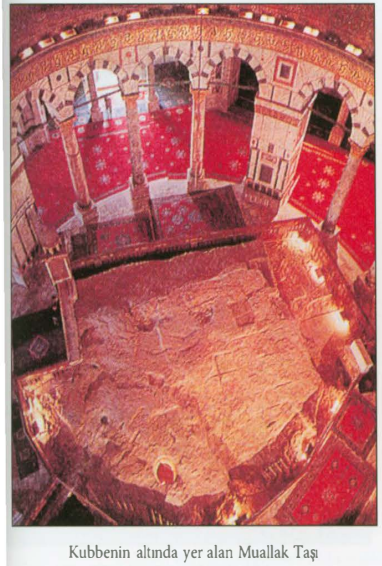
Mescid-i Aksâ: Cuma günü burada bayram yeri şenliği yaşanır.

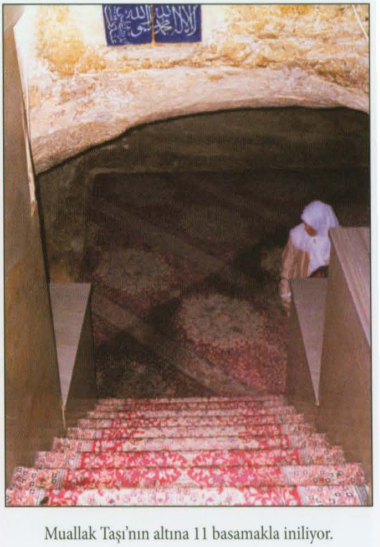
Mescid-i Aksâ'nın içi ve Zekeriyya (a.s.) mihrabı.
Mescid-i Aksâ içinde kıbleye doğru sol tarafta.

Kubbetü's-Sahra'nın kubbesinin içten görünüşü.

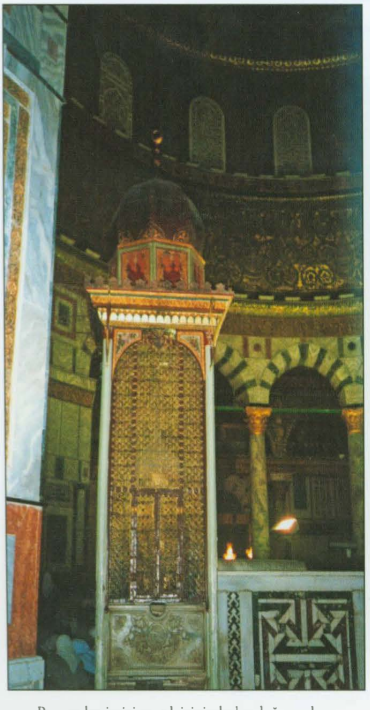
Kubbenin altında yer alan Muallak Taşı
Peygamberimizin Miraca çıkarken ayağını bastığı kutsal taş.

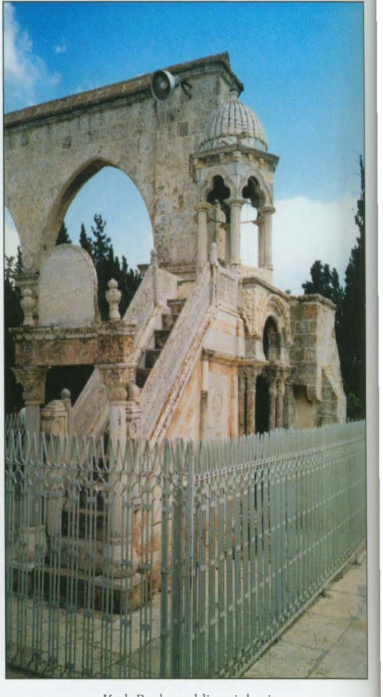
Muallak Taşı'nın altına 11 basamakla iniliyor.

Kubbetü's-Sahra çevresindeki altı kemerden en muhteşemi.

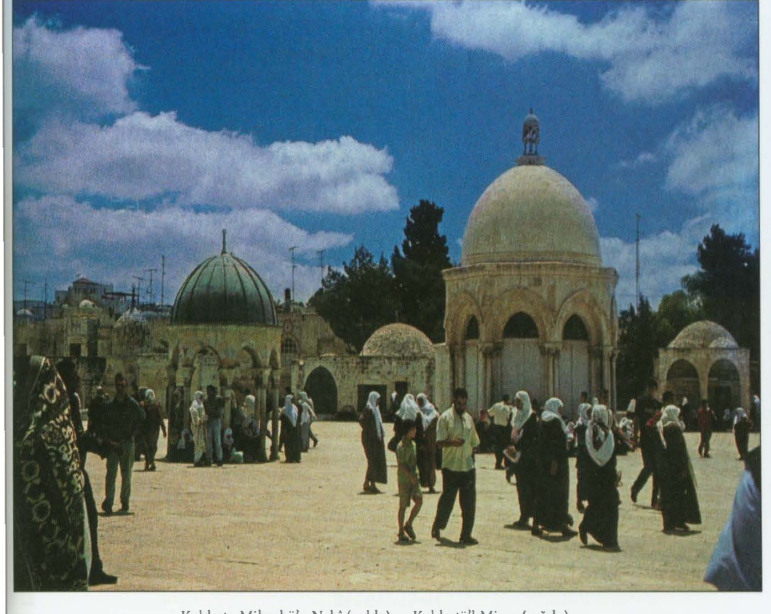
Peygamberimizin ayak izinin bulunduğu mekan.
Kubbetü's-Sahra'nın içinde yer alıyor.

Kadı Burhaneddin minberi.
Peygamberimizin Mirac gecesi Peygamberlere hutbe okuduğu mekanı sembolize ediyor.

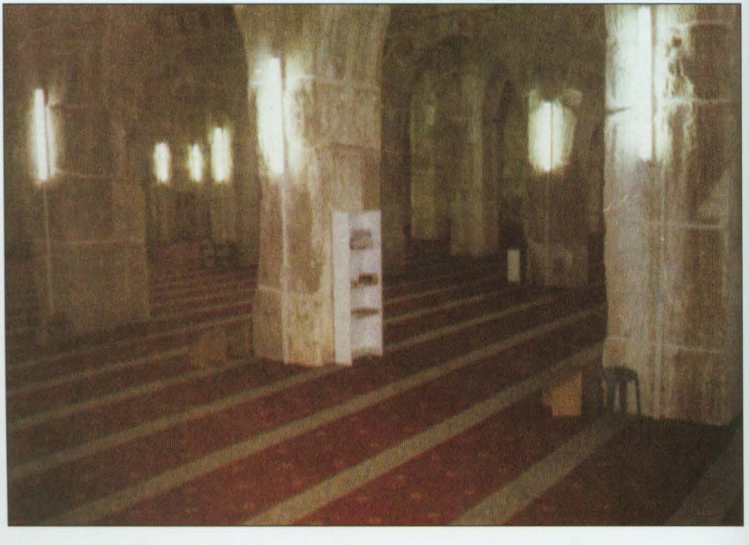
Kubbetü's-Silsile: Miracta hurilerin Peygamberimizi karşıladığı mekanı sembolize ediyor.

Kubbetu Mihrabü'n-Nebî (solda) ve Kubbetü'l-Mirac (sağda).

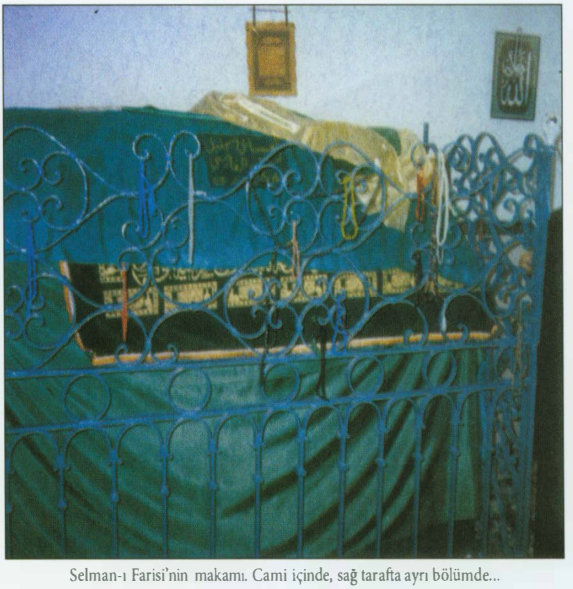
Peygamberler Mescidi: Mescid-i Aksâ'nın alt katı.
Süleyman Aleyhisselam'ın yaptırdığı mescid.

Mervanî Mescidi.

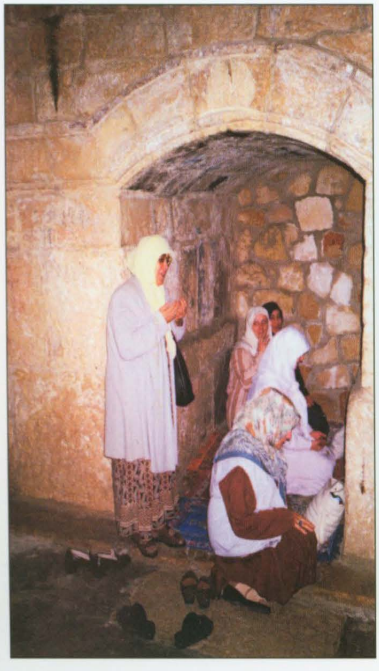
Selman-ı Farisi Camii: Cami ile kilisenin çan kulesi yanyana.

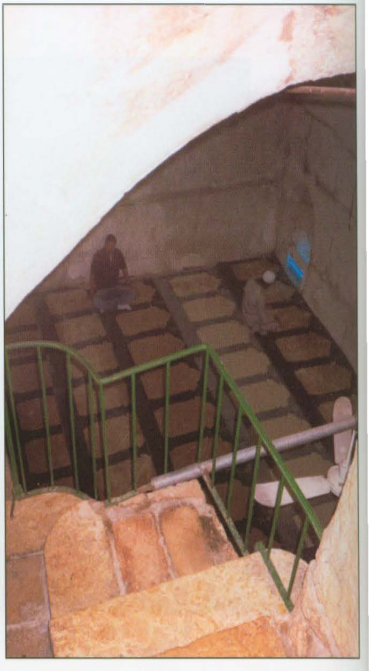
Selman-ı Farisi'nin makamı. Cami içinde, sağ tarafta ayrı bölümde...

Hz. Rabiatü'l-Adeviyye'nin türbesine geniş aralıklı merdivenle iniyoruz.
Şefkat huzurundayız, ibret dolu mekanında.

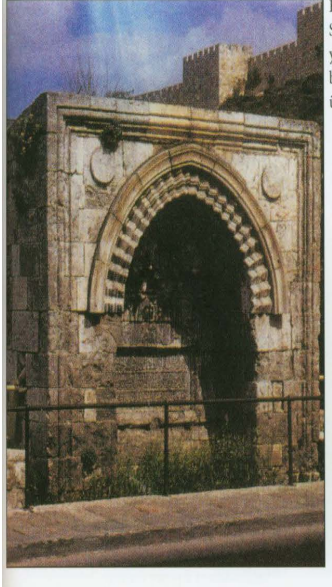
Hz. Rabia'nın mezarının hemen solunda yer alan çilehanesinde
'modern Rabia'lar' ibadet ve duada...

Mescid-i Aksa Haremi içinde bulunan Burak Mescidi.
Bu mekana Efendimiz Mi'raca çıkarken Burak'ını bırakmış.

Mescid-i Aksâ Haremi içinde iki Osmanlı Sebili; Kayıtbay (Abdülhamid Han) Sebili (Sağda.) Kasım Paşa Sebili (Solda.)

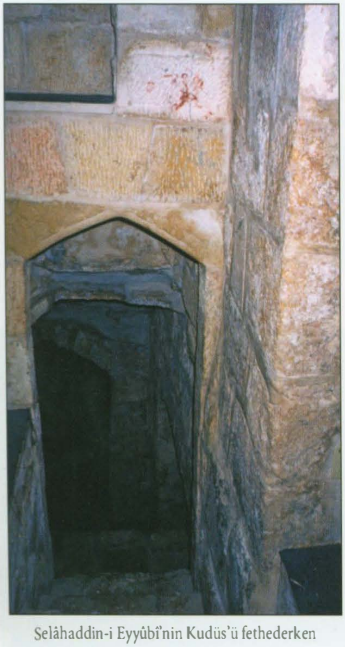
Kanuni Sultan Süleyman'ın Kudüs'te yaptırdığı 5 çeşmeden birisi: Vadi içinde, yol üzerinde.

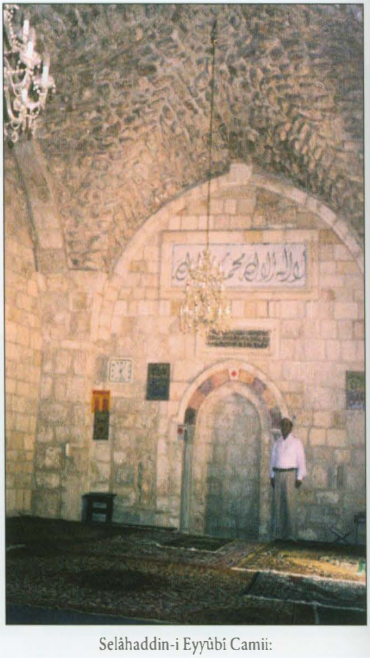
Bütün çeşmelerin üzerinde aynı kitabe mevcut. Kısaca, "Bu sebili Sultan Selim'in oğlu Sultan Süleyman yaptırdı" yazıyor.

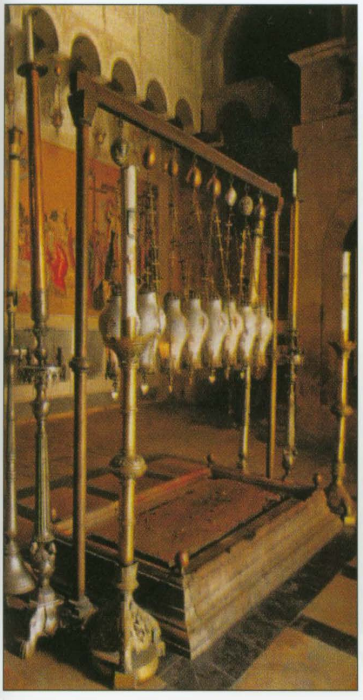
Ağlama Duvarı-Burak Duvarı. Yahudilerin ibadet yeri.
Kadın-erkek ayrı mekanlarda, Haremlik-Selamlık.

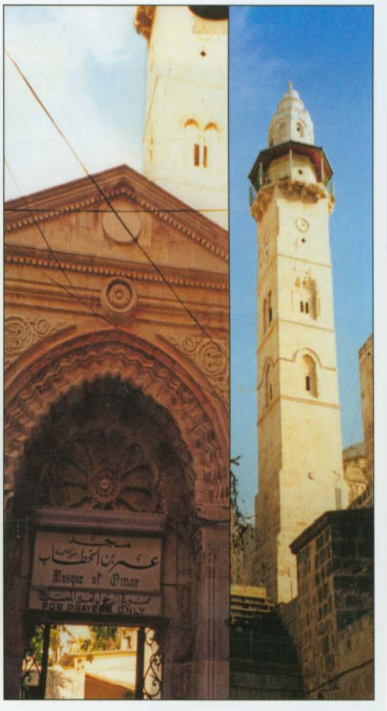
Selâhaddin-i Eyyûbî'nin Kudüs'ü fethederken kullandığı gizli karargâhı. Camiin içinden girilmektedir.

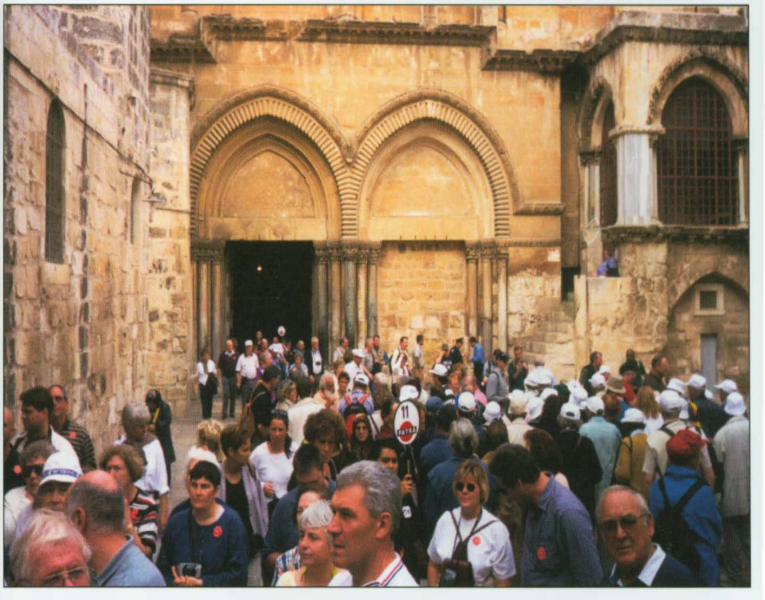
Selâhaddin-i Eyyûbi Camii:
Eyyubi mimari üslubu.

Kıyamet Kilisesi girişinde Hıristiyanlara göre ise İsa Aleyhisselamın yıkandığı ve ilk defin yeri.

Hz. Ömer'in Kıyamet Kilisesi'ni ziyaretinde namaz kıldığı mekana yapılan Mescid-i Ömer bin Hattab.

Kıyamet Kilisesi: Hıristiyanlara göre Hz. İsa'nın mezarının olduğu ve göğe yükseldiği mekan.

İsa Aleyhisselâmın dünyaya geldiği mekan.

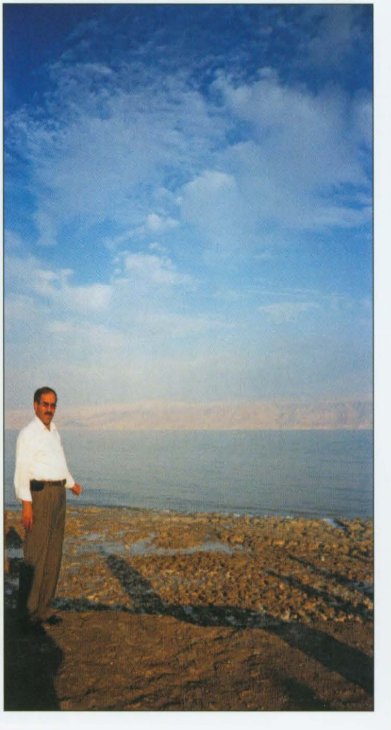

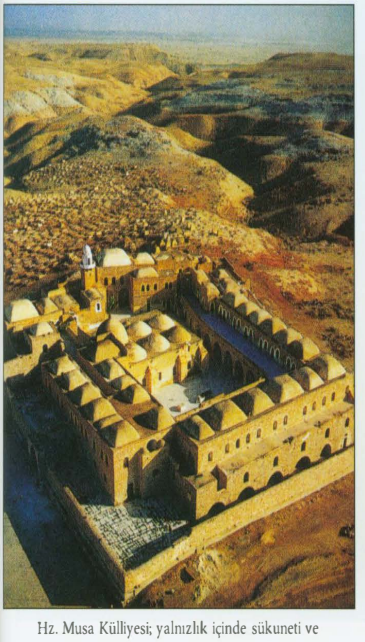
İsa Aleyhisselâmın doğduğu mekan. Beşik Kilisesinin giriş kapısı. Bu kapıdan eğilerek giriliyor.

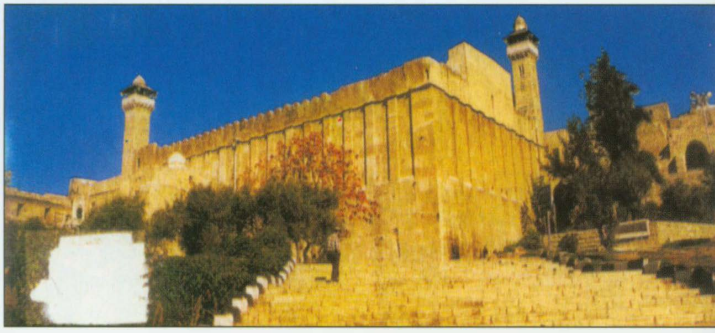
Musa Aleyhisselamın huzurundayız; azameti ve heybeti karşısında el pençe divan durarak.

Lût Gölü: Lût Kavminin helâk edildiği mekân. Gün geçtikçe suları çekiliyor.

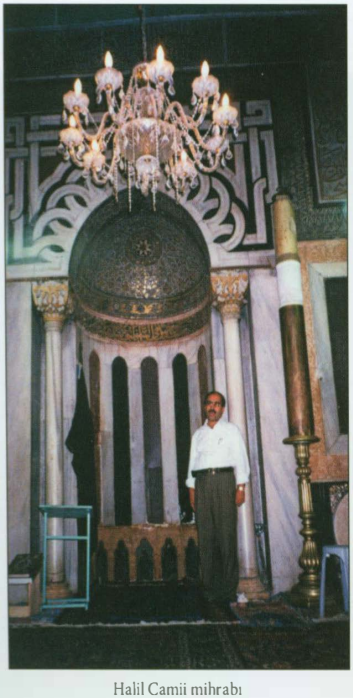

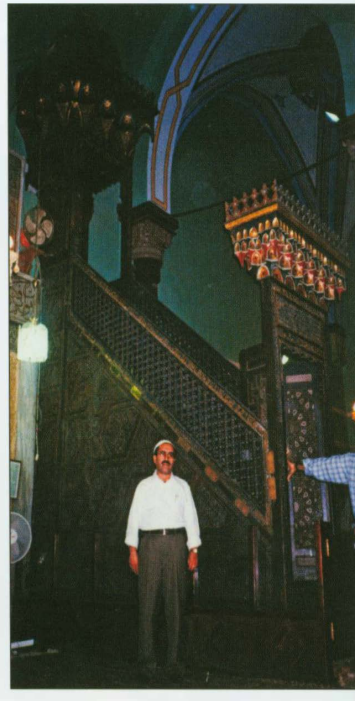
Hz. Musa Külliyesi; yalnızlık içinde sükuneti ve mehabeti yaşıyor.

Halilü'r-Rahman Haremi, Halil Camii. (Halil Şehri)

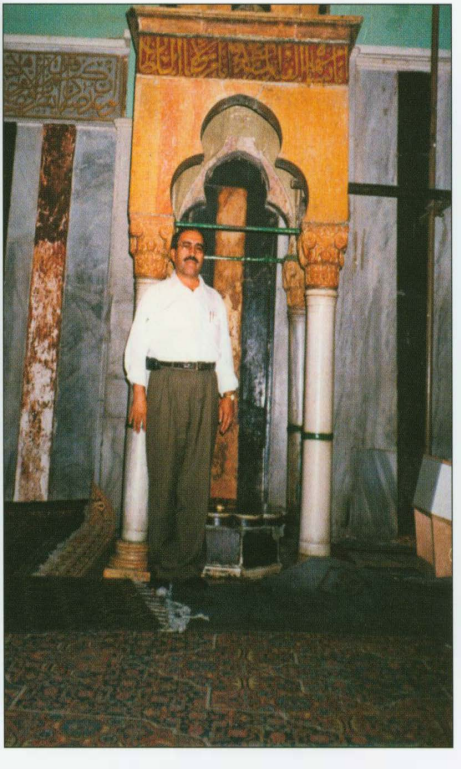
Halil Camii mihrabı
yandaki şamdanlar Abdülhamid Han'dan birer hatıra.

Halil Camii minberi.
Yapımı, her parçasındaki yazılarıyla 800 yıllık yaşıyla sanki yeni yapılmış bir şaheser.
Aynısı Mescid-i Aksa'da vardı yıkılmadan önce.

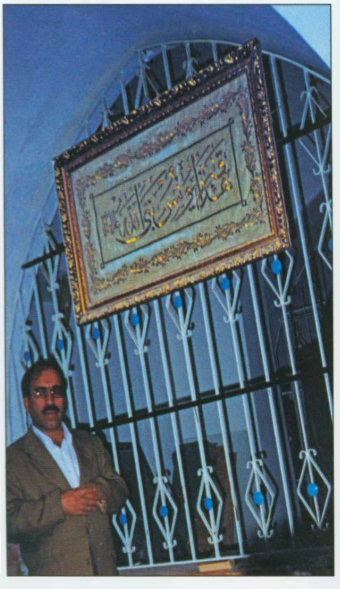
İbrahim Aleyhisselamın türbesi.
Üzerindeki örtü Osmanlı eseri, Sultan Abdülhamid Han hediyesi.

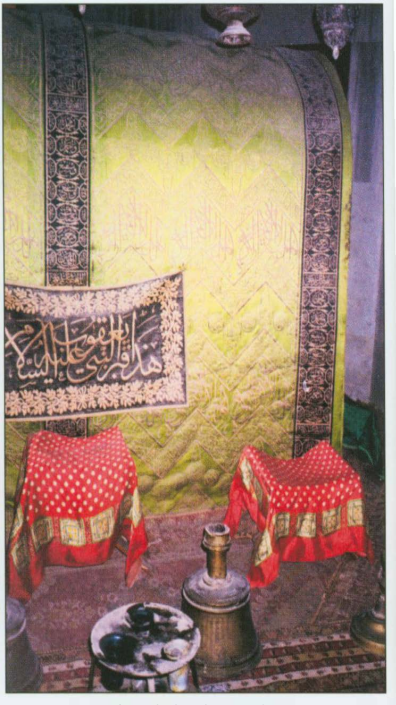
Peygamberlerin asıl mezarlarının bulunduğu mahzene inilen tek giriş kapısı. Sütunların arasında kapak açılarak giriliyor.

İshak Aleyhisselamın türbesi
Halil Camii içinde, etrafında mü'minler namaz kılıyor.

Yunus Aleyhisselamın türbesi.
Halil şehri yakınlarında Halhul kasabasında
Mescid-i Yunus içinde...

Yakup Aleyhisselamın türbesi.
Yahudi işgali altında sinegog bölümünde bulunuyor.